

Tema broja / Feature

Digitalna
knjižnična
platforma
Alma/Primo
VE i hrvatski
visokoškolski
knjižnični sustav
– Bukinet

Bukinet: Alma/
Primo VE digital
library services
platform bringing
together
Croatian
academic
libraries

 bukinet.hr

U fokusu / In the focus

Hrvatske
inkunabule –
knjige koje su
oblikovale našu
baštinu

Croatian
incunabula – the
foundations of
Croatian printed
heritage

Biseri riznice NSK / NSK treasures

Značajne prinove
u zbirkama
građe posebne
vrste NSK

Major
acquisitions to
the NSK special
collections

Susreti s baštinom u CroAtriumu / Heritage at Hand at CroAtrium

Tragovima
baštine –
šest priča iz
CroAtriuma

*Heritage
at Hand:
CroAtrium's six
stories in 2025*

SADRŽAJ CONTENTS

Uvodnik

str. 4

Editorial

page 6

Tema broja

str. 8

Feature (summary)

page 13

- Digitalna knjižnična platforma Alma/Primo VE i hrvatski visokoškolski knjižnični sustav – Bukinet

U fokusu

str. 14

In the focus (summaries)

pages 16 / 21 / 24

- Hrvatske inkunabule – knjige koje su oblikovale našu baštinu
- NSK i otvorena znanost – od nacionalnoga plana do europske suradnje
- 1100 godina Kraljevstva u zbirkama NSK

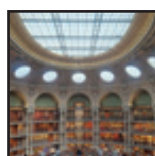
Biseri riznice NSK

str. 25

NSK treasures (summary)

page 33

- Značajne prinove u zbirkama građe posebne vrste

Izdvojeni projekti

str. 34

Featured projects (summaries)

pages 36 / 38 / 42

- Erasmus+ obogaćuje živote i širi vidike
- Čuvar nacionalnoga identiteta hrvatskoga naroda u Crnoj Gori
- *Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika*

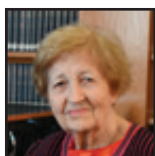
Suradnja

str. 43

Cooperation (summaries)

pages 44 / 46 / 49 / 52 / 54 / 56

- Umjetničko udruženje u kojem se zrcali nacionalna i europska povijest
- Regionalni sastanak ureda za ISBN u NSK
- Umjetna inteligencija u središtu 39. godišnjeg sastanka CENL-a
- Izložba o stvaralačkoj snazi i domišljatosti Fausta Vrančića
- Potpisan sporazum o suradnji s Nacionalnom knjižnicom Albanije
- Djelatnici NSK izabrani u radna tijela IFLA-e

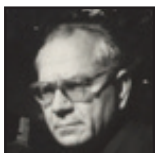
Gost broja

str. 58

Guest of the issue (summary)

page 61

- Anica Nazor: Život posvećen znanosti i budućim naraštajima

Zaslužni knjižničari

str. 62

Notable librarians (summary)

page 64

- U povodu 110. obljetnice rođenja klasika hrvatskoga knjižničarstva Šime Jurića

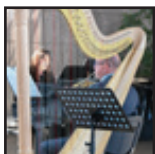
Velike obljetnice

str. 65

Great anniversaries (summaries)

pages 70 / 73

- Tri desetljeća staklene riznice baštine Nacionalne i sveučilišne knjižnice
- Sjećanja jedne nacije

Susreti s baštinom u CroAtriumu

str. 74

Heritage at Hand at CroAtrium (summary)

page 77

- Tragovima baštine — šest priča iz CroAtriuma

Događanja koja su ostavila trag

str. 78

Major events (summaries)

pages 81 / 84 / 87 / 90 / 93 / 99

- Korak unaprijed, pogled unatrag
- Edukacije CSSU-a koje oblikuju budućnost knjižničarske struke
- *Supercharged by AI* — projekt koji povezuje knjižnice i digitalnu pismenost u doba umjetne inteligencije
- Izložba Hrvatskoga povijesnog muzeja posvećena Ivanu Supeku — *Dobrota kao najvrjednija stvar u životu*
- Izložba *Marginalije u središtu* — vrijedan trag čitateljske prisutnosti
- Konferencije i skupovi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u 2025. godini

Ukratko / Nova izdanja NSK / Pogled u 2026.

str. 100 / 104 / 108

Latest NSK titles / A look ahead to 2026

pages 104 / 108

Nakladnik / Published by: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu; **Za nakladnika / For the publisher:** prof. dr. sc. Ivanka Stričević; **Glavna urednica / Editor-in-chief:** Zrinka Mikulić; **Izvršna urednica / Executive editor:** Ivana Mirošević; **Uredništvo / Editorial board:** dr. sc. Vesna Golubović, Kristina Judaš, dr. sc. Dijana Machala, dr. sc. Lobel Machala, Maja Mlinarević, Maja Priselać, mr. sc. Branka Purgarić-Kužić, dr. sc. Kristina Romić i dr. sc. Breza Šalamon-Cindori; **Prevoditeljica / English translation, copy-editing and proofreading:** Dagmar Lasić; **Lektura / Copy-editing and proofreading for Croatian:** Zrinka Mikulić; **Grafički izgled / Page layout:** ZORO d. o. o., Gundulićeva 26, Zagreb; **Slog i priprema / Graphic design and typesetting:** Dalibor Ferenčina; **Digitalne preslike / Digital copies:** djelatnici Procesu zaštitna snimanja i izrada preslika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu / members of the NSK Imaging and Digitisation Division; **Tisak / Printed by:** Kerschoffset d. o. o., Zagreb; **Naklada / Print run:** 150

Adresa uredništva / Principal office: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Uredništvo *Glasa NSK*, Ulica Hrvatske bratske zajednice 4, 10 000 Zagreb, glas@nsk.hr, tel. 00385 1 6164 008; 00385 1 6164 009

ISSN 1847-7259 (Tisak)

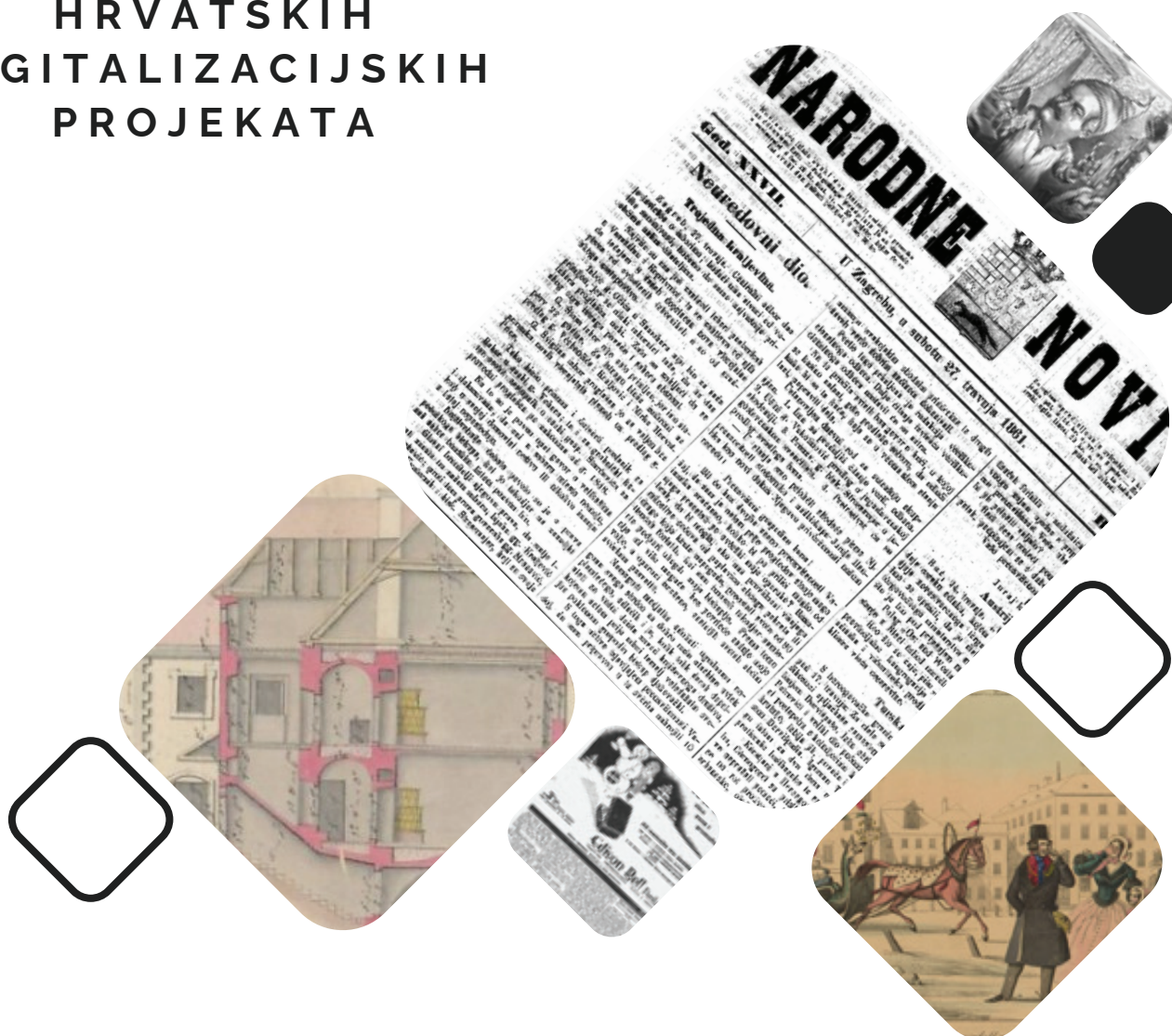
ISSN 2584-3885 (Online)

Glas NSK objavljuje se jednom godišnje. / *The Voice of NSK* is published annually.

D-FEST

PETNAESTI FESTIVAL HRVATSKIH DIGITALIZACIJSKIH PROJEKATA

14. i 15. svibnja 2026.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica
u Zagrebu

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji, i u ovome, 22. broju *Glasa NSK* nudimo vam brojne teme koje predstavljaju presjek rada Knjižnice u prethodnoj godini. Želja nam je da to ne budu samo opisi događanja, nego kontekstualizacija ključnih iskoraka u vremenu brzih i intenzivnih promjena, onih koji govore o jednome trenutku u povijesti Knjižnice, ali ga istodobno povezuju s trajnošću njezina povijesnog značenja te radom drugih knjižnica i srodnih ustanova u Hrvatskoj, Europi i svijetu. Mogućnosti za rast i razvoj doista su velike, ali i izazovi s kojima se suočavamo, osobito u globalnome kontekstu, nisu ništa manji. Stoga, usmjereni prema razvoju i inovacijama istodobno promišljamo o trajnoj održivosti i sigurnosti. S pogledom usmjerenim prema prošlosti iz koje crpimo znanje, ideje, identitet i poticaje sadržane u našim bogatim zbirkama sagledavamo mogućnosti i ostvarujemo vizije okrenute budućnosti. U tome smo djelovanju osobito ponosni na prijelomne točke koje će ostati trajno nasljeđe, osvjetljavajući put budućim naraštajima. Među njima se u 2025. godini posebno ističe uspostava novoga knjižničnog informacijskog sustava, dugo očekivanoga u cijeloj hrvatskoj knjižničnoj zajednici, svjesnoj da se promjene u digitalnome okružju odvijaju iznimno intenzivno i da moramo osmisliti i primijeniti nove modele rada te uspostaviti nove oblike suradnje. Jedna od prijelomnih točaka koja će zasigurno u pozitivnome smislu obilježiti budućnost Knjižnice jest uvođenje pomno pripremljene suvremene digitalne platforme knjižničnih usluga u oblaku Alma i *discovery* servisa Primo VE. Time je ostvareno višedesetljetno nastojanje hrvatske knjižničarske zajednice da se knjižnice u Hrvatskoj funkcionalno povežu u zajednički sustav. Ovaj sustav u oblaku korisnicima osigurava kvalitete, provjerene, pravodobne i potrebne informacije za učenje i istraživanje. Sudjelovanje u nacionalnome projektu *e-Sveučilišta* kao jedan od partnera omogućilo nam je pokretanje ove značajne promjene. Takvi iskoraci nisu jednostavni, ali ulaganje u njih nema alternative u današnjem ubrzano razvijajućem digitalnom svijetu. Stoga, na početku zajedničkoga rada NSK i 82 knjižnice na novoj platformi posebno raduje ponos svih onih koji su u prvoj fazi sudjelovali u njezinoj uspostavi, dok je na svima nama odgovornost daljnjega promišljanja i unaprjeđivanja sustava.

Ostale važne aktivnosti u 2025. godini i niz ključnih tema donosi nam rubrika *U fokusu*. Među njima posebno mjesto zauzima važan izdavački pothvat NSK – objavljivanje monografije *Incunabula Croatica*. Ova je monografija kruna projekta *Hrvatski prvotisci: popis i opis prvotisaka u*

hrvatskim svjetovnim i crkvenim ustanovama, pokrenuto-ga još 2009. godine, koji Ministarstvo kulture i medija financira posljednjih osam godina. Istodobno, ona je i prvi korak u nastojanju da se sve u hrvatskim knjižnicama i zbirkama pronađene i opisane inkunabule ubuduće predstave javnosti. Važnost monografije prepoznala je Zajednica nakladnika i knjižara Republike Hrvatske koja ju je posebno istaknula na nacionalnome štandu tijekom Sajma knjiga u Frankfurtu. Posebno nas raduje što ju je predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković u prosincu 2025. godine darovao papi Lavu XIV. prilikom svojega službenog posjeta Svetoj Stolici.

Otvorena znanost posljednjih se desetljeća razvila u jedno od ključnih područja suvremene znanstvene politike radi stvaranja dostupnijega, transparentnijega i suradničkoga okružja za istraživanje i dijeljenje znanja. Nacionalna i sveučilišna knjižnica prepoznala je važnost otvorene znanosti od njezinih početaka u Hrvatskoj i aktivno se uključila u njezin razvoj.

Okrenuti smo budućnosti, ali ne skrećemo pogled ni s prošlosti. U CroAtriumu smo stoga pripremili niz programa u povodu obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva kako bismo zabilježili važne trenutke u stvaranju nacionalnoga identiteta i državnosti za koje posjedujemo neprocjenjivo vrijednu pisanu i tiskanu, analognu i digitalnu građu. Kao jedan od suorganizatora, u povodu obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva, NSK je tijekom 2025. godine sudjelovala u postavljanju središnje izložbe *U početku bijaše kraljevstvo* u Galeriji Klovićevi dvori.

Prethodna je godina bila osobito značajna zbog iznimnih prinova u našim zbirkama građe posebne vrste. Sve su zbirke obogaćene vrijednim djelima pribavljenih darom ili kupnjom, pri čemu se osobito ističe nabava vrijednoga rukopisnog unikatnog katastarskog atlasa Dalmacije Francesca Grimanija. Neka od vrijednih djela predstavljamo i u ovome broju *Glasa NSK*.

Velike obljetnice zaslužuju da im se ponovno vraćamo. U ovome smo se broju osvrnuli na 30. obljetnicu rada NSK u tzv. *staklenoj kocki na Trnju* ili *kristalnoj riznici znanja*, kako su često nazivali današnju zgradu Knjižnice. Godina 2025. obilježena je i 30. obljetnicom uspješnoga provođenja vojno-redarstvene akcije *Oluja*, jednoga od završnih događaja Domovinskoga rata. Tim smo povodom organizirali prigodnu izložbu s naglaskom na ulogu i značaj postrojbi sudionica operacije. Iste smo godine obilježili i 110. obljetnicu rođenja Šime Jurića, knjižničara, bibliografa i filologa, dugogodišnjega voditelja Zbirke rukopisa i starih knjiga NSK, kojemu je u čast organiziran znanstveni kolokvij.

Program *Susreti s baštinom u CroAtriumu* tijekom 2025. godine donio je mnoštvo stručno utemeljenih i tematski raznolikih događanja. *Susreti* su dobar primjer rada naših stručnjaka na istraživanju i predstavljanju vrijednih djela u posebnim zbirkama, ali i jasan pokazatelj uspješnih surad-

nji koje se uspostavljaju sa znanstvenicima i stručnjacima iz drugih, nama bliskih ustanova.

U prethodnoj godini organizirali smo izložbu *125 godina Društva hrvatskih književnika*, uključujući se u proslavu toga velikog jubileja predstavljanjem vrijednih primjera-ka građe iz naših zbirki. Još jedna značajna izložba bila je *Faust Vrančić – hrvatski Leonardo da Vinci*, koja prikazuje njegov intelektualni i duhovni profil. Izložba je nastala u sklopu suradnje NSK i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na baštinskim projektima, kojima je svrha istaknuti vrijedne osobe i djela iz hrvatske kulturne prošlosti. U povodu 110. obljetnice rođenja Ivana Supeka Hrvatski povijesni muzej oblikovao je njegovih deset humanističkih načela u grafičku mapu *Mi smo sanjali...* te ostvario istoimenu izložbu. Naposljetku, s Hrvatskom bratskom zajednicom iz Pittsburgha sudjelovali smo u međunarodnome projektu *Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika*, uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Na poticaj Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore te uz sufinanciranje sredstvima Ministarstva kulture i medija ostvaren je program *Knjižnica/zbirka „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi: čuvar nacionalnog identiteta hrvatskog naroda u Crnoj Gori*.

Suradnja s drugim europskim nacionalnim knjižnicama dodatno je osnažena u sklopu mreže CENL (Conference of European National Librarians) koja okuplja ravnatelje nacionalnih knjižnica zemalja članica Europske unije i Vijeća Europe. Tijekom stručnoga programa godišnjega sastanka CENL-a, održanoga u lipnju 2025. godine u Nacionalnoj knjižnici Škotske u Edinburghu, ravnatelji europskih nacionalnih knjižnica podijelili su sa sudionicima niz značajnih iskustava na temu *Umjetna inteligencija susreće kulturnu baštinu*. U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u lipnju 2025. godine održan je i 11. regionalni sastanak ureda za ISBN koji okuplja predstavnike zemalja Srednje i Jugoistočne Europe radi edukacije i razmjene iskustava sa sličnom nakladničkom praksom.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica dugogodišnja je članica IFLA-e, središnje svjetske knjižničarske udruge, te aktivno sudjeluje u radu njezinih stručnih tijela. Djelatnici Knjižnice članovi su čak pet sekcija, pri čemu jedno članstvo osigurava Hrvatsko knjižničarsko društvo, a to su sekcije za nacionalne knjižnice, bibliografiju, novinske medije, statistiku i katalogizaciju. Od srpnja 2024. do kraja veljače 2025. godine Knjižnica je kao partner sudjelovala u međunarodnome projektu *Supercharged by AI*, provedenome u suradnji s IFLA-om te udrugama i ustanovama iz još devet europskih zemalja.

Godina 2025. bila je osobita i radi unaprjeđenja međudržavne suradnje, a u ovome broju predstavljamo potpisivanje petogodišnjega sporazuma o suradnji nacionalnih knjižnica Hrvatske i Albanije u svibnju 2025. godine.

Akademkinja Anica Nazor istaknuta je hrvatska filologinja, paleoslavistica i paleokroatistica. Gotovo cijeli svoj profesionalni vijek posvetila je istraživanju i očuvanju gla-

goljske baštine, rukopisa, liturgijskih tekstova i vrijednih knjiga te ostavila neizbrisiv trag u hrvatskoj znanosti, osobito u povijesti hrvatske pismenosti. U razgovoru za *Glas NSK*, kao gošća ovoga broja, prisjeća se svojih početaka na studiju i mentora koji su utjecali na njezin profesionalni put, govori o radu na faksimilu *Hrvojeva misala* te važnosti faksimilnih izdanja za očuvanje kulturne baštine i njezino približavanje novim naraštajima.

Kada je riječ o profesionalnome razvoju zaposlenika, NSK je prepoznala projekt mobilnosti Erasmus+ kao važnu priliku, s obzirom na jedinstvenu nacionalnu i sveučilišnu ulogu. Stoga je 2024. godine prijavila projekt *Poučavanje informacijske pismenosti u nacionalnim knjižnicama*, kojim je bilo predviđeno pet mobilnosti u nacionalne knjižnice Francuske, Španjolske, Estonije, Finske i Poljske, ostvarenih u prethodnoj godini. Uspjeh projekta potaknuo je NSK na prijavu višegodišnje akreditacije programa Erasmus+ u području obrazovanja odraslih, usmjerene na jačanje kompetencija zaposlenika za interpretaciju tiskane i digitalne baštine.

CSSU, kao dio Centra za stručno usavršavanje i profesionalni razvoj knjižničara u Hrvatskome zavodu za knjižničarstvo, nastavlja ispunjavati visoke standarde u pružanju potpore hrvatskim knjižničarima tijekom njihova stručnog razvoja, s posebnom pozornošću usmjerenom na daljnju izgradnju suvremenoga i održivoga knjižničarstva koje odgovara potrebama korisnika i struke. Uz druge edukacije, u povodu Tjedna otvorenoga pristupa 2025. godine, u sklopu posebnih aktivnosti, organizirane su brojne edukacije iz područja otvorene znanosti, autorskoga prava, bibliometrije i građanske znanosti.

Kao i svake godine, i ove se možemo pohvaliti organizacijom i sudjelovanjem na brojnim konferencijama i skupovima, od 14. festivala hrvatskih digitalizacijskih projekata (*D-fest*), preko stručnoga skupa *Izgradnja, upravljanje i evaluacija zbirki* i jubilarnoga nacionalnog *Savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj – s međunarodnim sudjelovanjem*, pa sve do konferencije *Sistemska knjižničarstvo*. Organizirali smo i samostalnu izložbu *Marginalije u središtu*, predstavljajući osebujan kulturni fenomen čitateljske prakse rukopisnih bilježaka na rubovima stranica knjiga i rukopisa.

Rubrika *Ukratko* donosi pregled važnijih događanja u 2025. godini, dok u rubrici *Pogled u 2026.* najavljujemo nastavak djelatnosti i programa Knjižnice te ključni smjer razvoja Knjižnice i knjižničkoga sustava. Stoga sve navedene primjere treba promatrati ponajprije kao istaknute primjere koji upućuju na smjerove djelovanja i provedbu *Strategije razvoja NSK*.

Sa zadovoljstvom nastavljamo sa stručnom javnošću i čitateljima dijeliti informativne i zanimljive zapise o radu te projektima i pothvatima Knjižnice i uključenih partnera radi promicanja i očuvanja bogatstva hrvatske kulturne i znanstvene baštine.

prof. dr. sc. Ivanka Stričević
glavna ravnateljica

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

EDITORIAL

Dear readers,

we bring you again, in this latest, 22nd issue of *The Voice of NSK* plenty of topics through an overview of the Library's activities in the past year. Wishing to not merely report on them, we are presenting them here as a contextualisation of our key steps forward at a time of rapid and profound changes and a moment within the continuum of the Library's history – a moment that makes part of the Library's broader historical significance and places it in correlation to other libraries and institutions in Croatia, Europe and the rest of the world.

Opportunities for growth and development are truly tremendous, but so are the challenges which we are facing, particularly from a global perspective. Therefore, while focusing on development and innovations, we keep taking care of sustainability and safety. Anchored in the past preserved in our rich collections, on whose varied resources we draw for knowledge, ideas, identity and inspiration, we weigh our possibilities and make our future-oriented visions a reality. In this, we are particularly proud of the turning points whose effects will long outlast us and shine on the generations to come. Standing out among them and covered in this issue's *Feature* section is the setting up in 2025 of a brand new library software and management system, which we have established through the Library's participation in the *e-Universities* project as one of the partners.

Long awaited by Croatia's entire library community, the implementation of this advanced system has been prompted by the awareness of the extensive changes in the digital environment and that coming up with and applying new models and starting new cooperation initiatives is necessary. Introduced as a result of several decades of efforts of Croatian library professionals to link Croatian libraries in a unified system, the advanced Alma cloud-based library services platform and the Primo VE discovery service is certainly a firm foundation for a bright future of the Croatian national library system. Providing its users with high-quality, reliable, timely and relevant information and thus facilitating learning and research, it represents a historic development. Although breakthroughs like this are never easy to achieve, there is no alternative to investing in them in today's rapidly developing digital world and information environment of unprecedented complexity. Proud of the accomplishments of the team which launched this system and brought together NSK and 82 other Croatian academic libraries, we are now focused on our responsibility to find ways to further advance it.

Among our other important activities in 2025, detailed in the *In the focus* section, those bringing into spotlight Croatia's earliest printed books particularly stand out. The crown of a project launched in 2009 (*Hrvatski prvotisci: popis i opis prvotisaka u hrvatskim svjetovnim i crkvenim ustanovama*), which since 2017 was funded by the Croatian

Ministry of Culture and Media, the publication of the *Incunabula Croatica* monograph is at the same time the first step towards making sure that each incunabulum preserved in Croatian libraries and heritage collections is presented to the public. The monograph's importance has been recognised by the Croatian Publishers and Booksellers Association, which exhibited it at the 2025 Frankfurt Book Fair, and we are especially glad that the Croatian Prime Minister Andrej Plenković gave a copy of it as a gift to Pope Leo XIV during his visit to the Holy See in December 2025.

Over the last few decades, open science has developed into a key area of contemporary research policies, with the aim of creating a more accessible, transparent and collaborative environment for research and the dissemination of knowledge. Ever since its beginnings in Croatia, the National and University Library in Zagreb (NSK) has recognised its significance and assumed an active role in its development.

While focusing on the future, we treasure the past, owing to which dedication we were able to join the national celebration in 2025 of 1,100 years of the Kingdom of Croatia with a rich programme of events at CroAtrium, the Library's heritage interpretation centre. Presenting the gems of Croatian written culture which we curate in analogue and digital formats, we reaffirmed the Library's role in the preservation of Croatian identity and statehood. Also, together with other major cultural and academic institutions we co-organised the *In the Beginning Was the Kingdom* exhibition, held at the Klovićevi dvori Gallery as the celebration's central event.

In the *NSK treasures* section, we present major acquisitions to our special collections in 2025. Among these particularly valuable accessions, of which some were donated and some purchased, a unique manuscript atlas by Francesco Grimani featuring the cadastral maps of Dalmatia is particularly valuable.

Especially worth commemorating in 2025 and presented in the *Great anniversaries* section were the 30th anniversary of the Library's relocation to its current building and 30 years since Operation Storm (VRO Oluja), the key military offensive of the 1991-95 Croatian Homeland War. Also, last year we marked the 110th anniversary of the birth of Šime Jurić by organising a symposium dedicated to his legacy as Croatia's distinguished library professional, bibliographer and philologist and a longtime Head of the Library's Manuscripts and Rare Books Collection.

In 2025, we launched *Heritage at Hand at CroAtrium*, a special programme presenting the Library's collections from a perspective of various scientific insights and findings. Showcasing the work of the Library's experts on researching and presenting the treasures in our special collections, the *Heritage at Hand* events proved to be ideal opportunities for their cooperation with experts from other institutions focusing on heritage.

We partnered with the Croatian Writers' Association in organising an exhibition marking 125 years of the Associ-

ation's founding, while in collaboration with the Croatian Academy of Sciences and Arts we put on the *Faust Vrančić – the Croatian Leonardo da Vinci* exhibition, which presented this prominent and internationally famous Croatian scholar not only through his intellectual and spiritual profile, biography and works, but also through the ideas that underlay his endeavours. We hosted the Croatian History Museum's *The world we dreamt of... (Mi smo sanjali...)* exhibition, marking the 110th anniversary of the birth of Ivan Supek, one of Croatia's most brilliant 20th-century minds.

Together with the Croatian Fraternal Union of America and with the support of Croatia's Central State Office for Croats Abroad we ran a project spotlighting the rich heritage of Croatian Americans (*From Pittsburgh with love: Music and written heritage of Croatian emigrants*). As part of our efforts in 2025 aimed at the preservation of the heritage of Croatian communities outside Croatia, our professionals provided the support and guidance necessary for the protection and further development of a library collection vital for the national and cultural identity of the Croatian community in the Bay of Kotor region, in Montenegro. This programme (*Knjižnica/zbirka „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi: čuvar nacionalnog identiteta hrvatskog naroda u Crnoj Gori*), launched on the initiative of the Croatian National Council of Montenegro, was conducted with the support of the Croatian Ministry of Culture and Media.

Our participation in the activities of the Conference of European National Librarians (CENL) again provided us with opportunities to strengthen our cooperation with other European national libraries. At the 2025 edition of CENL's Annual General Meeting, held in June at the National Library of Scotland, we took part in a dynamic programme addressing issues of using artificial intelligence in managing cultural heritage. Also in June, we hosted the 11th ISBN Regional Meeting, which brought together the representatives of ISBN agencies in the countries of central and southeastern Europe.

As a longstanding member of IFLA, the International Federation of Library Associations and Institutions, NSK additionally contributes to its work through the participation of NSK's staff in leading IFLA sections for national libraries, bibliography, news media, statistics and cataloguing. Our active cooperation with the Federation extended to *Supercharged by AI*, an international project addressing artificial intelligence-related challenges and the related need for increasing digital literacy among the general population. Having been included in it from July 2024 to February 2025, we worked together not only with IFLA, but with associations and institutions from another nine European countries.

Among our international cooperation initiatives in 2025, in this issue we particularly single out the signing of a five-year cooperation agreement with the National Library of Albania.

We are especially glad that our guest in this issue is Anica Nazor, a Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts and Croatia's first lady when it comes to philology and early Slavic and Croatian languages, their literatures

and related cultures. Sharing stories of a lifetime of dedication to the research and preservation of Croatian Glagolitic heritage, hidden manuscripts and rare books, Nazor recounts the details of her career, remembering her mentors and emphasising the importance of efforts to both preserve the earliest part of our heritage and popularise it among younger generations.

When it comes to the significance of offering its staff professional development opportunities, the Library has recognised the benefits of the Erasmus+ programme. The success of its 2024/25 Erasmus+ project focusing on the role of national libraries in teaching information literacy (*Poučavanje informacijske pismenosti u nacionalnim knjižnicama*), as part of which its staff visited the national libraries of France, Spain, Estonia, Finland and Poland, prompted NSK to apply for a several-year Erasmus+ accreditation that will enable it to organise programmes aimed at strengthening its staff's competencies for heritage interpretation.

Operating as part of the Croatian Institute for Librarianship at NSK, the Croatian Continuing Professional Development Centre (CSSU) keeps maintaining high standards in providing support to Croatian librarians by organising various training programmes focusing on the advancement of the library profession in Croatia both in terms of enabling librarians to better respond to their users' needs and helping them to keep abreast of professional requirements. Among its many programmes in 2025, those organised as part of the International Open Access Week addressing issues related to open science, copyright, bibliometrics and citizen science drew special interest.

We also had another successful year in organising conferences. Apart from the Fourteenth Festival of Croatian Digitisation Projects, Sixth Library Collections Development, Management and Evaluation Symposium and 9th NSK Systems Librarianship Conference, in 2025 we organised the 15th, celebratory edition of the Croatian Conference on Public Libraries.

As part of one of our major events last year, the *Marginalia, in the focus* exhibition, we presented the highly valuable and interesting aspects of a phenomenon deeply rooted in the culture of reading and embodied in the notes and other marks that readers have been leaving throughout centuries in the margins of books and manuscripts in our collections.

Finishing off this issue by announcing in the *A look ahead...* section our activities and programmes in the upcoming period, we remain determined to keep our work the vehicle for the implementation of the Library's development strategy and look forward to further informing you of our efforts and achievements in promoting and safeguarding Croatian heritage.

Dr Ivanka Stričević
Director General

National and University Library in Zagreb

Digitalna knjižnična platforma Alma/Primo VE i hrvatski visokoškolski knjižnični sustav – Bukinet

{ U sklopu nacionalnoga reformskog projekta „e-Sveučilišta: digitalna transformacija visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj“, financiranoga iz Nacionalnoga plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026., NSK je uspješno implementirala platformu knjižničnih usluga Alma te „discovery“ servis Primo VE (Clarivate/ExLibris). Također, uspostavljen je hrvatski visokoškolski knjižnični sustav u oblaku – Bukinet koji učinkovito povezuje NSK s 82 knjižnice iz sustava znanosti i visokoga obrazovanja.

Novouspostavljeni knjižnični sustav Bukinet omogućuje pretraživanje više od 4,1 milijuna bibliografskih zapisa za tiskanu građu, izravan pristup približno 400 zbirci e-izvora u punome tekstu, više od pola milijuna pojedinačnih naslova e-časopisa u nacionalnoj licenci i zbirke digitalne građe u otvorenome pristupu. Bukinet omogućuje objedinjeno poslovanje s tiskanom, digitalnom i elektroničkom građom u sklopu jednoga programskog okružja, uvodeći digitalno zrelo knjižnično poslovanje temeljeno na analitičkim podacima, uz nadzor generativnom i agentskom umjetnom inteligencijom. Primjena formata MARC 21 i metapodatkovnih shema MODS i Dublin Core za izradbu bibliografskih zapisa i metapodataka u knjižničnoj platformi Alma omogućuje učinkovit kooperativni model rada i razvoj Skupnoga kataloga na mrežnome mjestu <http://katalog.bukinet.hr>, istodobno omogućivši izgradnju pojedinačnih knjižničnih kataloga tiskane i digitalne

građe te zbirke e-izvora u institucijskoj pretplati na deset pojedinačnih institucijskih zona. Knjižnična platforma Alma pruža analitički uvid u cjelovito knjižnično poslovanje na razini pojedine knjižnice, ali i sustava u cjelini (Alma Analitika), te omogućuje donošenje poslovnih odluka temeljenih na preporukama agentske umjetne inteligencije poput usklađene nabave i međuknjižničnih posudaba. Također, razvijaju se dijeljene digitalne knjižnične usluge poput brze digitalne dostave dokumenata (RapidILL) i unaprijeđeno korisničko iskustvo nabave na zahtjev korisnika (PDA), a korisnicima je na raspolaganju Potjeh, asistent umjetne inteligencije, integrirana generativna i agentska umjetna inteligencija koja podupire procese istraživanja i učenja. Digitalna knjižnična platforma Alma omogućila je uspostavu jedinstvene suradničke digitalno zrele knjižnične mreže temeljene na konceptu *knjižnica kao usluga* (*library as a service*), koja uključuje relevantne, vrednovane i visokovrijedne izvore znanja. Ovaj sustav repozicionira ulogu visokoškolskih, specijalnih i znanstvenih knjižnica u Hrvatskoj, postavljajući ih u ključnu znanstvenu digitalnu infrastrukturu i središte uspješnoga procesa istraživanja i učenja.

Projekt e-Sveučilišta i koncept knjižnica kao usluga: od kataloga do digitalne platforme

U sklopu projekta *e-Sveučilišta*, o kojem je opširnije bilo riječi u prethodnome broju *Glasa NSK*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica kao jedna od četiriju partnerskih ustanova na projektu, uz CARNET – Hrvatsku akademsku i istraživačku mrežu, Srce – Sveučilišni računski centar i AZVO – Agencija za visoko obrazovanje i znanosti, imala je svrhu osigurati digitalno zrelo infrastrukturu koja će pokrenuti procese digitalne transformacije knjižnica u sustavu znanosti i visokoga obrazovanja. Digitalna transformacija više je od implementacije digitalne tehnologije u tradicionalnu radnu okolinu. To je organizacijska promjena nastala primjenom najnovije digitalne tehnologije koja podupire razvoj inovativnih digitalnih proizvoda

Client

Bukinet

Hrvatski visokoškolski knjižnični sustav u oblaku – Bukinet suradnička je mreža Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i više od 80 knjižnica iz sustava visokog obrazovanja i znanosti objedinjene na zajedničkoj digitalnoj platformi knjižničnih usluga u oblaku – Alma/Primo VE.

Set up people

AP

AC

AM

AM

AK

AJ

AL

ALS

AMT

AMR

AS

AU

AV

AV

AZ

AC

ADH

AL

AL

ASS

AG

AG

AR

Client

Oglasna ploča

Usporen rad sustava

Announcement — Poštovani, od danas su...

CIP zapisi

Question — Poštovani, zanima me hoće li...

Sretan Božić i uspješna nova 2026. godina!

Heartbeat — [image.png]

dijakritički znakovi

Question — Pozdrav, zanima nas da li ex...

Postavljanje pitanja

Pozdrav, Kako bi vam olakdali snalaženje na...

To-dos

Priprema za deduplikaciju

Validacija normativnih odrednica

Mar 2, 2026

Research - ispravak krivih podataka u 8525\$b

Dec 19

Danja P.

Martina Š.

Analiza migracije podataka, uređivanje i čišćenje migriranih zapisa

Mar 2, 2026

ZaZAG - ispravak krivih podataka u 8525\$b

Dec 19

Davorica L.

Vremenik

WED, FEB 4

Customer Care - meeting

13:00 - 13:30

MON, MAR 2

Analiza migracije podataka, uređivanje i čišćenje migriranih zapisa

Priprema za deduplikaciju

Validacija normativnih odrednica

Priprema za deduplikaciju

Docs & Files

Suradnička mreža Bukinet

Edukacija

MARC 21

Priprema za deduplikaciju

Spremljeni

Radni procesi (workflows)

Analiza migracije

TRIAGE(0)

MITANJE/ZAMJENJIV

U RJEŠAVANJU

ODGOVORNA PITANJA

DONE

Brisanje zapisa

Move cards across columns in a Kanban-like tool for process-oriented workflows.

Create a card table

Bibliografska kontrola

TRIAGE(2)

POSTAVLJENA PITANJA

U RJEŠAVANJU

ODGOVORNA PITANJA

DONE

Normativna datoteka

Move cards across columns in a Kanban-like tool for process-oriented workflows.

Primo VE

TRIAGE(1)

POSTAVLJENA PITANJA

U RJEŠAVANJU

ODGOVORNA PITANJA

DONE

Završetkom projekta implementacije knjižnične platforme Alma/Primo VE uspostavljen je suradnički portal Basecamp s uključenih 390 knjižničara, čime je omogućena izradba baze znanja i dijeljenje informacija. / Following a successful transition to the Alma/Primo VE library platform, a Basecamp management and collaboration website was set up, bringing together some 390 librarians and enabling the creation of the platform-related knowledge base and effective information sharing.

i usluga koje postaju zadane (*digital by default*) ili razvoj dodanih vrijednosti kao odgovor na utjecaj disruptivnih tehnologija, posebno umjetne inteligencije, na sve dijelove života. Stoga su aktivnosti u sklopu projekta implementacije knjižnične platforme Alma/Primo VE upravljane radi transformacije tradicionalnoga knjižničnog poslovanja u digitalno zrelo knjižnično poslovanje i razvoja novih digitalnih knjižničnih usluga koje se postojećom knjižničnom tehnologijom, kao što su to integrirani knjižnični sustavi, ne mogu ostvariti.

Projekt implementacije digitalne platforme knjižničnih usluga Alma/Primo VE

Projekt implementacije digitalne platforme knjižničnih usluga Alma/Primo VE mrežnoga okružja (*Network*

Zone), koji uključuje NSK i 82 knjižnice visokoga obrazovanja i znanosti u jednome projektnom ciklusu, trajao je od 15. siječnja do 12. studenoga 2025. godine. Projekt je vodila NSK, a Središnji projektni tim Alma činili su voditeljica tima Dijana Machala, Marko Orešković, Lobel Machala, Elia Ekinović Micak, Ana Knežević Cerovski, Alisa Martek, Maja Veić Božulić, Igor Baj, Andrea Saik i Igor Križevan, u suradnji s projektnim timom Clarivate/ExLibris i sveučilišnim projektnim timovima Alma. Tijekom intenzivnoga razdoblja provedbe projekta NSK je redovito pružala korisničke usluge, a sve projektne aktivnosti provedene su tako da se izbjegnju i najmanji prekid ili nedostupnost u pružanju usluga korisnicima. Projektom implementacije obuhvaćeni su svi radni procesi u NSK i 82 knjižnice koje se prema veličini fonda, politikama po-

Glas NSK | 9

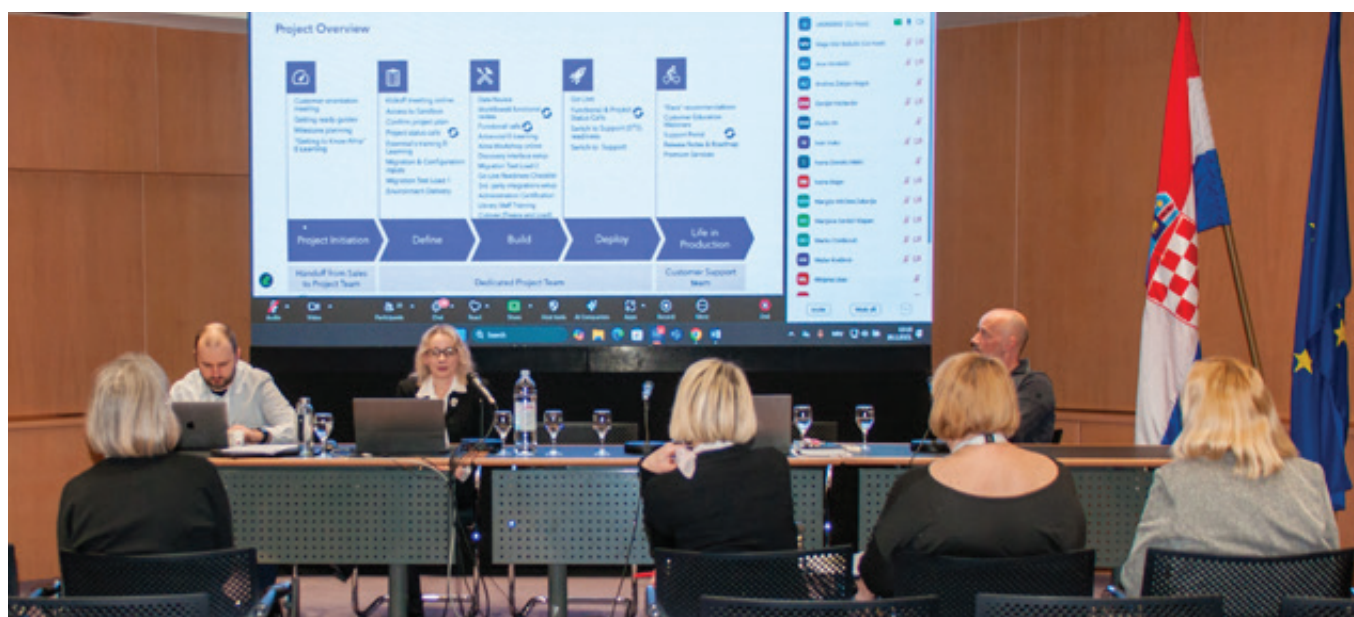

Predstavници institucijskih zona suradničke mreže Bukinet u sklopu projekta implementacije digitalne knjižnične platforme Alma/Primo VE. / The representatives of institutional zones within the Bukinet collaborative network, developed as part of the Alma/Primo VE digital library platform implementation project. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

sudbe i korištenja građom te složenosti poslovanja međusobno značajno razlikuju. Temeljeno na prethodno izrađenoj Studiji izvodljivosti i predloženoj topologiji budućega visokoškolskog knjižničnog sustava u oblaku, uspostavljeno je suradničko mrežno okružje (*Network Zone*) i deset institucijskih zona (*Institution Zones*): ZaNSK, ZaZAG, Research, ZaHKS, UNIST, UNIZD, UNIRI, UNIPU, UNISB i UNIN.

Projekt implementacije obuhvatio je brojne i različite visoko ekspertne aktivnosti, uključujući migraciju zapisa za cjelokupno poslovanje (BIB, HOL i ITEM) iz naslijeđenih sustava (Aleph, Koha i Metel), konverziju bibliografskih zapisa iz formata UNIMARC u format MARC 21, deduplikaciju zapisa, integraciju datoteka *p2e* (*print2electronic*) te aktivaciju znanstvenih baza e-izvora, e-časopisa i e-knjiga u nacionalnoj licenci i pojedinačnoj pretplati. Također je obuhvaćeno uvođenje središnje normativne da-

Radni sastanak i predstavljanje faza projekta implementacije digitalne knjižnične platforme Alma/Primo VE. / A working meeting held as part of the Alma/Primo VE digital library platform implementation project. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

Na portalu Bukinet.hr dostupne su osnovne informacije o suradničkoj mreži Bukinet, popis knjižnica, uvid u veličinu sustava i pristup digitalnim uslugama. / The Bukinet.hr website makes available basic information concerning the newly established Bukinet collaborative network, listing all the participating libraries and offering insight into Bukinet's scope and features, along with access to various digital services.

toteke NSK i njezina objava u zoni zajednice (*Community Zone*), uvoz podataka o korisnicima i posudbi, podataka o dobavljačima, metapodataka i digitalnih objekata (HAW), integracija repozitorija digitalne građe u otvorenome pristupu (Hrčak), implementacija servisa RapidILL, konfiguracija produkcijskoga okružja knjižnične platforme Alma i *discovery* servisa Primo VE za skupni i pojedinačne knjižnične kataloge, primjena autentikacije AAI@Edu.hr, funkcionalna edukacija *train-the-trainers*, provedba više ciklusa edukacija za rad s novom knjižničnom platformom na daljinu i uživo u NSK i na sveučilišnim knjižnicama te uspostava stalne skupine za redakciju hrvatskoga prijevoda knjižnične platforme Alma/Primo VE. Projekt implementacije rezultirao je provedbom daleko više od početno planiranih temeljnih aktivnosti te osigurao ne samo postizanje zadanoga cilja već i postignuće veće kvalitete i stabilnosti novouspostavljenoga okružja za digitalno zrelo knjižnično poslovanje.

Provedbom implementacije knjižnične platforme Alma/Primo VE, NSK je na kartu europskih nacionalnih knjižničnih sustava upisala hrvatski visokoškolski knjižnični sustav Bukinet koji prema veličini, značaju i funkcionalnostima pripada uz veće nacionalne knjižnične sustave u Europi, poput austrijske knjižnične mreže ovb na mrežnome mjestu <https://www.obvsg.at/en> ili njemačkoga visokoškolskog knjižničnog konzorcija hbz na mrežnome mje-

stu <https://www.hbz-nrw.de>. Implementacija knjižnične platforme Alma/Primo VE knjižnicama iz sustava znanosti i visokoga obrazovanja omogućila je ne samo primjenu najviših međunarodnih stručnih standarda i uspostavu kibernetičke sigurnosti u sklopu europskoga istraživačkog i obrazovanoga prostora, već je objavom nacionalne normativne datoteke na mrežnome mjestu zajednice, trajnom stručnom redakturom prijevoda i uvođenjem indeksiranja utemeljenoga na hrvatskome jezičnom standardu omogućila globalnu primjenu normativnih odrednica za imena, posebno hrvatskih autora, onako kako ih na temelju međunarodnih standarda opisuje NSK kao nacionalno bibliografsko središte. Svi korisnici knjižnične platforme Alma/Primo VE širom svijeta te knjižnice i njihovi korisnici mogu odsad koristiti knjižničnu platformu Alma/Primo VE na prijevodu i standardu hrvatskoga jezika.

Utjecaj hrvatskoga visokoškolskog knjižničnog sustava Bukinet temeljenoga na knjižničnoj platformi Alma/Primo VE na hrvatski knjižnični ekosustav

NSK je uspostavom knjižničnog sustava Bukinet pokrenula procese digitalne transformacije knjižnica iz sustava visokoga obrazovanja i znanosti koji će višestruko utjecati na cjelokupni hrvatski knjižnični ekosustav, a posebno u odnosu na razvijenu metodologiju za (samo)procjenu digitalne zrelosti knjižničnoga poslovanja, prelazak na BI-

Sudionici edukacije i radionice u sklopu projekta e-Sveučilišta i uspostave sustava Bukinet / Participants in a workshop training programme held as part of the e-Universities project and the setting up of the Bukinet platform. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

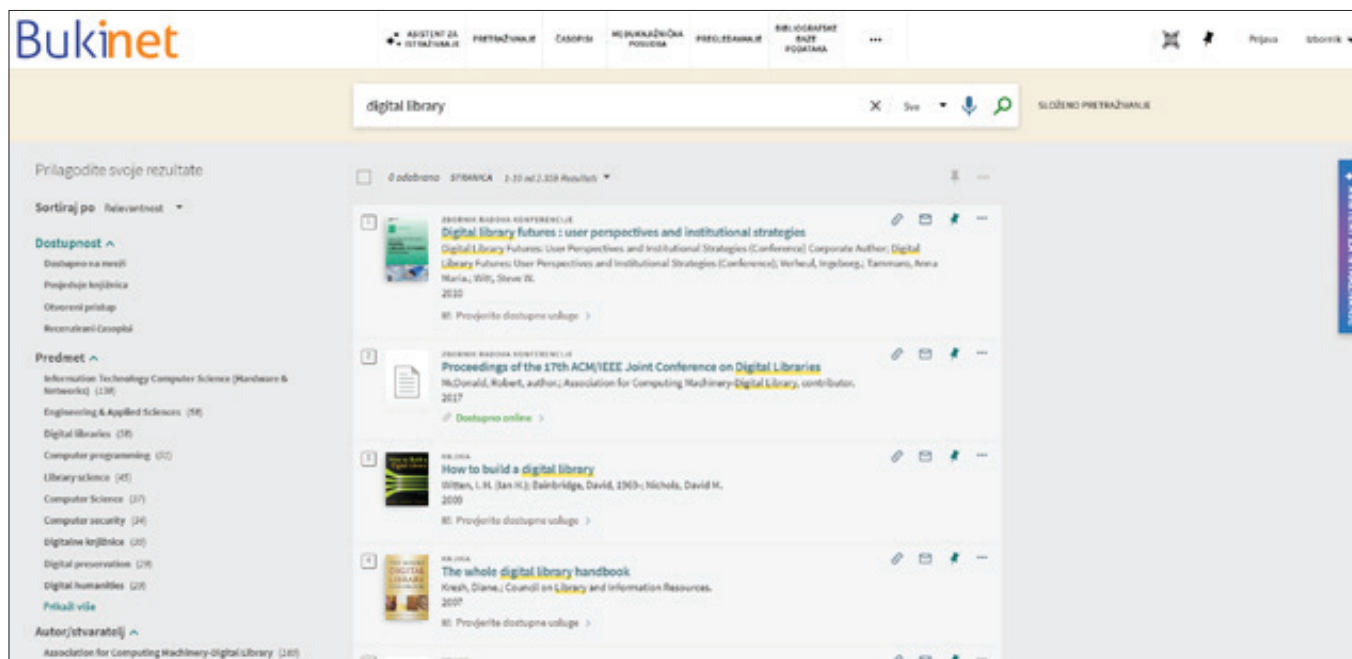
BFRAME, objedinjeno upravljanje tiskanom, digitalnom građom i e-izvorima te suradničku, kolaborativnu katalogizaciju koja smanjuje potrebu za izvornom kooperativnom katalogizacijom i umjesto toga usmjerava pozornost na obogaćivanje i povezivanje bibliografskih zapisa (*linked open data*). Procesi digitalne transformacije obuhvaćaju prelazak s integriranih knjižničnih sustava na knjižničnu platformu temeljenu na načelima dijeljenja i razmjene izvora znanja te ponovne uporabe podataka i sinergijskoga učinka povezivanja viševrsnih ekspertnih sustava kao i primjenu integriranoga eferbera i funkcije *dedup* pri pretraživanju. Ti procesi uključuju i primjenu generativne i agentske umjetne inteligencije pri izradbi i obogaćivanju metapodataka i optimizaciji radnih procesa te utjecaj na razvoj knjižnične platforme Alma u skladu s hrvatskom kataložnom tradicijom aktivnim sudjelovanjem u radu ekspertnih radnih skupina u međunarodnoj korisničkoj zajednici IGeLU (The International Group of Ex Libris Users) na mrežnome mjestu <https://igelu.org>.

Planirane aktivnosti

Projektno financiranje u sklopu projekta e-Sveučilišta završava 30. lipnja 2026. godine, no za sve pokrenute aktivnosti osigurani su potrebni preduvjeti za stabilan i održiv nastavak. Radi povećanja stabilnosti sustava u sljedećem razdoblju u planu je provedba normalizacije metapodataka (čišćenje zapisa – *data clean* i *data wash*), deduplikacija konvertiranih zapisa bez nužnih preduvjeta za automatsku deduplikaciju, izradba pravila za kooperativnu katalogizaciju, razvoj vještina knjižničara za rad s digitalnom plat-

formom, uspostava sustava redaktora i urednika na razini institucijskih zona i mrežne zone, aktivnija primjena generativne i agentske umjetne inteligencije pri izradbi zapisa te proširenje sustava novim knjižnicama.

Katalog bukinet.hr omogućuje pretraživanje tiskane i digitalne građe, e-izvora te raspoloživosti primjeraka u 83 knjižnice visokoga obrazovanja i znanosti. Sadrži podatke o nakladničkoj produkciji u Hrvatskoj i pretraživanje normative baze NSK. / Katalog bukinet.hr enables a unified search of the print, digital and electronic resources of 83 academic libraries, also providing item availability information. It includes information on Croatia's entire publishing output and enables the search of NSK's authority file.

Bukinet: Alma/Primo VE digital library services platform bringing together Croatian academic libraries

In 2025, acting within the framework of the national *e-Universities* reform project, funded as part of Croatia's National Recovery and Resilience Plan 2021-2026, the National and University Library in Zagreb (NSK) successfully finalised the implementation of the Alma library services platform and Primo VE discovery service. Developed by Ex Libris, part of the Clarivate company, the platform enabled the establishment of Bukinet, a cloud-based system linking together NSK and 82 other libraries in the Croatian research and higher education sector.

Bukinet offers access to around 4.1 million bibliographic records for print resources, direct full-text access to some 400 e-resources collections, over 500,000 e-journal articles available under the national licence as well as to a wealth of freely available digital collections. Enabling a single software-based centralised management of print, digital and electronic resources, Bukinet facilitates digitally mature library operations which rely on data analytics and are generative-and-agentic-AI-controlled. The use of the MARC 21 format, MODS schema and the Dublin Core vocabulary for the creation of bibliographic records and of the platform's metadata enables an efficient collaborative operating model and the development in the platform's Network Zone of the Union Catalogue of Croatian Academic and Research Libraries, available at <http://katalog.bukinet.hr>. At the same

time, it also supports the development of individual library catalogues and institutional subscription-based e-resources collections across ten institutional zones.

Through Alma Analytics, the Alma library management platform provides libraries with in-depth data-driven insight into all library operations, both at the level of each of the participating libraries and at the cumulative level, for the entire system, facilitating business decisions based on the agentic AI-generated recommendations, such as those regarding coordinated acquisition and interlibrary loans, advancing shared digital library services (e.g. fast document delivery, through RapidILL) and enhancing user experience with patron-driven acquisition. Bukinet's tools include Potjeh, a generative-and-agentic-AI-based assistant providing the platform's users with support in research and learning.

NSK's transition to the Alma digital library platform enabled the setting up of a unique collaborative digitally mature library network based on the library-as-a-service concept which makes available relevant, reliable and high-quality information resources, repositioning the role of academic, special and research libraries in Croatia, making them an indispensable part of the vital digital research infrastructure and placing them at the centre of successful research and learning processes.

Hrvatske inkunabule – knjige koje su oblikovale našu baštinu

{ Inkunabule, knjige tiskane od Gutenbergova izuma tiskarskoga stroja do kraja 1500. godine, ubrajaju se među najdragocjenije svjedoke kulturne povijesti svakoga naroda. One predstavljaju rani ulazak naroda u svijet tiskanih knjiga te svjedoče o razini pismenosti, kulturnim dosezima i uključenosti u europske kulturne krugove. Za svaki narod nacionalne su inkunabule dokaz njezina mjesta u europskoj kulturnoj mreži, ali i ogledalo vlastite intelektualne i kulturne zrelosti.

Monografija *Incunabula Croatica*. / *Incunabula Croatica*, NSK's 2025 monograph spotlighting Croatia's earliest printed books. Autorica fotografije / Photo by: Dragana Koljenik, NSK.

Izum tiska sredinom 15. stoljeća iz temelja je izmijenio prijenos znanja u Europi. Gutenbergova *Biblija* iz 1455. godine pokrenula je razvoj tiskarstva koje se do kraja stoljeća proširilo u stotine europskih gradova, pa tako i u hrvatske prostore. Sve knjige tiskane do kraja 1500. godine nazivaju se inkunabulama, djelima iz *kolijevke* tiskarstva a taj se naziv zadržao sve do danas.

Hrvati se u europska tipografska strujanja uključuju vrlo rano, već početkom 1470-ih, što svjedoči o razvijenoj rukopisnoj kulturi te visokoj intelektualnoj i kulturnoj razini srednjovjekovne Hrvatske. Hrvatskim inkunabulama smatramo one knjige koje su otisnute na hrvatskome tlu,

djela hrvatskih autora ili tipografa, one tiskane na hrvatskome jeziku te inkunabule u čijem su nastanku sudjelovali hrvatski prevoditelji i urednici, kao i one koje su tematski povezane s Hrvatskom.

Najvažnije djelo hrvatske rane tiskarske baštine jest hrvatski Prvotisak, odnosno *Misal po zakonu rimskoga dvora* iz 1483. godine. To je prva knjiga otisnuta na hrvatskoj redakciji crkvenoslavenskoga jezika, i to uglavom glagoljicom, a ujedno i prvi europski misal koji nije tiskan latinskim jezikom, pa se smatra jednim od najljepših glagoljičnih izdanja uopće. Prvotisak je potaknuo razvoj hrvatskoglagoljske tiskarske tradicije te je na hrvatskome jeziku i glagoljicom, uključujući i Prvotisak, otisnuto pet inkunabula. Među njima su dva misala iz 1483. i 1494., dva brevijara iz 1491. i 1493. te priručnik za obavljanje ispovijedi *Spovid općena* iz 1496. godine. Na temelju podataka sačuvanih u Tkonskome zborniku poznato je i da je 1492. godine glagoljicom otisnut traktat o ispovijedi, no nijedan primjerak te inkunabule nije sačuvan. Na hrvatskome jeziku latinicom otisnute su i tri inkunabule, i to dva molitvenika tiskana približno 1490. te *Lekcionar* Bernardina Splićanina iz 1495. godine.

Važno područje hrvatske inkunabulistike čine djela hrvatskih autora tiskana u europskim tiskarama. Kao prva hrvatska inkunabula često se navodi govor modruškoga biskupa Nikole iz 1474. godine, tiskan nekoliko puta u Italiji i Njemačkoj. Slijede djela Jurja Šižgorića, Koriolana Cipika, Jurja Dragišića i drugih. Posebno su zastupljene inkunabule svetoga Jeronima, a u hrvatskim se ustanovama čuva 21 izdanje u 46 primjeraka, što svjedoči o njegovoj važnosti i raširenosti u hrvatskoj kulturi.

U europskim tiskarskim središtima djelovali su i hrvatski tipografi iznimne vještine, poput Andrije Paltašića, Dobrića Dobričevića i Grgura Senjanina. Sudjelovali su u nastanku više od stotinu inkunabula, među kojima su i neka od najljepših izdanja kasnoga 15. stoljeća, poput *Ezopovih basni* iz 1487. godine ukrašenih iznimno lijepim drvorezima te Danteove *Božanstvene komedije* iz iste godine.

Danas se u hrvatskim ustanovama čuva više od 1500 primjeraka inkunabula. Najbogatije zbirke nalaze se u Metropolitanskoj knjižnici, Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK, franjevačkim samostanima u Dubrovniku, Šibeniku, Zadru i na Košljunu, u dominikanskim i drugim samostanima, zbirkama Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te mnogim drugim ustanovama.

Znanstveno zanimanje za hrvatske inkunabule započinje u 19. stoljeću radom Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, a nastavljaju ga Ivan Kostrenčić i Velimir Deželić. Temelj suvremene hrvatske inkunabulistike postavio je Josip Badalić djelom *Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj* iz 1952. godine, u kojem donosi više od tisuću zapisa o inkunabulama. U drugoj polovici 20. stoljeća Šime Jurić znatno je pridonio razvoju hrvatske inkunabulistike te je zajedno s fra Vatroslavom Frkinom provodio opsežan program reambulacije i izradio nove zapise za dotad neregistrirane primjerke inkunabula.

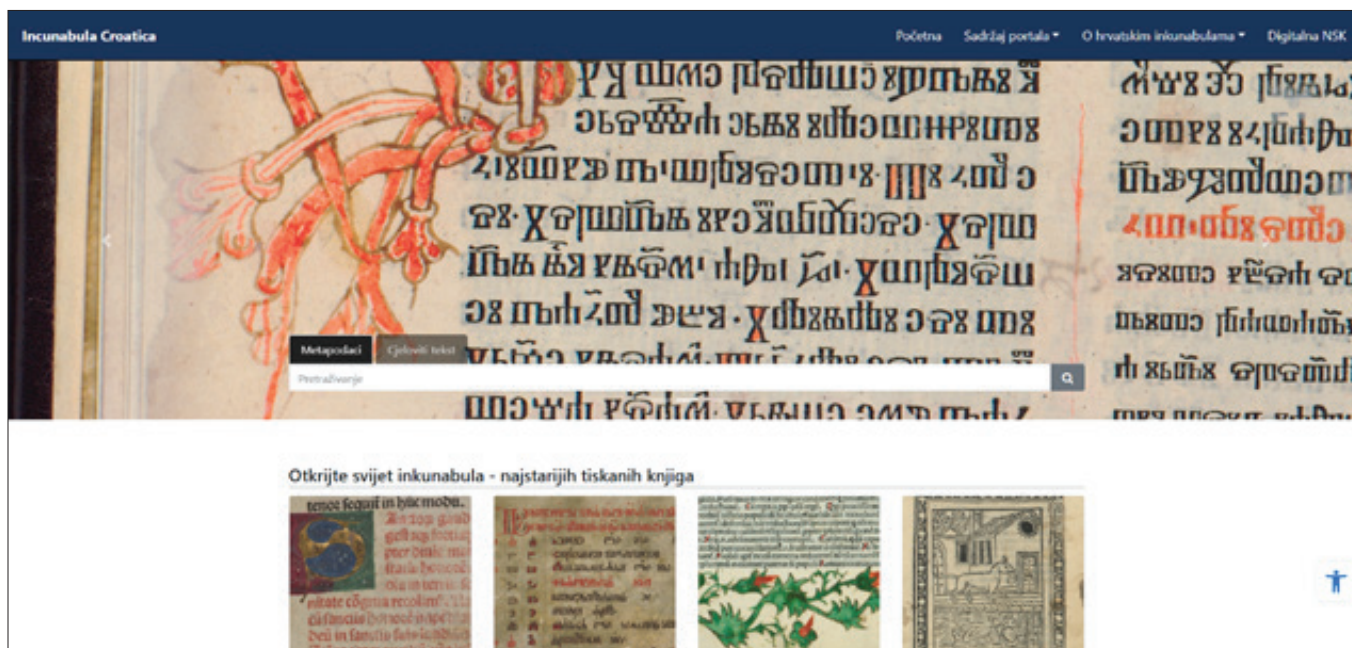
Nacionalna i sveučilišna knjižnica 2009. godine pokrenula je projekt *Hrvatski prvotisci: popis i opis prvotisaka u hrvatskim svjetovnim i crkvenim ustanovama* radi izradbe suvremenoga i cjelovitoga popisa inkunabula. U deset godina rada pregledane su knjižnice i zbirke u 74 ustanove te je opisano 1740 primjeraka, što Hrvatsku s obzirom na broj i raznolikost svrstava u red velikih europskih kulturnih tradicija. Projekt je uključivao knjižničare, konzervatore i fotografe te je u konačnici omogućio izradbu jedinstvene dokumentacije s više od 10 000 fotografija.

Kao završnica projekta 2025. godine objavljena je reprezentativna monografija *Incunabula Croatica*, uređena u NSK i ostvarena uz potporu Ministarstva kulture i medija RH, Zaklade Adris i PBZ-a. Uz uvod urednice prof. dr. sc. Marijane Tomić, monografija donosi tri znanstvene studije o povijesti hrvatske inkunabulistike, likovnoj opremi hrvatskih inkunabula i povijesti zbirke inkunabula pohranjene u NSK. Osobito važan dio monografije čini

Potpuniji uvid u nastanak i važnost ovoga monumentalnog izdanja pružili su u razgovoru recenzenti – akademik Mateo Žagar i izv. prof. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić, urednica izdanja izv. prof. dr. sc. Marijana Tomić, glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević te autori priloga dr. sc. Milan Pelc i dr. sc. Irena Galić Bešker (slijeva nadesno). / Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Mateo Žagar, Associate Professor Ivana Hebrang Grgić, Associate Professor Marijana Tomić, NSK Director General Dr Ivanka Stričević, member emeritus of the Institute of Art History in Zagreb Dr Milan Pelc and the Head of the NSK Manuscripts and Rare Books Collection Dr Irena Galić Bešker at the presentation of the *Incunabula Croatica* monograph. Autor fotografije / Photo by: Darko Čizmek, NSK.

Tematski portal Incunabula Croatica. / NSK's website offering access to Croatia's earliest printed books.

bibliografija u kojoj je opisano 96 hrvatskih inkunabula pohranjenih u hrvatskim ustanovama u čak 180 primjeka. Vizualno oblikovanje nadahnuto je tipografskim obilježjima inkunabula, a posebnu vrijednost monografiji predstavljaju QR kodovi koji vode do digitalnih preslika hrvatskih inkunabula dostupnih u digitalnim zbirkama, osobito u Digitalnoj zbirci NSK.

Uz monografiju, izrađen je i tematski portal Incunabula Croatica, dostupan na mrežnome mjestu digitalna.nsk.hr/incunabulacroatica, koji predstavlja 77 digitaliziranih inkunabula iz hrvatskih i inozemnih zbiraka. Ondje su prvi put na jednome mjestu dostupni gotovo svi digitalizirani primjerci *Misala po zakonu rimskoga dvora*. Portal uklju-

čuje vremensku crtu i interaktivne karte mjesta tiskanja inkunabula i ustanova u kojima se one čuvaju te predstavlja hrvatsku tiskanu baštinu u suvremenome digitalnom okružju.

Monografija i portal zajedno omogućuju suvremen uvid u hrvatsku tiskanu baštinu, pružaju pouzdan znanstveni temelj za njezina daljnja istraživanja i interpretaciju te osiguravaju široku međunarodnu dostupnost najvrjednijih hrvatskih inkunabula. Tako se potvrđuje trajna kulturna i povijesna važnost hrvatskoga sudjelovanja u najranijoj europskoj tiskarskoj tradiciji.

Croatian incunabula – the foundations of Croatian printed heritage

Incunabula, books published between Gutenberg's invention of the printing press and the end of 1500, are a valuable testimony to the cultural history of European nations. Symbolising a nation's first steps into the world of printed heritage, they bear witness to the degree of its literacy, cultural achievements and the extent of its inclusion in Europe's cultural developments.

A nation's incunabula are a proof of its place within the European cultural landscape, also reflecting its intellectual and cultural maturity. Systematic efforts aimed at researching, documenting and (re)publishing Croatian incunabula therefore have particular value not only in terms of enabling the preservation of the earliest printed

records of Croatian culture, but also in terms of providing opportunities for their scientific interpretation, increasing their international visibility and for confirming Croatia's sustained contribution to European writing-and-printing-related heritage. Embodying precisely such efforts is *Incunabula Croatica*, an extensive monograph that the National and University Library in Zagreb (NSK) published in 2025, featuring three research studies and a comprehensive bibliography of Croatian incunabula preserved in Croatian institutions and offering insight into this exceptionally valuable part of Croatian and European cultural heritage.

NSK i otvorena znanost – od nacionalnoga plana do europske suradnje

{ Svojim razvojnim aktivnostima, sudjelovanjem u međunarodnim projektima i članstvom u europskim organizacijama NSK pridonosi stvaranju okruženja u kojem je znanje javno dobro dostupno svima – znanstvenicima, studentima i široj javnosti.

Pokret otvorene znanosti, koji predstavlja temeljnu promjenu u stvaranju, dijeljenju i vrednovanju znanja te se temelji na načelima transparentnosti, suradnje i dostupnosti, posljednjih se desetljeća snažno razvio i učvrstio u međunarodnome znanstvenom i političkome okruženju, osobito u Europi. Prema definiciji UNESCO-a iz 2021. godine, otvorena znanost obuhvaća različite pristupe usmjerene na otvoreno dostupno, pristupačno i dugoročno uporabljivo znanje, poticanje suradnje i dijeljenja informacija te uključivanje društvenih sudionika izvan tradicionalne znanstvene zajednice.

Otvorenost u znanosti donosi brojne prednosti za istraživačku zajednicu i društvo. OECD iz 2015. godine ističe da otvoreni pristup istraživačkim rezultatima i podacima povećava učinkovitost, produktivnost i transparentnost znanstvenoga sustava, smanjuje troškove i ubrzava prijenos znanja. Omogućuje ponovljivost i ponovnu uporabu podataka, šire sudjelovanje u znanstvenim procesima, potiče inovacije te pridonosi rješavanju globalnih izazova međunarodnom suradnjom. Posebnu vrijednost ima u poticanju sudjelovanja građana u znanosti i jačanju povjerenja javnosti u znanstvene ustanove.

U tome se području knjižnice prepoznaju kao ključni nositelji provedbe otvorene znanosti. Njihova se tradicionalna uloga posrednika u pristupu znanju proširuje na aktivno sudjelovanje u osiguravanju otvorenoga pristupa publikacijama, upravljanju istraživačkim podacima te razvoju infrastrukture i vještina potrebnih za otvoreno i odgovorno dijeljenje znanstvenih informacija.

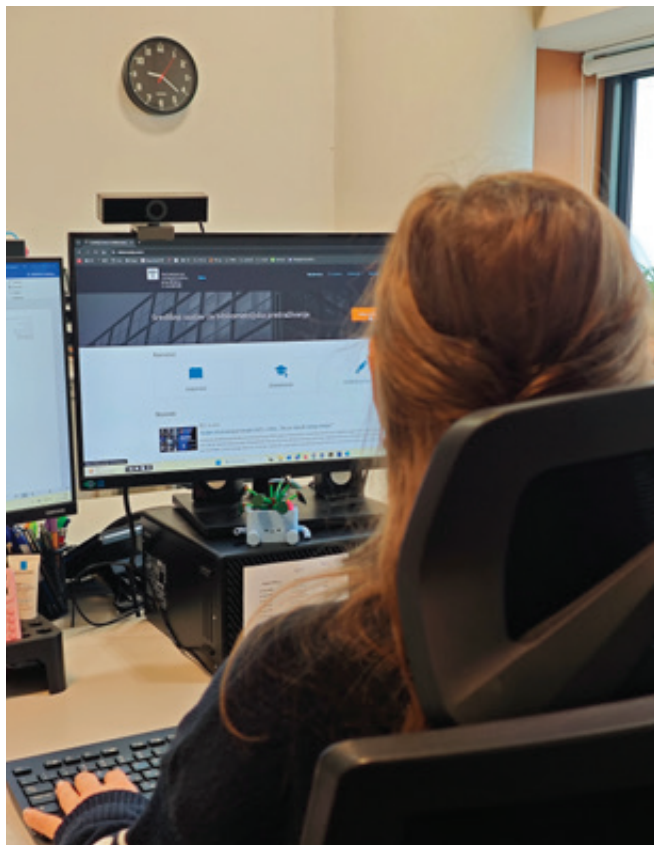
NSK – jedan od ključnih partnera u oblikovanju nacionalnoga okvira

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske 19. svibnja 2025. godine usvojilo je Hrvatski plan za otvorenu znanost, čime je na nacionalnoj razini prvi put službeno uspostavljen temeljni dokument koji usmjerava daljnji razvoj i provedbu otvorene znanosti u Hrvatskoj. Plan je javnosti predstavljen 20. svibnja 2025. godine na Godišnjoj konferenciji programa *Obzor Europa*. Do tada su postojale inicijative i dokumenti koji su se posvećivali pojedinim područjima otvorene znanosti, ponajprije otvorenim pristupom znanstvenim publikacijama, poput Hrvatske deklaracije o otvorenome pristupu iz 2012. godine.

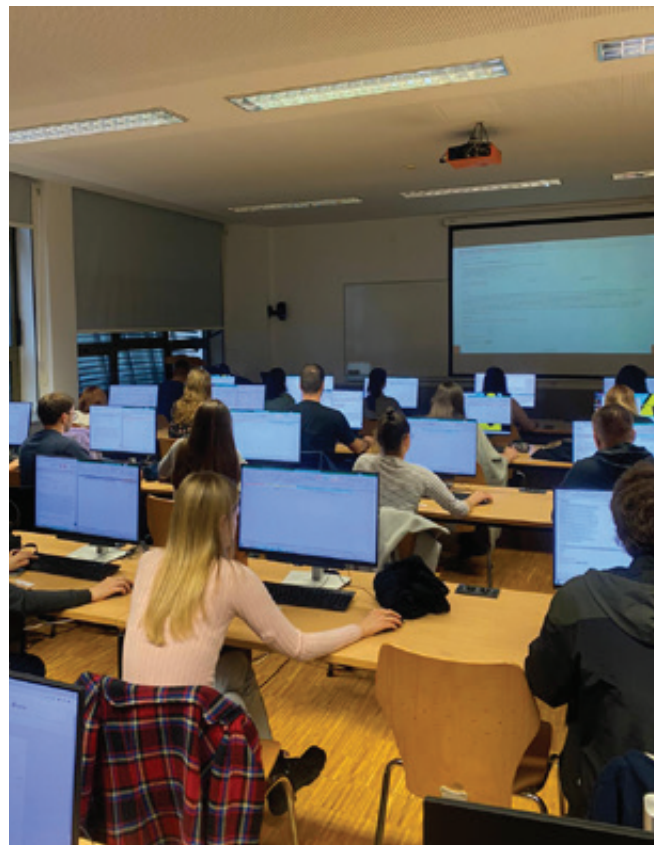

Konferencija programa *Obzor Europa* – *Otvorena znanost* održana je 25. svibnja 2025. u Zagrebu. / Participants in the Horizon Europe Annual Conference, entitled *Open Science*, held on 20 May 2025. in Zagreb.

Autor fotografije / Photo by: Portal *Obzor Europa*.

Rad u Središnjem sustavu za bibliometrijska pretraživanja. / The Central NSK System for Bibliometric Analyses enables the standardisation of the activities of Croatian academic libraries providing bibliometrics services. Autorica fotografije / Photo by: Dolores Mumelaš, NSK.

Aktivnost Samopomoć i dobrobit u akademskom mrežnom okruženju. / A workshop spotlighting Croatian online academic journals with content on self-help and well-being, held as part of the Citizen-Enhanced Open Science in Southeastern Europe Higher Education Knowledge Hubs (CeOS_SE) project. Autorica fotografije / Photo by: Mia Vladović, NSK.

Svoj doprinos izradbi Hrvatskoga plana za otvorenu znanost dala je i NSK, ponajprije kao aktivna članica Inicijative za Hrvatski oblak za otvorenu znanost (HR-OOZ) i potpisnica Sporazuma o njegovoj uspostavi. Djelatnice Knjižnice sudjelovale su u radu dviju radnih skupina: jedne za izradbu prijedloga nacionalnoga plana i politika otvorene znanosti te druge za definiranje strukture i načela HR-OOZ-a. Na izravni poziv Ministarstva, NSK je u završnoj fazi pripreme Plana pružila i dodatni doprinos, čime je još više naglašena njezina uloga kao jednoga od ključnih partnera u oblikovanju nacionalnoga okvira za otvorenu znanost.

Dokument Plana donosi smjernice i preporuke za znanstvenike, ustanove i donositelje odluka, a posebno ističe važnost upravljanja istraživačkim podacima, razvoja infrastrukture, otvorenoga pristupa znanstvenim publikacijama i promjene sustava vrednovanja u skladu s načelima otvorene znanosti.

U Planu je NSK jasno istaknuta među ustanovama s važnom ulogom u razvoju i provedbi otvorene znanosti te uključena u sustav praćenja provedbe Plana. U sklopu institucionalne strukture naglašeno je kako NSK osigurava dostupnost i korištenje e-izvorima, provodi analize za potrebe akademske zajednice te pruža obrazovanje o e-izvorima i otvorenoj znanosti. Posebna uloga knjižnica, pa tako

i NSK, istaknuta je u poglavlju *Preporuke i aktivnosti za provođenje načela otvorene znanosti*, gdje se među ključnim aktivnostima navodi savjetovanje znanstvene zajednice o otvorenome pristupu i upravljanju istraživačkim podacima. Ministarstvo će imenovati odgovorno tijelo sastavljeno od predstavnika različitih ustanova, uključujući i NSK, koje će redovito pratiti i vrednovati ostvarenje ciljeva Plana.

Jačanje uloge Knjižnice — novi radni proces

Osim već spomenutih aktivnosti u promicanju otvorene znanosti, tijekom posljednjih nekoliko godina proveden je niz strateških i operativnih mjera kojima se dodatno jača uloga Knjižnice u ovome području. NSK djeluje ne samo u sklopu vlastite ustanove nego i u suradnji s brojnim partnerskim ustanovama i stručnjacima na nacionalnoj razini te aktivnim sudjelovanjem u međunarodnim inicijativama.

Jedna od važnijih inicijativa u tome smjeru bila je objedinjavanje srodnih aktivnosti u novi radni proces pod nazivom *E-znanstvene informacije*, uspostavljen 2025. godine u sklopu Odjela korisničkih službi. Time su objedinjene dotad odvojene djelatnosti poput nabave i licenciranja e-izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu, pružanja bibliometrijskih usluga te administracije Središnjega sustava za bibliometrijska pretraživanja. Osim toga,

Završna konferencija projekta CeOS_SE održana u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. / NSK hosted a programme closing the Citizen-Enhanced Open Science in Southeastern Europe Higher Education Knowledge Hubs (CeOS_SE) project. Autorica fotografije / Photo by: Renata Breka, NSK.

proces obuhvaća i upravljanje repozitorijima u nadležnosti NSK te aktivnosti povezane s razvojem građanske znanosti.

Nabava i licenciranje e-izvora na nacionalnoj razini danas nadilazi tradicionalne pretplatne ugovore za pristup časopisima i bazama podataka te obuhvaća i sklapanje takozvanih transformativnih ugovora – sporazuma koji omogućuju objavljivanje znanstvenih radova u otvorenome pristupu uz djelomično ili potpuno financiranje troškova hrvatskim autorima.

U sljedećem razdoblju planira se dodatno poboljšati suradnja s hrvatskim izdavačima časopisa otvorenoga pristupa. Uz postojeće edukacije i savjetovanja, primjerice o uključivanju časopisa u međunarodne baze i indekse, NSK ima ključnu ulogu u uspostavi Hrvatskoga centra za dijamantni otvoreni pristup, kao jedna od njegovih idejnih začetnica.

Projektni doprinos

Od početka 2022. do kraja 2024. godine NSK je bila članica međunarodnoga projekta ERASMUS+ *Citizen-Enhanced Open Science in Southeastern Europe Higher Education Knowledge Hubs (CeOS_SE)*. Svrha projekta bila je podizanje svijesti o načelima otvorene i građanske znanosti u Jugoistočnoj Europi. U sklopu projekta NSK je izradila studiju *Upscaling Collaboration between Academic and Public Libraries for CeOS in Southeastern Europe*, u kojoj je obrađena tema suradnje sveučilišnih i narodnih knjižnica u zajedničkome provođenju građanske znanosti.

Zahvaljujući sudjelovanju u projektu *CeOS_SE* i razmjeni znanja s međunarodnim partnerima, NSK je dodatno razvila stručnost u području građanske znanosti te se istaknula kao središnja ustanova u Hrvatskoj koja aktivno promiče i provodi projekte u tome području. Završetak projekta obilježila je organizacija završne konferencije koja je okupila međunarodne i hrvatske stručnjake u području građanske znanosti. U prethodnim trima godinama Knjižnica je provela i niz aktivnosti povezanih s tom temom, u sklopu projekta *CeOS_SE* i vlastitih programa: *Život, pčele, ljudi, Samopomoć i dobrobit u akademskom mrežnom okruženju, Dendroteka, HAWaton*, i *Glazbena inteligencija u funkciji nacionalne baštine*.

S obzirom na uspješnost aktivnosti HAWaton, tijekom 2024. godine proveden je i istoimeni nacionalni projekt radi izradbe tematskih zbiraka u Hrvatskome arhivu weba. NSK provodi i različite oblike izobrazbe o građanskoj znanosti za knjižničare i znanstvenike te savjetuje druge knjižnice kako uspješno organizirati i provoditi takve projekte.

Međunarodna vidljivost

NSK aktivno djeluje u području otvorene znanosti i izvan granica Republike Hrvatske, ponajprije sudjelovanjem u europskim inicijativama i stručnim udruženjima koja promiču otvoreni pristup i razvoj knjižničarske struke. Među njima se posebno ističu međunarodna udruženja OPE-RAS, LIBER Europe i ECSA.

Od 2025. godine NSK je redovita članica međunarodne istraživačke infrastrukture OPERAS (*Research Infrastructure supporting open scholarly communication in the social sciences and humanities (SSH) in the European Research Area*), posvećene razvoju otvorene znanstvene komunikacije u području društvenih i humanističkih znanosti u sklopu Europskoga istraživačkog prostora (EIP). Ovo značajno članstvo potvrđuje dugogodišnje usklađivanje djelatnosti Knjižnice s načelima otvorene znanosti i omogućuje još bolju suradnju na europskoj razini.

NSK je već niz godina članica udruženja LIBER Europe (*Association of European Research Libraries*), najveće mreže istraživačkih knjižnica u Europi, koja okuplja više od 420 članica. U sklopu LIBER-a NSK se ističe aktivnim sudjelovanjem u nekoliko radnih skupina – *Open Access Working Group*, *Citizen Science Working Group* i *Copyright & Legal Matters Working Group*.

Članstvom u udruženju ECSA (*European Citizen Science Association*), NSK dodatno potvrđuje svoju predanost promicanju građanske znanosti i uključivanju šire zajednice u znanstvene procese te sudjeluje u radu skupine *Learning and education in citizen science*.

Pogled u budućnost

Svojim razvojnim aktivnostima, sudjelovanjem u međunarodnim projektima i članstvom u europskim organiza-

cijama NSK pridonosi stvaranju okružja u kojem je znanje javno dobro dostupno svima – znanstvenicima, studentima i široj javnosti.

U sljedećem razdoblju NSK će osobitu pozornost posvetiti edukaciji i razvoju vještina korisnika u području otvorene znanosti. Planira se osposobljavanje edukatora koji će prenositi znanja i iskustva različitim skupinama – od studenata i znanstvenika do uredništava časopisa, knjižničara i građana. NSK će i dalje pratiti razvoj otvorene znanosti te poticati područja kao što su upravljanje istraživačkim podacima, autorsko pravo, odgovorna primjena umjetne inteligencije i otvoreni pristup svim oblicima znanstvenih rezultata. Posebna će se pozornost posvetiti razvoju građanske znanosti i jačanju suradnje akademske i šire zajednice.

Razvojno se planira daljnje jačanje međunarodne prisutnosti i sudjelovanje u europskim projektima i mrežama radi osnaživanja uloge NSK u oblikovanju politika otvorene znanosti. Radi veće transparentnosti i dostupnosti aktivnosti Knjižnica će objediniti djelatnosti procesa e-znanstvene informacije u jedinstveni digitalni portal koji će na jednome mjestu omogućivati pristup uslugama, repozitorijima, obrazovnim materijalima i projektima.

Održivo upravljanje znanjem, razvoj građanske znanosti i aktivno uključivanje u europske istraživačke mreže ostat će temeljni smjerovi budućega djelovanja NSK, usmjereni na razvoj otvorene znanosti i povezane znanstvene zajednice.

Aktivnost *Život, pčele, ljudi* / *The Bees, life, people* programme, held as part of the *Citizen-Enhanced Open Science in Southeastern Europe Higher Education Knowledge Hubs (CeOS_SE)* project.
Autorica fotografije / Photo by: Renata Breka, NSK.

Djelatnice NSK Dolores Mumelaš i Ivana Matijević na konferenciji LIBER 2026, održanoj u Lausanni u Švicarskoj od 2. do 4. srpnja 2026. / The members of NSK staff Dolores Mumelaš and Ivana Matijević at the 2025 LIBER Annual Conference (2 – 4 July 2025, Lausanne, Switzerland). Autor fotografije / Photo by: Pedro Principe, Universidade do Minho.

NSK and open science – from a national plan to international cooperation

Over the last few decades, open science has developed into a key area of contemporary research policies, with the aim of creating a more accessible, transparent and collaborative environment for research and the dissemination of knowledge. Ever since its beginnings in Croatia, the National and University Library in Zagreb (NSK) has recognised its significance and assumed an active role in its development, taking part in shaping open science-focused national policies, creating the related infrastructure and promoting open science principles.

At the national level, NSK participated in the development of the Croatian Open Science Plan. Also, it contributes to the building of the related infrastructure as well as to efforts to educate and inform the academic community with regard to open science. Setting up a new organisational unit focusing on e-research, NSK merged its e-resources acquisition and licencing procedures, bibliometric services, repository management and citizen science programmes, thus establishing an

integrated framework for supporting and facilitating research-oriented communication in Croatia.

Internationally, NSK cooperates with its European partners through the OPERAS, LIBER and ESCA networks and takes part in projects such as Erasmus+ and CeOS_SE, aimed at the development of citizen science and the strengthening of collaboration between libraries and research and academic institutions.

The Library's further activities in this context will include education programmes for all groups of users, keeping abreast of the developments in open science, including those related to research data, artificial intelligence and copyright, as well as providing new opportunities for including citizens in research processes. Also, plans have been made for setting up a website that will bring together in one place all NSK's e-research-related services, projects and repositories.

1100 godina Kraljevstva u zbirkama NSK

{ Zamisao izložbe sažeta je u misli njezina autora Dine Milinovića: „Riječ nije samo zapis nego i svjedočanstvo postojanja naroda tijekom stoljeća.“

Hrvatski sabor proglasio je 2025. godinu godinom obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva u spomen na prvo imenovanje jednoga hrvatskog vladara naslovom *rex* u pismu pape Ivana X. iz 925. godine, kojim je sazvan Prvi splitski crkveni sabor. Taj događaj predstavlja temeljni trenutak u stoljećima razvoja hrvatske državnosti i trajni simbol oblikovanja nacionalnog identiteta.

U obilježavanje ove važne obljetnice uključile su se brojne kulturne i znanstvene ustanove, među kojima Nacionalna i sveučilišna knjižnica ima posebno istaknutu ulogu. Kao središnja nacionalna ustanova, NSK redovito sudjeluje u obilježavanju velikih nacionalno značajnih obljetnica, čuvajući i predstavljajući baštinu koja svjedoči o hrvatskome identitetu tijekom stoljeća. U povodu obilježavanja 1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva, NSK je tijekom 2025. godine bila jedan od suorganizatora središnje izložbe *U početku bijaše kraljevstvo*, a u svojem je prostoru tijekom ljeta iste godine organizirala izložbu *Obljetničarski velikani i velike obljetnice*. Ove su izložbe dio opsežnijega programa kojim je NSK aktivno pridonijela obilježavanju ove iznimne obljetnice, nudeći javnosti priliku da u vrijednoj baštini obnovi znanje o svojim korijenima i ponovno se poveže s povijesnim temeljima suvremenoga identiteta.

Povratak korijenima hrvatske baštine

U Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu 16. listopada 2025. godine svečano je otvorena izložba *U početku bijaše kraljevstvo*, čiji su autori Dino Milinović, Tomislav Galović i Trpimir Vedriš s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Suorganizatori su izložbe Hrvatski državni arhiv, Hrvatski povijesni muzej, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu te Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Kao središnje događanje u sklopu obilježavanja 1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva, izložba prikazuje razvoj hrvatske državnosti od prvih vladara do 1918. godine, predstavljajući bogatu povijest i kulturni identitet jedinstvenom zbirkom više od 400 umjetnina, arheoloških spomenika, povijesnih dokumenata, arhivske građe i predmeta umjetničkoga obrta iz pedesetak ustanova. Ti vrijedni eksponati svjedoče o kulturnome identitetu Hrvatske i njezinoj povezanosti s europskom srednjovjekovnom tradicijom. Značajan doprinos postavu dala je i NSK koja je izložila vrijedne glagoljske rukopise poput *Vinodolskoga zakona* i *Istarskoga razvoda*, djela Marka Marulića, Fausta Vrančića, Nikole i Katarine Zrinske kao i zemljopisne karte, tiskane knjige iz 1925. godine te izvorne crteže stripa Tomislava Andrije Maurovića.

Djelatnice NSK i viša kustosica Iva Sudec Andreis pripremaju građu NSK za posudbu Galeriji Klovićevi dvori. / NSK staff and the Klovićevi dvori Gallery's Senior Curator Iva Sudec Andreis preparing items from the NSK collections for the *In the Beginning Was the Kingdom* exhibition. Autor fotografije / Photo by: Darko Čizmek, NSK.

Djelatnici Odjela za zaštitu i pohranu građe NSK sudjeluju u završnim pripremama za otvorenje izložbe *U početku bijaše kraljevstvo*. / Staff of the NSK Preservation and Storage Department making the final preparations for the opening of the *In the Beginning Was the Kingdom* exhibition. Autorica fotografije / Photo by: Sanda Milošević, NSK.

Zamisao izložbe sažeta je u misli njezina autora Dine Mili-novića: „Riječ nije samo zapis nego i svjedočanstvo postojanja naroda tijekom stoljeća.“ Ova izjava snažno izražava temeljnu ideju izložbe prema kojoj rukopisi i dokumenti nisu tek povijesni spomenici, nego svjedoci kulturne neprekinutosti i dubokih identitetskih korijena. Izložba se oblikuje kao prostor u kojem se baština ne prikazuje kao nešto dovršeno, nego kao trajna veza koja povezuje prošlost i sadašnjost te oblikuje suvremeni identitet hrvatskoga naroda.

Izložba će biti otvorena do 15. ožujka 2026. godine, nakon čega će biti predstavljena u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu.

Trajna vrijednost hrvatske pismenosti i kulturne baštine

Od 21. srpnja do 20. kolovoza 2025. godine u NSK je održana izložba *Obljetničarski velikani i velike obljetnice*, posvećena obilježavanju važnih obljetnica istaknutih osoba, djela i događaja iz hrvatske književne i kulturne povijesti. Postav je omogućio uvid u bogatstvo hrvatske književne i kulturne tradicije od ranoga novog vijeka do 20. stoljeća. Predstavljene su obljetnice autora i intelektualaca, među kojima su Ana Katarina Zrinska, Baltazar Adam Krčelić, Ivan Belosteneć te književnici novijega doba Silvije Strahimir Kranjčević, Dragutin Domjanić, Ivan Kozarac i Antun Branko Šimić. Njihova su djela i životopisi, prikazani u rukopisima, faksimilima i digitalnim oblicima, približili posjetiteljima trajnu vrijednost hrvatske pismenosti i kulturne baštine.

Posebno mjesto na izložbi zauzimala je glagoljica, jedan od ključnih simbola hrvatskoga identiteta, kojom je obilježena 1100. obljetnica prvoga spomena glagoljaštva na Splitsko-

Anžuvinska kruna. Zadar, riznica crkve sv. Šimuna, 14. stoljeće. / The Anjou crown (14th c.). Zadar, the treasury of the Church of St Simeon.

Autor fotografije / Photo by: Damir Galić, Vlada Republike Hrvatske

me saboru. Prikazana je u rukopisima i faksimilima koji ističu njezinu važnost u očuvanju jezika i kulturnoga identiteta. Izložba je podsjetila i na 190. obljetnicu Gajevih *Novina hrvatskih* i *Danice hrvatske*, publikacija koje su oblikovale noviju hrvatsku književnu i kulturnu svijest te potaknule standardizaciju jezika prihvaćanjem štokavskoga narječja.

Izložene knjige, rukopisi, dokumenti i vizualni materijali još su jednom potvrdili ulogu Knjižnice kao nacionalnoga središta i promicateljice hrvatske kulturne baštine, povezujući tradiciju s digitalnom dostupnošću građe na portalu Digitalne zbirke NSK.

Riječ kao trajni nositelj povijesne svijesti

Obilježavanje 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva podsjetilo je na snažne korijene hrvatske državnosti i bogatu kulturnu baštinu koja oblikuje nacionalni identitet. U središtu obilježavanja bila je riječ, simbol znanja i kulture, kao trajni nositelj povijesne svijesti. Ova je obljetnica bila prilika ne samo za prisjećanje na slavnu prošlost nego i za ponovno potvrđivanje temeljnih vrijednosti samostalnosti, kulturne baštine, povijesne svijesti i pripadnosti europskomu kulturnom krugu. Izložbama *U početku bijaše kraljevstvo* i *Obljetničarski velikani i velike obljetnice* te drugim kulturnim programima javnosti je pružena mogućnost povezivanja s važnim trenucima nacionalne povijesti. U ostvarivanju toga nastojanja posebno su se istaknule Nacionalna i sveučilišna knjižnica i druge kulturne ustanove kao nositeljice i promicateljice baštine. Ova je obljetnica bila više od povijesnoga osvrta. Predstavljala je poziv na očuvanje vrijednosti koje su oblikovale hrvatski narod tijekom stoljeća.

Njemačko-rimski brevijar (*Frankapanski brevijar*). Venecija, 1518., listovi 246v-247r. NSK, RIIF-4°-361. / *Das Deutsch Römisch Brevier* (Venice, 1518), 246v-247r. NSK Manuscripts and Rare Books Collection, shelfmark RIIF-4°-361.
 Autor fotografije / Photo by: Damir Galić, Vlada Republike Hrvatske.

The Croatian Kingdom's 1,100 years in the NSK collections

Marking 1,100 years since in his 925 letter Pope John X addressed one of the Croatian native rulers as king (*rex*) and Croatia's international recognition thereof as a sovereign state, the Croatian Parliament declared 2025 the year of commemorating this momentous anniversary. Among major Croatian cultural and research institutions which joined its celebration, the National and University Library in Zagreb (NSK) had a prominent place.

Presenting the wealth of heritage in its collections capturing 11 centuries of Croatia's literary and cultural traditions, the Library put on the *Croatian Anniversaries 925 – 2025: A Kingdom's Heritage* exhibition (*Obljetničarski velikani i velike obljetnice*). Held in July and August, it spotlighted Croatia's notable figures between the early modern age and the 20th century, ranging from writer and diplomat Ana Katarina Zrinski (c. 1625-1673) and historian, theologian and jurist Baltazar Adam Krčelić (1715-1778) to the more recent greats of Croatian literature such as Silvije Strahimir Kranjčević (1865-1908), Dragutin Milivoj Domjanić (1875-1933), Josip Kozarac (1858-1906) and Antun Branko Šimić (1898-1925). The exhibited manuscripts, facsimiles and digital resources brought closer to the general public the value of Croatia's written heritage and its historical legacy, in which context Croatian Glagolitic heritage and the historic newspaper whose appearance marked the beginning of the 1835-1848 Croatian national revival movement (*Novine horvatzke*) were given special prominence.

Organised as the annual celebration's central event was *In the Beginning Was the Kingdom*, the exhibition at the Klovičevi dvori Gallery that featured over 400 artefacts telling the story of the development of Croatian statehood by 1918. NSK's collection items displayed at the exhibition, which opened in October, included some of its greatest treasures, such as the 16th-century transcript of the 1288 Croatian codex constituting the second oldest Slavic legal text (*Vinodolski zakon*) and a 1546 transcript of a compilation of legal documents originating between 1275 and 1395, detailing an old Slavic custom based on which borders were set between feudal lands in Istria, Croatia's westernmost county (*Istarski razvod*). Also exhibited were Croatia's first epic poem, by "the father of Croatian literature" Marko Marulić (1450-1524), a ground-breaking 17th-century work by the internationally famous Croatian inventor, engineer, writer of technical treatises and lexicographer Faust Vrančić (1551-1617) containing the first published technical description of the parachute in the history of technical literature, the 1944 original comic strip panels by Andrija Maurović thematising the period of the reign of Croatia's first native king, King Tomislav, and other gems of *Croatica*, the Croatian national library collection.

Both exhibitions demonstrated the importance of written heritage as the foundation of the Croatian identity, thus validating NSK's role as the guardian and promoter of national cultural history.

Značajne prinove u zbirkama građe posebne vrste

dr. sc. Tatjana Mihalić

Ostavština Davorina Kempfa – težnja za ljepotom

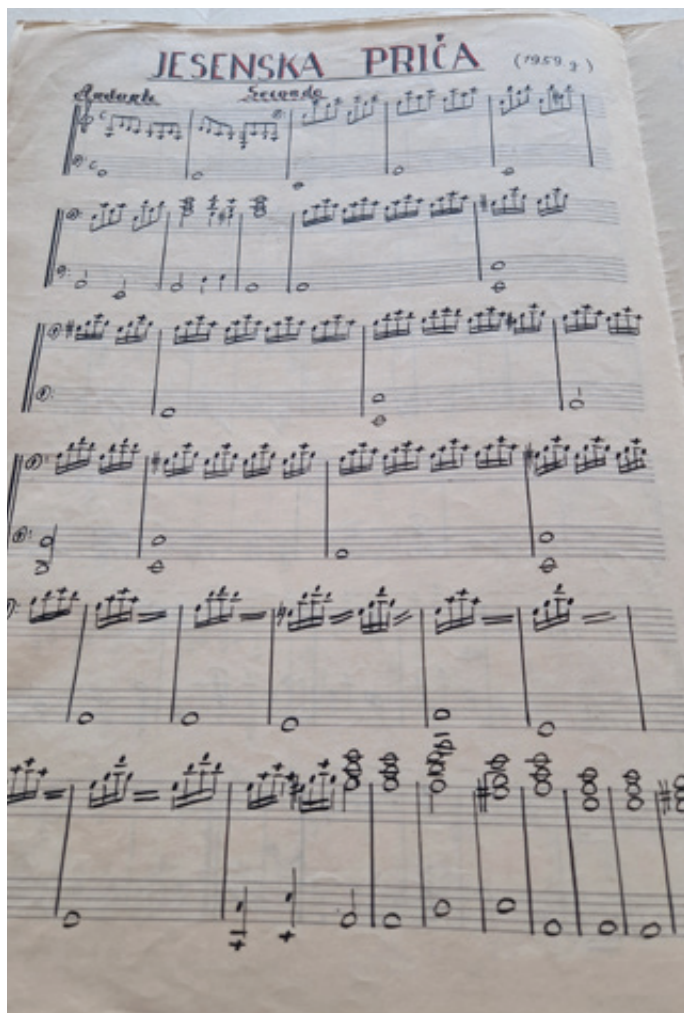
{ U moju glazbenu poetiku „ukomponirana“ je i težnja za ljepotom. Ljepota, dakako, ima više lica i nije ju moguće jednoznačno odrediti, ali bez njenog ozračja glazba mi je kao umjetnost nezamisliva. (Davorin Kempf, iz predgovora izdanju CD-a „Hrvatski suvremeni skladatelji“. Davorin Kempf, Cantus, 2011.)

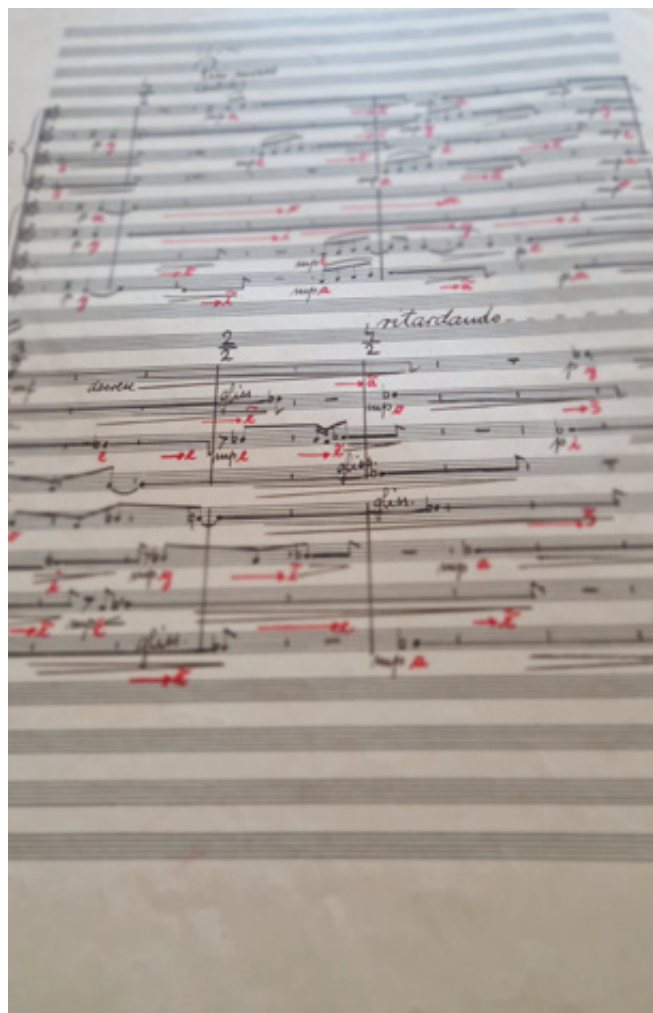
Rukopis, autograf Davorina Kempfa: *Plohe i boje*. / Davorin Kempf. *Plohe i boje* (20--). Autograph, NSK Music Collection.

Krajem 2024. godine NSK je obogaćena vrijednom rukopisnom ostavštinom hrvatskoga skladatelja, pijanista, pedagoga i akademika Davorina Kempfa. U fond je uvršteno 112 svezaka u osamdeset i četiri naslova rukopisnih partitura, koje u cijelosti čine autografe skladateljevih djela. Iako opsegom nevelika, riječ je o ostavštini iznimne važnosti.

Davorin Kempf bio je iznimno talentiran glazbenik, isticao se širokom glazbenom naobrazbom i erudicijom. Potjecao je iz ugledne i umjetnički senzibilizirane požeške obitelji, u kojoj se posebno isticao njegov djed Julije Kempf, pedagog, povjesničar, muzeolog, književnik i gradonačelnik Požege. Rođen je 21. kolovoza 1947. godine u Virju, a odrastao uz majku Baricu i oca Branimira, profesora u po-

Rukopis, autograf Davorina Kempfa: *Jesenska priča* (1959.), najranija sačuvana skladba iz ostavštine. / The 1959 autograph score of *Jesenska priča*, the earliest composition by a Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Davorin Kempf preserved as part of his archive in the NSK Music Collection.

Rukopis, autograf Davorina Kempfa: *Renesansna muzika za mješoviti zbor a cappella*. / Davorin Kempf. *Renesansna muzika za mješoviti zbor a cappella* (1968). Autograph, NSK Music Collection.

žeskoj Gimnaziji. U Požegi je završio srednjoškolsko opće i glazbeno obrazovanje, nakon čega je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu diplomirao kompoziciju u klasi Stjepana Šuleka, dirigiranje u klasi Igora Gjadrova i klavir u klasi Stjepana Radića. Usavršavao se u Stuttgartu i Kölnu, magistrirao na Sveučilištu u Iowi te 2006. godine doktorirao na berlinskoj Freie Universität s disertacijom *Symmetrie und Variation als kompositorische Prinzipien: Interdisziplinäre Aspekte*. Od 1995. godine do umirovljenja bio je redoviti profesor na Odsjeku za kompoziciju i teoriju glazbe Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, a od 2000. redoviti profesor u trajnome zvanju. Suradnja s hrvatskim i inozemnim ansamblima, sudjelovanje na stručnim skupovima i u prosudbenim povjerenstvima te brojna hrvatska i međunarodna priznanja svrstavaju ga među najznačajnije hrvatske skladatelje svojega vremena. Njegov opus skladbi proizlazi iz dubokoga razumijevanja cjelokupne glazbene prošlosti. Ipak, uočljiva je trajna usmjerenost na relativno tradicionalne skladateljske tehnike i klasične obrasce, uz

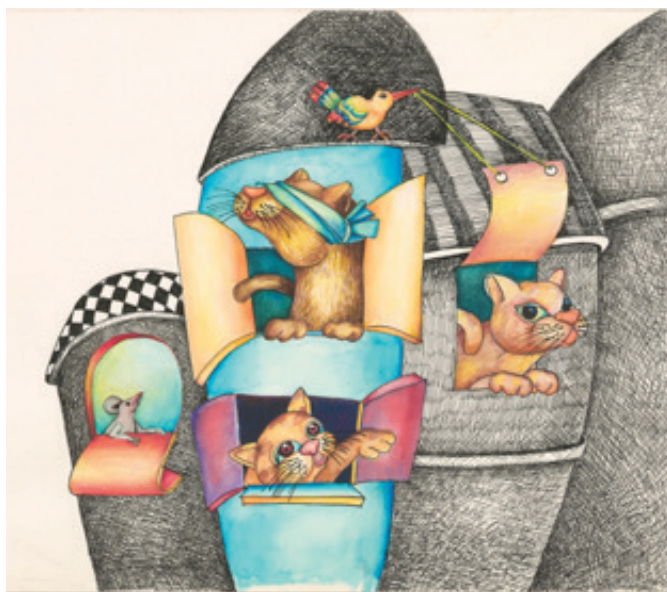
povremene izlete u elektroakustičku glazbu, elektroniku, primjenu novoga zvuka i suvremene harmonije. Skladanje je za njega bilo traženje vlastite osobnosti.

Kao profesor ostavio je trajan trag među studentima. Među njima su danas istaknuti skladatelji Krešimir Seletković, Luka Marohnić, Sara Glojnarić i Šimun Matišić, koji je zakonski nasljednik njegova opusa i pripadajućih prava. Upravo je od njega NSK krajem 2024. godine ot kupila rukopisnu ostavštinu.

Premda je bibliografski i diskografski značajan, popis djela Davorina Kempfa još nije cjelovit. Partiture u NSK i kataloški opisi izrađeni su prema primljenoj ostavštini, uz stručnu pomoć Šimuna Matišića u sustavnome uređivanju skladbi iz opusa. S obzirom na njegovu najavu o dodatno pronađenim skladbama, postoji mogućnost da se sadašnji popis od osamdeset i četiri naslova dodatno nadopuni i proširi.

Fond Grafičke zbirke obogaćen primjercima iznimne dokumentarne i umjetničke vrijednosti

Ilustracija za *Bija Baja Bum*, tuš, akvarel, 1987. / Nevenka Macolić.
Illustration for *Bija Baja Bum* (1987). Ink and watercolour, NSK Print Collection.

Grafička zbirka popunjena je s više od tisuću crteža istaknute ilustratorice, slikarice i likovne pedagoginje Nevenke Macolić, među kojima se osobito izdvajaju ilustracije za antologijska djela hrvatske i svjetske književnosti, među njima *Priče iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić i *Alice u zemlji čudesa* Lewisa Carrolla. Nevenka Macolić izlagala je na više od šezdeset skupnih i samostalnih izložaba, a uz bogat umjetnički rad svoj je profesionalni život posvetila i likovnoj pedagogiji. Djelovala je kao izvanredna profesorica na Učiteljskome fakultetu u Zagrebu te surađivala u nastavi Pedagoškoga odjela Akademije likovnih umjetnosti. Objavila je brojne ilustracije u udžbenicima, priručnicima i časopisima za djecu i mlade, a samostalno je priredila i priručnik *Spretne ruke* (*Školska knjiga*, 1990.), jedinstveno izdanje posvećeno izradbi igračaka i ukrasnih predmeta od svakodnevnih uporabnih materijala. Crteži i cjelovita priprema za to izdanje dio su donacije Grafičkoj zbirci kao i ilustracije za brojalicu *Bija Baja Bum*, koju je priredila Tanja Perić-Polonijo i za koju je autorica 1987. godine dobila nagradu *Ivana Brlić-Mažuranić*, te ilustracije za knjigu *Kako sanjaju stvari* Sunčane Škrinjarić, nagrađene 1991. godine nagradom *Grigor Vitez*.

Sustavno obogaćivanje fonda Grafičke zbirke dodatno je potvrđeno kupnjom triju bakroreza hrvatskoga kartografa i grafičara Martina Rote Kolunića, jednoga od najznačajnijih predstavnika visoke renesansne grafike u srednjoj Europi. Kupnja ovih bakroreza znatno je obogatila Zbirku, zahvaljujući njihovoj dokumentarnoj i umjetničkoj vrijednosti. Ovi otisci svjedoče o snažnoj uključenosti hrvatskih autora u europske umjetničke tijekove 16. stoljeća i predstavljaju važan dio grafičke produkcije toga razdoblja. Prvi bakrorez pod nazivom *Odmor Svete Obitelji na putu u Egipat* nastao

je prema Tizianovu predlošku i iznimno je vrijedan primjer Rotina djelovanja kao interpretatora velikih talijanskih slikara. Posebnu mu vrijednost daje okolnost da je Tizianova izvorna slika nestala u brodolomu tijekom prijevoza u Španjolsku sredinom 17. stoljeća. Drugi bakrorez prikazuje Mariju Austrijsku, caricu Svetoga Rimskog Carstva (1528. – 1603.), a nastao je prema medalji Jacopa Trezza približno 1548. godine. Ovaj otisak svjedoči o Rotinu umijeću portretiranja. Treći bakrorez *Uskrsnuće* izrađen je prema grafici Giovannija Battiste Franca te još jednom potvrđuje Rotinu sposobnost interpretacije istaknutih talijanskih majstora.

Nabavljeno je i sedam bakropisa manjih dimenzija koje je približno 1760. godine otisnuo francuski tiskar i izdavač igračih karata Jean Baptiste Mitoire prema crtežima Nicolasa Jeana Baptiste de Poillyja, francuskoga grafičara i izdavača. Riječ je o kartama koje pripadaju obrazovnoj kartaškoj igri, namijenjenoj poučavanju o poznatim svjetskim zemljopisnim područjima i lokalitetima, nekoć vrlo popularnoj u europskim kulturnim krugovima. Među njima se osobito ističu hrvatski krajevi prikazani u skupini karata *Hongrie, Esclavonie et Croatie*, koja je dio zbirke karata *Transilvanie, Russie ou Moscovite en Europe, Hongrie, Esclavonie et Croatie, Turquie en Europe*, te u skupini karata *Republique de Venise* u sklopu zbirke karata *Savoie et Piedmont, Genes et Isle de Corse et Sardaigne, Lombardie, Venise*.

Ilustracija za *Spretne ruke*, tuš, akvarel, 1990. / Nevenka Macolić.
Illustration for *Spretne ruke* (1990). Ink and watercolour, NSK Print Collection.

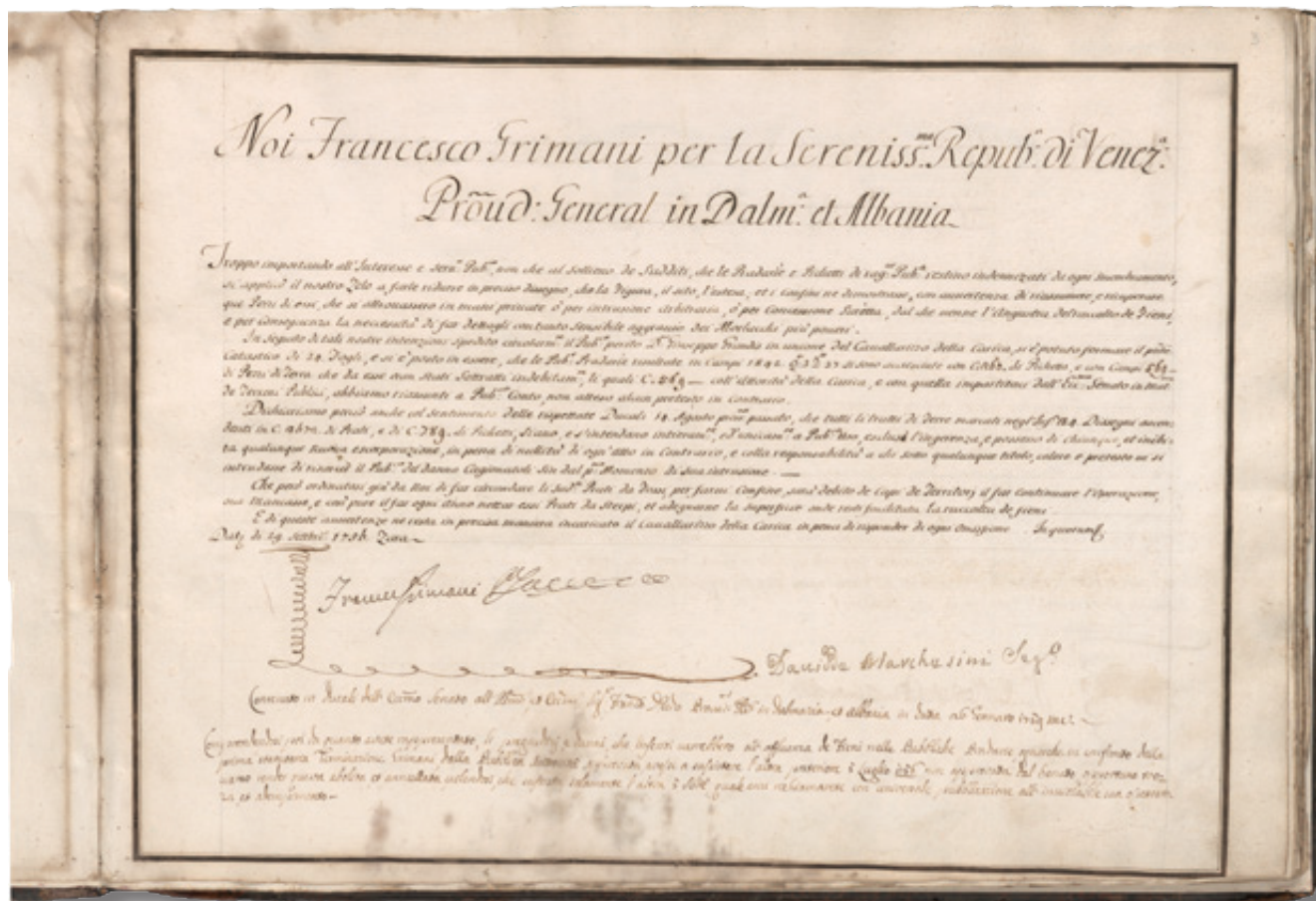
Ilustracija za *Kako sanjaju stvari*, tuš, gvaš, 1991. / Nevenka Macolić. Illustration for *Kako sanjaju stvari* (1991). Ink and gouache, NSK Print Collection.

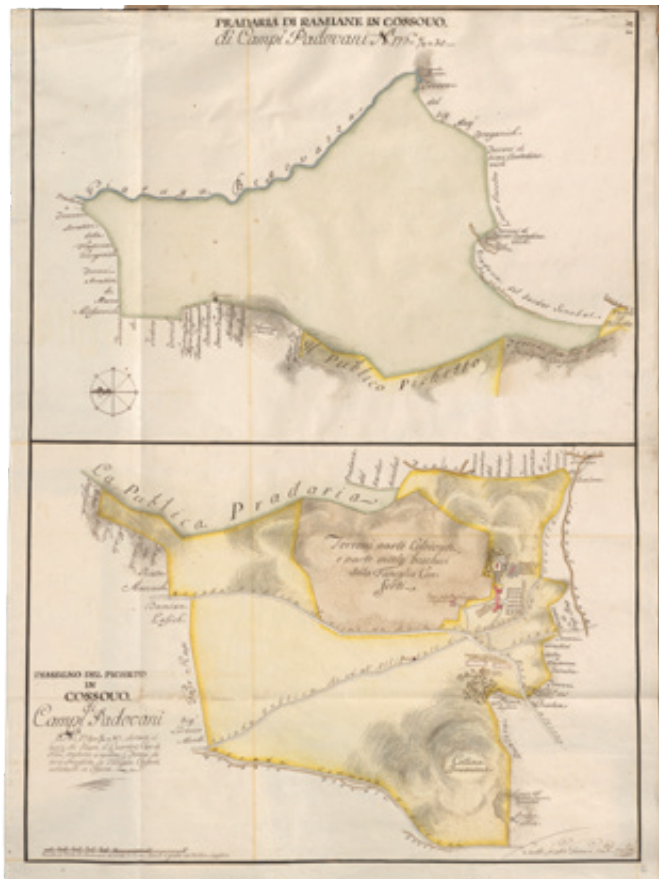
Martin Rota Kolunić. *Odmor Svete Obitelji na putu u Egipat*. / Martin Rota Kolunić. *Odmor Svete Obitelji na putu u Egipat* (1569). Engraving, NSK Print Collection.

Grimanijev rukopisni katastarski atlas i ostale vrijedne prinove u Zbirci zemljovida i atlasa

Grimani, Francesco. *Catastico delle Publiche Pradarie e Picchetti*. Rukopis, 1756. Stranica s posvetom i potpisom autora. / Grimani, Francesco (1756) *Catastico delle Publiche Pradarie e Picchetti*. [S.l.]: [s. n.]. Manuscript, a page featuring the author's signed inscription. NSK Map Collection.

Zbirka zemljovida i atlasa u 2025. godini ostvarila je značajnu nabavu vrijedne starije kartografske građe kako bi obogatila svoju kartografsku riznicu i korisnicima omogućila istraživanje te rad na kartografskim izvorima. Nabavljena su čak dva atlasa – Grimanijev rukopisni katastarski atlas Dalmacije, jedinstven primjerak velike vrijednosti, i bakroreznati atlas znamenitoga mletačkog kartografa Vincenza Marije Coronellija. Vrijednu prinovu predstavlja i dar starih karata gospođe Marije Orač.

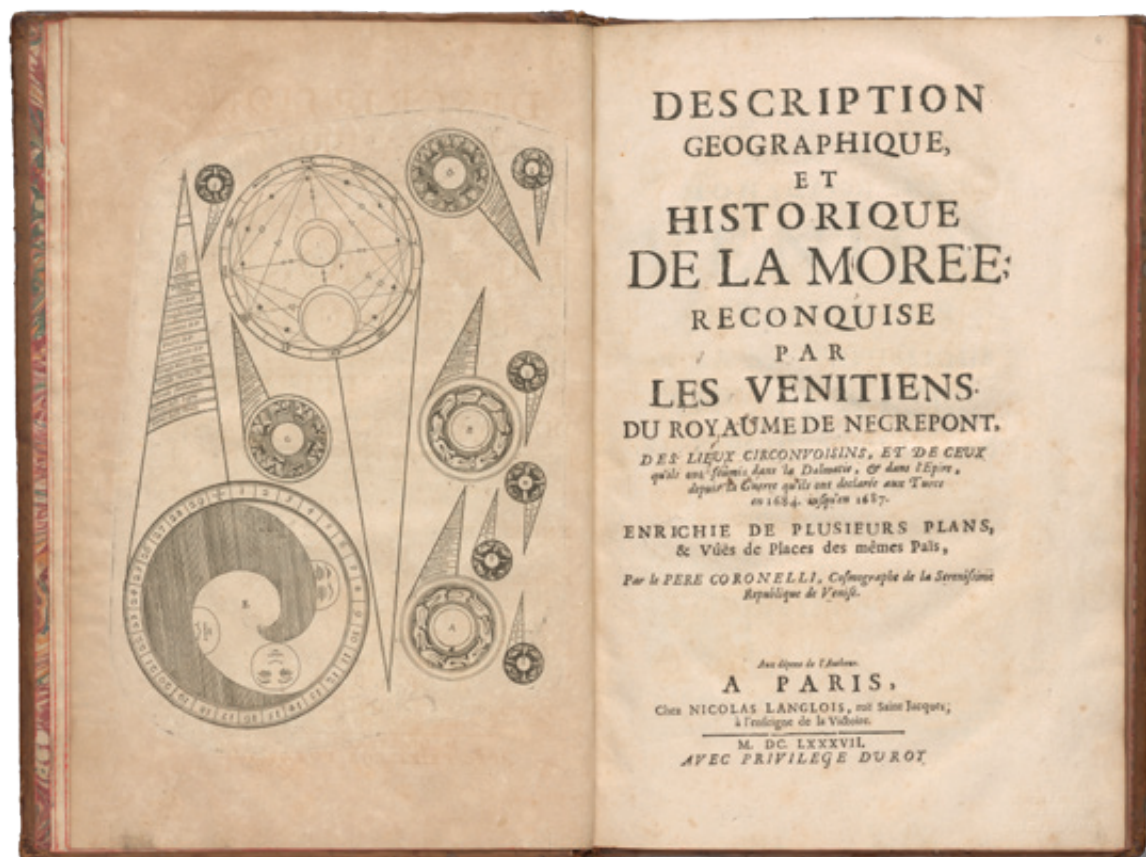
Grimanijev unikatni rukopisni katastarski atlas Dalmacije pod nazivom *Catastico delle Publiche Pradarie e Picchetti* iz 1781. godine pisan je i crtan rukom te oslikan akvarelom. Dio je cjeline katastra generalnoga providura Dalmacije Francesca Grimanija koji je 1756. godine donio takozvani Grimanijev zakon o podjeli zemljišta. Tekst i toponimi na kartama pisani su na talijanskom jeziku. Atlas je uvezan u kožu, a njegova dimenzija iznosi 44 x 59 cm. Sadrži naslovnicu, uvodni tekst s potpisima, popis sadržaja kara-

Grimani, Francesco. *Catastico delle Publiche Pradarie e Picchetti*. Rukopis, 1756. Katastarski plan Kosova polja pokraj Knina. / Grimani, Francesco (1756) *Catastico delle Publiche Pradarie e Picchetti*. [S.l.]: [s. n.]. Manuscript, a cadastral map of Kosovo polje, near Knin, a historical Croatian city in the Dalmatian hinterland. NSK Map Collection.

Valk, Gerhard. *Le Royaume de Hongrie*. Amsterdam, o. 1702. Donacija Marije Orač. / Valk, Gerhard (c. 1702) *Le Royaume de Hongrie*. Amsterdam: chez Gerard Valck. A major 2025 acquisition to the NSK Map Collection, donated by Ms Marija Orač.

Coronelli, Vincenzo Maria. *Description géographique et historique de la Morée*. Paris, 1687. Naslovna stranica. / Coronelli, Vincenzo Maria (1687) *Description géographique et historique de la Morée*. Paris: chez Nicolas Langlois. The title page of a major 2025 acquisition to the NSK Map Collection.

ta na poledini, stranicu sa sadržajem, trideset katastarskih karata te na kraju tablicu s podatcima o katastru. Takvo je kartografsko djelo iznimno rijetko u knjižnicama, arhivima i muzejima te predstavlja vrijedan izvor kartografskih i povijesnih podataka iz 18. stoljeća.

Jedan od najistaknutijih kartografa 17. stoljeća, franjevac Vincenzo Maria Coronelli (1650. – 1718.), autor je novonabavljenoga bakroreznog atlasa Moreje i Dalmacije pod nazivom *Description géographique et historique de la Morée*. Ovaj iznimno vrijedni primjerak, uvezan u kožu sa zlatotiskom na hrptu, sadrži 124 lista sa zemljopisnim kartama i vedutama, od kojih više od polovice prikazuje prostor današnje Dalmacije. Sadržajem atlas prati tijek Morejskoga rata koji se krajem 17. stoljeća odvijao na području Peloponeza (Moreje), Dalmacije, Hercegovine i Boke kotorske, u kojem je Mletačka Republika ratovala protiv Osmanskoga Carstva. Prikazane su mletačke utvrde, gradovi i osvojeni teritoriji. Atlas je na francuskome jeziku i objavljen je u Parizu 1687. godine u nakladi poznatoga izdavača i gravera Nicolasa Langloisa.

Dar deset bakroreznih primjeraka vrijedne kartografske građe gospode Marije Orač iz Luksemburga značajan je doprinos obogaćivanju fonda starije kartografske *Croatice* Zbirke zemljovida i atlasa. Najstariji je primjerak karta Hrvatske i susjednih zemalja autora Augustina Hirsvo-gela iz 1573. godine, naslovljena *Schlavoniae, Croatiae, Carniae, Istriae, Bosniae finitimarumque regionum nova descriptio* i objavljena u Antwerpenu u poznatome atlasu *Theatrum orbis terrarum* Abrahama Orteliusa. Osam karata potječe iz 18. stoljeća, a među njima se ističu primjerci koje NSK dosad nije posjedovala ni u jednome otisku. To su karte Kraljevine Ugarske Gerharda Valcka, objavljene u Amsterdamu 1702., karte Didiera Roberta de Vaugondya, objavljene u Parizu 1752., te karta Kneževine Transilvanije autora Johanna Baptista Homanna, objavljena u Nürnbergu približno 1730. godine. Među darovanim primjercima nalazi se i list topografske karte Austrijskoga Carstva iz 1856. godine koji prikazuje prostor Hrvatske.

Coronelli, Vincenzo Maria. *Description géographique et historique de la Morée*. Paris, 1687. Plan Skradina i Zadvarja s tekstom. / Coronelli, Vincenzo Maria (1687) *Description géographique et historique de la Morée*. Paris: chez Nicolas Langlois. Plans of Skradin and Zadvarje, in Dalmatia, with an accompanying text. NSK Map Collection.

Fond Zbirke rukopisa i starih knjiga obogaćen vrijednim izdanjima

Ovogodišnje prinove u Zbirci rukopisa i starih knjiga pripadaju skupini izdanja koja pozornost privlače ponajprije sadržajem, a ne vanjskim izgledom.

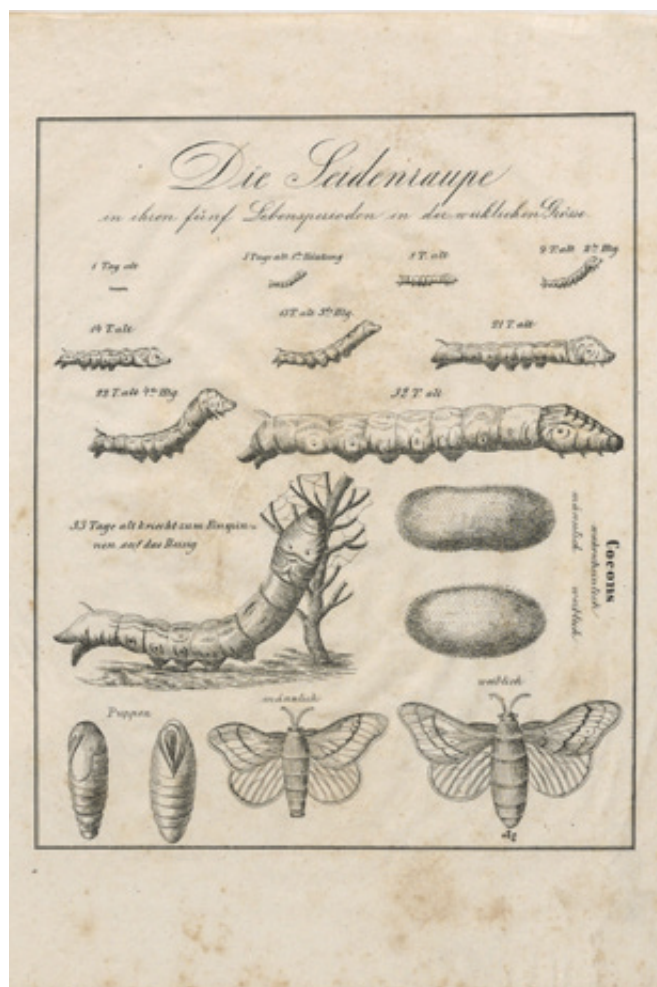
U knjizi osmanskoga formata tiskanoj u Beču i Bresci objavljen je izvještaj pod naslovom *Ragguaglio sincero dell' accaduto nelli Regni di Ungheria, Croazia, Schiavonia, et altri confini de' Turchi durante la campagna dell' anno 1685*. U djelu su kronološkim redoslijedom donesene i opisane bitke vođene 1685. godine širom Europe. U tim su sukobima kršćanske snage iz osmanske vlasti oslobodile velik broj hrvatskih i ugarskih gradova te gradova na otoku Peloponezu. Među njima se posebno ističe bitka za slovački grad Nové Zámky, u kojoj su sudjelovali gusari i hajduci. Nadaleko poznati prekodravski most kod Osijeka te je godine oštećen drugi put u svojoj gotovo sto dvadeset godina dugoj povijesti. U borbama kod Osijeka sudjelovale su postrojbe pod zapovjedništvom carskoga generala

Leslieja, a u njima su se našli grof Ivan IV. Drašković, grof Franjo Erdödy i brojni hrvatski plemići. U izvještaju je zabilježeno i djelovanje Jelene Zrinski, supruge pobunjenika i kneza Gornje Ugarske Imrea Thökölyja. U završnome dijelu teksta navodi se da je grofica Rákoczi, doznajući da je njezin suprug odveden u Oradeu kao osmanski zarobljenik, odmah uputila pisma zapovjednicima četiriju ugarskih utvrda s namjerom da ga oslobode.

Drugo djelo nabavljeno 2025. godine priručnik je s praktičnim uputama za uzgoj dudova svilca, objavljen 1847. godine u Platzerovoj tiskari u Varaždinu. Naslov djela glasi *Der Maulbeerbaum und die Seidenraupe oder Praktische Anleitung zur Seidenkultur für Deutschland und die Seidenkultur ganz besonders geeigneten Königreiche Ungarn und Kroatien*. Djelo je podijeljeno na dva dijela i popraćeno ilustracijama. U prvoj se cjelini obrađuje dudovo drvo, način sadnje, bolesti koje ga mogu pogoditi i druge pojedinosti važne

Naslovna stranica djela o svilarstvu, koje je 1847. otisnuto u Varaždinu, u tiskari Josipa Platzera. / *Der Maulbeerbaum und die Seidenraupe oder praktische Anleitung...* (Varaždin, 1847). The title page of a major 2025 acquisition to the NSK Manuscripts and Rare Books Collection, a work on silk production.

Ilustracija životnoga ciklusa dudova svilca iz Wunschova djela o svilogojstvu. / *Der Maulbeerbaum und die Seidenraupe oder praktische Anleitung...* (Varaždin, 1847). An illustration of the life cycle of the silk moth in a major 2025 acquisition to the NSK Manuscripts and Rare Books Collection, a work by Franz Xaver Wunsch on silkworm breeding.

za uzgoj ove kulture. Drugi je dio posvećen dudovu svilcu, kukcu koji se hrani dudovim lišćem i izlučuje tvar od koje se proizvodi svila. U njemu je opisano i kako je uzgoj dudova svilca iz Kine prenesen u Europu. Tema svilarstva i svilogojstva u Zbirci rukopisa i starih knjiga prisutna je u izdanjima iz druge polovice 18. stoljeća, a jedan od najstarijih primjeraka potječe iz knjižnice Eleonore Patačić.

Iako su malene formatom, ove dvije knjige donose sadržajno bogat tekst koji umnogome nadoknađuje njihov

jednostavan vanjski izgled. Djelo o protuturskim bitkama u Europi 1685. godine sažima ratna zbivanja iz razdoblja Velikoga turskog rata pod vodstvom Svete lige, okončanoga 1699. godine. Wunschov priručnik o svilarstvu vrijedan je primjerak u zbirci *Croatica* i važna dopuna bibliografiji izdanja varaždinskih tiskara.

Major acquisitions to the NSK special collections

In late 2024, the National and University Library in Zagreb (NSK) purchased a valuable collection of music manuscripts of the Croatian composer, pianist, music educator and Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Davorin Kempf (1947-2022). Persisting throughout Kempf's oeuvre is his consistent reliance on relatively traditional composition techniques and standard patterns, with detours into the world of electroacoustic music, the use of the new sound and modern harmony. His archive in the NSK Music Collection consists of 84 titles of scores, from those that he wrote already as a 14-year-old to a composition dating from 2021.

The holdings of the NSK Print Collection have been enriched through a donation to it of over a thousand drawings by an illustrator, painter and visual arts educator Nevenka Macolić (1942-2015), whose works appeared in many classics of Croatian and world literature. Also, the purchase of three engravings by the notable 16th-century Croatian cartographer and printmaker Martin Rota Kolunić, one of the most prominent figures of High Renaissance art in central Europe, was another particularly valuable addition, along with seven small-size etchings, i.e. playing cards printed around 1750 by Jean-Baptiste Mitoire, featuring the illustrations of Croatian cities modelled after the drawings of Nicolas Jean Baptiste de Poilly.

With its two major acquisitions in 2025, the NSK Manuscripts and Rare Books Collection also replenished its treasures, at the same time contributing to the development of *Croatica*, the Croatian national library collection. A work featuring a report on the battles fought in 1685, during the 1683-1699 Great Turkish War (*Ragguaglio sincero dell' accaduto nelli Regni di Ungheria, Croa-*

zia, Schiavonia, et altri confini de' Turchi etc. durante la campagna dell' anno 1685), in which Croatia and Croats are mentioned several times, has been added to the Collection's *Turcica* section, while an 1847 manual on silkworm breeding by Franz Xaver Wunsch (*Der Maulbeerbaum und die Seidenraupe oder praktische Anleitung zur Seidenkultur für Deutschland und die zur Seidenkultur ganz besonders geeigneten Königreiche Ungarn und Kroazien*), has become part of the Collection's section comprising works published in the Croatian lands and in the Croatian language from the second half of the 18th century. Printed in Varaždin, in northern Croatia, Wunsch's handbook, written in German, features vivid and highly attractive illustrations.

Among valuable historical cartographic resources that the NSK Map Collection added to its holdings in 2025 in order to provide the Library's users with new research opportunities, several items particularly stand out, especially Francesco Grimani's book of cadastral maps of Dalmatia, whose great value lies not only in its content, but in the rare availability for purchase of such cartographic material, which a great number of heritage institutions are interested in acquiring. A rare 1687 atlas of the Morea (present-day Peloponnese) and Dalmatia by one of the most notable cartographers at the turn of the 18th century, Vincenzo Maria Coronelli, is the Collection's another major 2025 acquisition and a priceless addition to NSK's cartographic gems. So are ten 16th-19th-centuries copperplate maps of geographical regions of Croatia and its neighbouring countries shown in different historical contexts donated to the Collection by Ms Marija Orač.

Erasmus+ obogaćuje živote i širi vidike

{ Nacionalna i sveučilišna knjižnica uključila se u program Erasmus+ Europske unije prijavom projekta „Poučavanje informacijske pismenosti u nacionalnim knjižnicama.“ Program je zaposlenicima omogućio sudjelovanje u međunarodnim stručnim razmjenama u nacionalnim knjižnicama Francuske, Španjolske, Estonije, Finske i Poljske radi razvoja profesionalnih vještina i poticanja međukulturne suradnje. Tim je projektom NSK započela novo razdoblje u povećavanju stručnosti svojih zaposlenika i međunarodne prepoznatljivosti.

Ulaz u Nacionalnu knjižnicu Španjolske. / The National Library of Spain. Autorica fotografije / Photo by: Ana Ljubičić, NSK.

Program Erasmus+ Europske unije pruža potporu obrazovanju, osposobljavanju, mladima i sportu u Europi. Program nudi mogućnosti za međunarodnu razmjenu i suradnju u različitim područjima – od visokoga i strukovnoga obrazovanja te osposobljavanja, preko odgoja i općega obrazovanja, uključujući rani i predškolski odgoj, do obrazovanja odraslih, mladih i sporta. Krilatica programa glasi: *Erasmus+: Obogaćuje živote i širi vidike*. Na pozive za sudjelovanje mogu se podjednako prijaviti pojedinci i ustanove. Zaposlenici mogu određeno vrijeme boraviti u inozemstvu radi sudjelovanja u inovativnim oblicima učenja (engl. *job-shadowing*) usmjerenima na razvoj ključnih stručnosti u području uključivosti i raznolikosti, digitalnih vještina te održivoga razvoja i brige za okoliš. Ustanove pritom ostvaruju napredak zahvaljujući strateškomu razvoju vještina zaposlenika, unaprjeđenju organizacijske učinkovitosti te uspostavljanju međunarodnih suradništava radi postizanja inovativnih rezultata i razmjene primjera dobre prakse. Više pojedinosti o programu dostupno je

na mrežnim stranicama Erasmus+: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr>.

NSK je prepoznala potrebu voditelja i zaposlenika za dodatnim razvojem profesionalnih vještina u europskome okružju. Stoga se odlučila na nov korak u odnosu na tadašnju praksu stalnoga stručnog usavršavanja – predaju prijave na kratkoročni program mobilnosti Erasmus+ u području obrazovanja odraslih, slijedeći primjer brojnih drugih hrvatskih ustanova koji rade na edukaciji odraslih korisnika. Nažalost, prijava u području visokoga obrazovanja nije bila moguća.

Nakon pomne pripreme u 2024. godini prijavljen je projekt *Poučavanje informacijske pismenosti u nacionalnim knjižnicama*, u sklopu kojega je planirano pet individualnih mobilnosti u nacionalnim knjižnicama Francuske, Španjolske, Estonije, Finske i Poljske radi povećavanja socijalnih i međukulturnih vještina zaposlenika. Novi korisnici, osobe u nepovoljnome položaju, građani s manje mogućnosti i novi

Nacionalna knjižnica Finske. / The National Library of Finland. Autor fotografije / Photo by: Hrvoje Špac, NSK.

građani skupine su s kojima se djelatnici Knjižnice sve češće susreću. Međunarodna iskustva u oblikovanju obrazovnih programa za odrasle korisnike, razvijena u sličnim nacionalnim knjižnicama širom Europe, pomažu djelatnicima NSK da najprije procijene, a potom unaprijede i nadgrade vlastite programe, istodobno dijeleći stečena znanja i rezultate razmjena sa širom knjižničnom zajednicom u Hrvatskoj.

Nakon pozitivnoga odgovora krajem 2024. godine dogovorene su mobilnosti, pripremljena je odgovarajuća dokumentacija i ugovori te izrađen troškovnik potreban za plansko korištenje dodijeljenih sredstava i ostvarenje projektnih ciljeva. Do kraja ožujka 2025. godine provedene su sve petodnevne mobilnosti, a zaposlenici, sudionici programa, svojim su pisanim osvrtima i organiziranim predstavljajima široj knjižničarskoj zajednici prenijeli svoja zapažanja i iskustva. Provedba kratkoročnoga programa Erasmus+ već je donijela vidljiva poboljšanja u radu s korisnicima, pristupima i znanjima sudionika te organizacijskoj kulturi NSK. U planu je, primjerice, uvođenje tematskih vođenih obilazaka Nacionalne i sveučilišne knjižnice prilagođenih skupinama korisnika koji se sva-

kodnevno suočavaju s različitim izazovima u odnosu na *prosječnoga* korisnika, bilo da su one tjelesne, mentalne, socijalne, jezične ili druge vrste.

Osim sudionika stručnih razmjena i koordinatora projekta, u provedbu projekta uključene su gotovo sve zajedničke službe, od pravne i računovodstvene preko kadrovske do službi za promidžbu i pisarnicu. Svi su oni redovito dolazili u doticaj s pojedinim dijelovima projekta, pružali svoj stručni doprinos te istodobno učili i podučavali o ovoj vrsti projekta, posebno prema načinu organizacije i prilagodljivome financijskom planu, ali jasno određenomu prema propisanim zahtjevima i standardima programa Erasmus+.

Potaknuta uspjehom kratkoročnoga programa mobilnosti, NSK se odlučila prijaviti na višegodišnji program, odnosno akreditaciju u području obrazovanja odraslih. Ova pozitivno ocijenjena i prihvaćena prijava usmjerena je na dva ključna cilja u skladu sa *Strategijom razvoja NSK do 2026. godine* – razvoj stručnih vještina zaposlenika za interpretaciju tiskane i digitalne baštine Knjižnice. Trenutačno su u tijeku dogovori o sljedećim mobilnostima i jednome strukturiranom tečaju kojima se iskreno radujemo.

Dojmovi naših sudionika

Sudionici programa mobilnosti Erasmus+, djelatnici NSK, boravili su u nacionalnim knjižnicama širom Europe, i to u Španjolskoj, Finskoj, Poljskoj, Francuskoj i Estoniji, gdje su stekli dragocjena iskustva i upoznali se s primjerima dobre prakse koje će moći primijeniti u svojem radu.

„U Nacionalnoj knjižnici Španjolske najviše me dojmila njihova izložbeno-edukacijska djelatnost i iznimna posvećenost digitalizaciji baštine. Oduševilo me koliko pozornosti posvećuju radu s djecom, a pritom sam spoznala koliko je naš CSSU jedinstven primjer strukturirane edukacije knjižničara.“

Ana Ljubičić

„Izenadilo me koliko je snažan utjecaj vanjske komercijalne tvrtke u postupku reorganizacije negativno djelovao na poslovanje Nacionalne knjižnice Finske. Ipak, oduševila me informatička podrška i digitalni alati koje sami razvijaju kako bi olakšali rad knjižničara, a ne ih zamijenili.“

Hrvoje Špac

Čitaonica Salle ovale, lokacija Richelieu, BnF. / The National Library of France, Richelieu site, Oval Room (Salle Ovale). Autorica fotografije / Photo by: Tatjana Mihalić, NSK.

„U Varšavi sam doživjela knjižnicu koja uistinu živi sa svojim korisnicima. Poljaci znatno ulažu u istraživanje korisničkih potreba i planiranje usluga, a posebno me impresionirao edukacijski prostor u Palači Krasinski. Restauratorski odjel, jedini IFLA PAC centar u Europi, organizira edukacije koje pohađaju restauratori iz cijeloga svijeta. Riječ je o velikome i izvrsno opremljenome pogonu s nekoliko laboratorija, a zaštitu, pohranu i prijenos građe na drugi medij sustavno i promišljeno provode još od završetka Drugoga svjetskog rata.“

Jelena Šančić

„U Nacionalnoj knjižnici Francuske najviše me impresionirala veličina, raznolikost i posjećenost prostora. Cijenim kako povezuju kulturne ustanove i korisnike te koliko pozornosti posvećuju edukaciji i pripremi budućih naraštaja čitatelja.“

dr. sc. Tatjana Mihalić

„Iako je Nacionalna knjižnica Estonije trenutačno u obnovi, dočekali su me srdačno i pokazali zavidnu razinu digitalne spremnosti. Posebno me dojmila edukacija zaposlenika o primjeni umjetne inteligencije u svakodnevnome radu. Zbog preuređenja zgrade Knjižnice jedna je podružnica smještena u trgovačkome centru, što se pokazalo izvrsnim rješenjem zbog velike posjećenosti i bolje dostupnosti građanima.“

mr. sc. Tamara Ilić Olujić

Erasmus+. Enriching lives, opening minds

Erasmus+ is an EU programme supporting education and professional development, placing special emphasis on the green and digital transitions and on participation in democratic processes. As a mobility- and cooperation-oriented programme, it operates under the slogan *Enriching lives, opening minds*. Both individuals and organisations can apply for the Erasmus+ grants, which enable individual applicants to acquire new knowledge and competencies and offer applicant organisation the opportunities for staff training and forming international partnerships.

Given its unique function as Croatia's national library and the central library of the University of Zagreb, the National and University Library in Zagreb (NSK) has recognised the benefits of the Erasmus+ programme for the development of its staff. It therefore applied in 2024 for a grant for a project focusing on the role of national libraries in teaching information literacy (*Poučavanje informacijske pismenosti u nacionalnim knjižnicama*). Through staff visits to the national libraries of France,

Spain, Estonia, Finland and Poland, the aim of the project was to improve NSK's employees' intercultural competence and the skills required for developing education programmes for specific groups of users.

The project's participants gained valuable experience in relation to digitisation, the organisation of educational library programmes, inclusive library services and innovative approaches to heritage interpretation. Its programme showed the significance of regularly conducting surveys into user needs, fostering cooperation between cultural institutions and ensuring continuing professional development opportunities.

Prompted by the project's results, NSK applied for a several-year Erasmus+ accreditation that will enable it to organise adult education programmes aimed at further strengthening its staff's competencies for the interpretation of printed and digital heritage in the Library's collections.

Čuvar nacionalnoga identiteta hrvatskoga naroda u Crnoj Gori

{ Nacionalna i sveučilišna knjižnica na poticaj Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore sudjelovala je u programu „Knjižnica/zbirka ‘Ljudevit Gaj’ u Donjoj Lastvi – čuvar nacionalnoga identiteta hrvatskoga naroda u Crnoj Gori“. Program je tijekom četverogodišnjega razdoblja financiralo Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske.

Ciljevi programa bili su pregled, popisivanje i davanje preporuka za zaštitu knjižnične građe te oblikovanje smjernica za njezinu daljnju uporabu i razvoj u očuvanju nacionalnoga i kulturnoga identiteta hrvatske zajednice u Boki kotorskoj. U provedbi programa sudjelovale su djelatnice Knjižnice i Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore raznovrsnih struka.

Iako je hrvatska zajednica na području Boke kotorske izvorna etnička skupina čije se organizirano djelovanje bilježi još u 19. stoljeću, danas ima položaj jedne od nacionalnih manjina u Crnoj Gori. Povijest današnje Knjižnice/zbirke „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi može se pratiti do Hrvatske čitaonice u Donjoj Lastvi, utemeljene 18. srpnja 1899. godine. Tadašnje je društvo poticalo razvoj pisme-

nosti i kulture čitanja, razvijanje duhovnosti i snažnije povezivanje s matičnim narodom kao i razvitak društvenoga standarda mjesta. Najvažnija zadaća Čitaonice bila je čuvanje i njegovanje hrvatskoga jezika kao materinskoga i među članovima društva i među mještanima. Čitaonica je u početku djelovala u prostorijama Župnoga dvora, što nije bilo trajno rješenje, pa je ubrzo počela gradnja zgrade namijenjene Hrvatskomu domu. Taj je dom hrvatska zajednica vlastitim doprinosima izgradila 1922. godine, što je zabilježeno na povijesnim fotografijama. Pjevačko društvo „Ljudevit Gaj“ – Lastva utemeljeno je 1935. godine. Zgrada u kojoj su djelovali Čitaonica i Pjevačko društvo danas je u vlasništvu Općine Tivat, a nosi naziv Dom kulture „Josip Marković“. Knjižnični se fond i dalje nalazi na

Dr. sc. Tamara Štefanac. / Senior Archivist and Curator at the NSK Manuscripts and Rare Books Collection
Autor fotografije / Photo by: Radio Dux.

istome mjestu, što potvrđuje kulturnu postojanost, trajnu potrebu i temeljni kulturni izraz hrvatske zajednice u Donjoj Lastvi. Prikupljenom knjižničnom građom danas upravlja Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore koje neprekidno djeluje na očuvanju kulture i identiteta bokeljskih Hrvata.

Primarnom analizom, pregledom i popisivanjem građe utvrđeno je da fond sadrži udžbenike, priručnike i knjige koje podupiru održavanje nastave na hrvatskome jeziku. Zastupljena je literatura uglednih hrvatskih autora, ponajprije s područja književnosti, zatim zavičajnih autora koji opisuju život Boke kotorske te tiskana djela bokeljskih Hrvata. U fondu se nalazi i literatura drugih manjinskih zajednica kao i priručna izdanja iz područja međunarodnoga i nacionalnoga zakonodavstva o pravima nacionalnih manjina. Međutim, ne postoji sustavno prikupljanje tiskane ni rukopisne građe hrvatskih autora, nakladnika, tiskara i ilustratora. Knjižnična građa i arhivsko gradivo nastali djelovanjem pripadnika hrvatske zajednice često su sačuvani u privatnome vlasništvu. Dokumentacija na temelju koje se prikazuje utemeljivanje i djelovanje Pjevačkoga društva „Ljudevit Gaj“ – Lastva također se čuva u privatnome vlasništvu Zvonka Dekovića iz Donje Lastve.

Nakladništvo Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i drugih ustanova hrvatskoga podrijetla objavilo je ukupno 61 djelo, što potvrđuje snažnu usmjerenost prema knjizi

i kulturi kao temeljnim oblicima kulturnoga djelovanja.

U skladu s razumijevanjem kulturnih prava kao temeljnim ljudskim pravima, dr. sc. Tamara Štefanac održala je predavanje pod naslovom *Kulturne prakse hrvatskih zajednica izvan Republike Hrvatske*, koje je dostupno na kanalu YouTubea. Istaknula je da se očuvanje zbirke „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi te njezin daljnji razvoj i korištenje mogu razmotriti u nekoliko uzastopnih faza, i to istraživanje, praktična provedba, povećanje vidljivosti i promidžbene aktivnosti. Uz potrebu digitalizacije predložila je i više smjerova daljnjega razvoja zbirke, među kojima su prikupljanje građe autora, nakladnika, tiskara, ilustratora, kazivača i drugih hrvatskoga podrijetla, zatim građe koja tematizira hrvatsku povijest i suvremenost u Boki kotorskoj, podupire nastavu na hrvatskome jeziku te obuhvaća rad drugih nacionalnih manjina na području Boke kotorske.

Ovaj je program pokazao koliko su kulturna suradnja i sustavna potpora u očuvanju baštine i identiteta dragocjene jer zbirka „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi brižnim prikupljanjem, digitalizacijom i promicanjem građe može postati snažna poveznica hrvatske zajednice u Boki kotorskoj i matične domovine.

The guardian of the national identity of Croats in Montenegro

Based on the initiative of the Croatian National Council of Montenegro, the Council and the National and University Library in Zagreb (NSK) ran a cooperation programme focusing on the vital role of the Ljudevit Gaj library collection in Donja Lastva for the preservation of the national identity of Croats in Montenegro (*Knjižnica/zbirka „Ljudevit Gaj“ u Donjoj Lastvi: čuvar nacionalnog identiteta hrvatskog naroda u Crnoj Gori*).

Having been funded by the Croatian Ministry of Culture and Media, the four-year programme was realised through the cooperation of NSK's and the Council's professionals of various profiles. In addition to inventorying the collection's holdings and making the related care and conservation recommendations, its objective was also to draw up guidelines for the collection's use and development in the future with regard to the preservation of the national and cultural identity of the Croatian community in the Bay of Kotor region.

The Ljudevit Gaj library collection in Donja Lastva is a lasting reminder of the contribution that Croats have made to the development of the Bay of Kotor and Montenegro, but also the heart of the local Croatian community and guardian of its language, customs and collective memory. Its systematic development and ensuring a wide availability of its holdings are essential for its role in the preservation of that memory and the Bay's Croats' identity, as well as in increasing their visibility in a broader social context. At the same time, the collection contributes to the promotion of the rights of ethnic minorities, ethnic diversity and intercultural dialogue, thus becoming a place of encounters, learning and the exchange of knowledge. Its preservation requires cooperation between the Croatian community in Montenegro, cultural institutions and the general public focusing on passing on this valuable heritage to the generations to come.

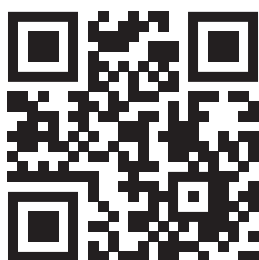
PUBLIKACIJE NSK

NSK TITLES

Dostupno u prodaji!
Get your copy!

Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika

{ Međunarodni projekt „Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika“ pridonio je boljemu razumijevanju značenja i vrijednosti hrvatske kulturne baštine u inozemstvu.

Prikupljanje, očuvanje i promicanje inozemne hrvatske knjižnične građe važne su zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Zbirke inozemne *Croatice* radi očuvanja cjelokupne knjižnične baštine hrvatskoga naroda. Tijekom su povijesti u NSK svoje ostavštine pohranili brojni ugledni Hrvati iz Sjedinjenih Američkih Država te time znatno pridonijeli proučavanju povijesti i uloge hrvatske dijaspore. Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK čuva više od sedam stotina ploča od šelaka inozemne građe *Croatica* snimljenih u prvoj polovici 20. stoljeća, među kojima je samo nekoliko izdanja američkoga podrijetla. Na tim je temeljima očuvanja i dostupnosti hrvatske kulturne baštine oblikovan i proveden međunarodni suradnički projekt *Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika*. Projekt su tijekom 2024. godine zajed-

nički ostvarili NSK i Hrvatska bratska zajednica (HBZ) iz Pittsburgha, uz financijsku potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Glavni su naglasci projekta bili poticanje kulturnih veza Hrvata iz Sjedinjenih Američkih Država i Hrvatske te promicanje svijesti o važnosti očuvanja iseljeničke knjižnične baštine kao sastavnoga dijela hrvatske nacionalne kulture. Hrvatska bratska zajednica utemeljena je 1894. godine u Allegheny Cityju, današnjem Pittsburghu, i danas okuplja približno 90 000 članova u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi. Djeluje ponajprije kao osiguravajuća kuća, ali i kao svojevrsni muzej zajednice koji u Hrvatskome kulturnom muzeju *Bernard M. Luketich* prikuplja knjižničnu građu tiskanih izdanja i posjeduje bogatu Glazbenu knjižnicu. Projekt je obuhvatio istraživanje fonda NSK radi iden-

Dio postava Hrvatskoga kulturnog muzeja *Bernard M. Luketich* u zgradi Hrvatske bratske zajednice u Pittsburghu. / Croatian heritage on display at the *Bernard M. Luketich* Croatian Cultural Museum, at the building of the Croatian Fraternal Union of America. Autorica fotografije / Photo by: Sanda Milošević, NSK.

tifikacije građe tiskane u Sjedinjenim Američkim Državama, usporedbu s fondom Hrvatske bratske zajednice i terenski rad u Pittsburghu proveden od 25. listopada do 4. studenoga 2024. godine. U knjižnici Hrvatske bratske zajednice sačuvano je približno pet tisuća jedinica građe koje su tijekom 130 godina darivali njezini članovi. Iako prikupljanje građe nije temeljna djelatnost Zajednice, ona ima veliku kulturološku vrijednost i svjedoči o identitetu hrvatskih iseljenika. Većinu te građe posjeduje i NSK, no devedeset naslova iz fonda Hrvatske bratske zajednice, uglavnom izdanja s kraja 19. i početka 20. stoljeća, nije sačuvano u Hrvatskoj te su predloženi za digitalizaciju. U Glazbenoj knjižnici Hrvatske bratske zajednice čuvaju se notni zapisi i glazbena građa na različitim nosačima zvuka. Posebno su vrijedne gramofonske ploče od šelaka jer su to izdanja koja u većini slučajeva nisu zastupljena u Zbirci muzikalija i audiomaterijala NSK, a često nisu ni sačuvana u Hrvatskoj. Zbirka muzikalija i audiomaterijala čuva više od sedam stotina starijih ploča od šelaka inozemne građe *Croatia* snimljenih i objavljenih u prvoj polovici 20. stoljeća u ovome dijelu Europe, dok je samo manji broj nastao na području Sjedinjenih Američkih Država. Upravo zato građa koju je sačuvala Hrvatska bratska zajednica dragocjena je za hrvatsku glazbenu kulturu, osobito za početke diskografije u kojoj su važnu ulogu imali glazbenici hrvatske dijaspore iz Sjedinjenih Američkih Država. Na pločama su zabilježene izvedbe pojedinaca, ansambala i

zborova čiji su članovi hrvatskoga podrijetla, a repertoar, u kojem prevladava tradicijska glazba iz Hrvatske, pokazuje da je njezino izvođenje bilo sredstvo prepoznavanja i važna poveznica u glazbenome i kulturološkome životu iseljenih Hrvata. Žanrovski pregled otkriva da većinu građe čine tradicijske pjesme i kola iz različitih dijelova Hrvatske, zatim vojna glazba, koračnice i starogradske pjesme. To potvrđuje i podatak da već osam desetljeća u Pittsburghu djeluje ansambl *Duquesne University Tamburitians*, danas poznat kao *The Tamburitians*, kojim je dvadeset godina ravnao hrvatski iseljenik Walter W. Kolar. Kao vrsni tamburaš i zagovornik tamburaškoga muziciranja, poticao je izvođenje hrvatske tradicijske glazbe pa knjižnica posjeduje znatan broj izdanja u njihovim izvedbama. Uz taj ansambl, u fondu su zabilježeni i sastavi *Skertich Brothers*, *Braca Kapugi Tamburitza Orchestra*, *Dave Zupkovich and His Balkan Recording Artists*, *Dalmatian Serenaders*, *Sloboda Tamburitza Orchestra*, *Tamburitza Orchestra Yavor* i mnogi drugi zaslužni za razvoj i promicanje tamburaške glazbe u hrvatskoj iseljeničkoj zajednici. Terenski rad na projektu obuhvatio je pregled glazbene građe i procjenu prioriteta digitalizacije. Istraživački i terenski rad te susreti s članovima zajednice u kojoj je knjižna i glazbena građa nastala, prikupljana i očuvana važni su za dublje razumijevanje značenja hrvatske kulturne baštine u inozemstvu. Takva iskustva trebala bi poslužiti kao poticaj za daljnju suradnju s hrvatskim iseljenicima i zajedničko očuvanje hrvatske pisane i glazbene baštine.

U sklopu knjižnice Hrvatske bratske zajednice sačuvana je vrijedna pisana baština. / The library of the Croatian Fraternal Union of America preserves valuable written heritage. Autorica fotografije / Photo by: Sanda Milošević, NSK.

Ploča od šelaka na kojoj tenor Frank Politeo (1924. – 2020.) i bariton Piero Pierotić (1902. – 1986.) izvode glazbu u duetu – jedno od glazbenih izdanja iz Glazbene knjižnice Hrvatske bratske zajednice. / A shellac record featuring a duet by tenor Frank Politeo (1924–2020) and baritone Piero Pierotić (1902–1986). Croatian Fraternal Union of America, Sheet Music Library. Autorica fotografije / Photo by: Sanda Milošević, NSK.

Projektni tim slijeva nadesno (gore): Lorraine Turkall, Janice Smargie, Tatjana Mihalić, Sanda Milošević i Ivan Begg te slijeva nadesno (dolje): Edward W. Pazo, Tamara Štefanac i Bernadette M. Luketich-Sikaras. / The members of the *From Pittsburgh with love* project team, left to right: (back row) Lorraine Turkall, Janice Smargie, Tatjana Mihalić, Sanda Milošević, Ivan Begg, (front row) Edward W. Pazo, Tamara Štefanac and Bernadette M. Luketich-Sikaras. Autorica fotografije / Photo by: Sanda Milošević, NSK.

From Pittsburgh with love: Music and written heritage of Croatian emigrants

In 2024, the National and University Library in Zagreb (NSK) and the Croatian Fraternal Union of America (CFU) jointly ran *From Pittsburgh with love: Music and written heritage of Croatian emigrants*, an international project supported by Croatia's Central State Office for Croats Abroad. Aimed at fostering cultural connections between Croats in the US and Croatia, the project also focused on the preservation of the heritage of Croatian Americans.

The Union, founded in 1894 in Pittsburgh, presently has around 90,000 members and its library and museum currently hold some 5,000 items, ranging from books and newspapers, through textbooks, to sheet music and music recordings. Particularly standing out among them are the shellac records dating from the beginning of the

20th century. Bearing witness to a rich musical tradition of Croats in the United States, most of these releases are not included in the collections in Croatia.

As a result of a detailed comparison between the Union's and NSK's holdings, it has been established that some 90 titles are not preserved in Croatia and as such have been singled out for digitisation. These include rare recordings with the performances of popular tamburitza bands such as The Tamburitzaans, Skertich Brothers and Dalmatian Serenaders. The project's results have shown the great significance of cooperation with emigrant communities for understanding and protecting Croatian cultural heritage originating abroad and for integrating it into the national cultural identity.

Umjetničko udruženje u kojem se zrcali nacionalna i europska povijest

{ Među brojnim suradnjama Nacionalne i sveučilišne knjižnice s istaknutim svjetskim i nacionalnim ustanovama posebno se ističe suradnja s Društvom hrvatskih književnika, koje je prošle godine u NSK obilježilo 125. obljetnicu svojega djelovanja prigodnom izložbom posvećenom bogatoj nakladničkoj ostavštini Društva.

Društvo hrvatskih književnika najstarija je umjetnička organizacija posvećena očuvanju i promicanju hrvatskoga književnog stvaralaštva. Utemeljeno je 22. travnja 1900. u Zagrebu, na dan kada je hrvatski pjesnik Marko Marulić 1501. godine dovršio i potpisao svoj ep *Judita*. Prvi predsjednik Društva bio je Ivan Trnski. Taj se nadnevak danas obilježava kao Dan hrvatske knjige i rođendan Društva hrvatskih književnika. Godina 2025. bila je u znaku svečanoga obilježavanja 125. obljetnice neprekinutoga djelovanja Društva, a središnje je mjesto među brojnim programima pripalo izložbi *125 godina Društva hrvatskih književnika*, postavljenoj u velikome predvorju Nacionalne i sveučilišne knjižnice, od 24. lipnja do 5. srpnja 2025. godine. Tijekom deset dana posjetitelji su mogli razgledati knjige i časopise objavljene u nakladi DHK. Izložbu su svečano otvorile glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević, predsjednica DHK dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek i autorica izložbe dr. sc. Dubravka Brezak Stamać.

Dokumenti iz prvih godina djelovanja Društva svjedoče o tome da su književnici, novinari, glazbenici, slikari i kipari DHK zamislili kao zajednicu umjetnika i stvaratelja. Prvo su utemeljili Beletristički odsjek, kojim je predsjedao Ksaver Šandor Gjalski, zatim Stručno-književni odsjek pod vodstvom Đure Arnolda, potom Novinarski odsjek s Milanom Grlićem na čelu, a naposljetku i Glazbeno-umjetnički odsjek koji je vodio Stjepan pl. Miletić. Slikari i kipari pridružili su se 1903. godine kao izvanredni članovi.

Izložba je bila osmišljena kao prostorni i vizualni prikaz književne produkcije i periodike od utemeljenja Društva do suvremenoga razdoblja. Bogata zbirka časopisa i rijetkih izdanja vodila je posjetitelje tijekom povijesti hrvatske književnosti – od sutona moderne i avangardnih strujanja, preko književnosti socrealizma, borbe protiv cenzure i poslijeratnoga razdoblja, sve do poetika kasnoga modernizma pedesetih i sedamdesetih godina te postmodernih smjerova koji obilježavaju književnost od devedesetih do danas.

U vitrinama su bili izloženi različiti brojevi časopisa *Savremenik*, prvoga književnog časopisa u izdanju DHK,

Autorica izložbe *125 godina Društva hrvatskih književnika* dr. sc. Dubravka Brezak Stamać. / The author of the exhibition marking the 125th anniversary of the founding of the Croatian Writers' Association Dr Dubravka Brezak Stamać.
Autorica fotografije / Photo by: Maja Mlinarević, NSK.

koji je izlazio od 1906. do zabrane 1941. godine. Bio je to istaknuti časopis hrvatske moderne, prepoznatljiv prema profinjenome grafičkom oblikovanju, bogatoj autorskoj produkciji i umjetničkoj suptilnosti. Uz *Savremenik*, prikazani su i *Književna republika* (1923. – 1927.) Miroslava Krleže, *Republika*, najdugovječniji časopis DHK koji neprekidno izlazi od 1945., književni časopis *Kritika* (1968. – 1971.), dvojezični časopis *Most / The Bridge* koji promiče hrvatsku književnost u svijetu te najmlađi *Književnost i dijete*. Izložba je obuhvatila i djelovanje ogranaka DHK,

Povijesna izdanja časopisa *Republika* i *Kultura* iz fonda Društva hrvatskih književnika, predstavljena u sklopu izložbe u NSK u povodu 125. obljetnice Društva. / Historical editions of Croatia's longest-running literary journal (REPUBLIKA) at the exhibition marking 125 years of the Croatian Writers' Association, which publishes the journal. Autorica fotografije / Photo by: Maja Mlinarević, NSK.

čiji časopisi *Nova Istra*, *Književna Rijeka* i *Književna riječ* svjedoče o stvaralačkoj živosti suvremene hrvatske književnosti. Posebnu je pozornost privukao broj *Telegrama* iz ožujka 1967. godine, u kojem je objavljena znamenita *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*.

Istaknute su i knjige kojima je DHK bio nakladnik, a koje su obilježile svoje doba: Kranjčevićeve *Izabrane pjesme* (1908.), *Hrvatska mlada lirika* (1914.), zbirka Vesne Parun *Zore i vihori* (1947.) i posljednja zbirka Tina Ujevića *Žedan kamen na studencu* (1954.).

Tijekom više od stoljeća svojega djelovanja Društvo hrvatskih književnika pokrenulo je niz vrijednih nakladničkih edicija, među kojima se ističu *Savremeni hrvatski pisci* (1908. – 1939.), *Mala biblioteka Društva književnika*

Panoi s ljetopisom DHK te pregledom časopisa *Republika* i *Most / The Bridge*. / The exhibition marking the 125th anniversary of the founding of the Croatian Writers' Association. Autorica fotografije / Photo by: Maja Mlinarević, NSK.

Hrvatske (1956. – 2002.) i *Mala knjižnica Društva hrvatskih književnika* (od 2002. do danas), u kojima su objavljivani autori koji danas čine temelje hrvatske književne baštine.

Izložbom *125 godina DHK* potvrđena je ideja koja je vodilaoricu dr. sc. Dubravku Brezak Stamać. Nacionalna i sveučilišna knjižnica preuzela je ulogu pokroviteljice i osigurala knjižnu građu, dok je Društvo hrvatskih književnika djelovalo kao prenositelj i zaštitnik hrvatskoga jezika. Simbolično promatrano, u vremenu što se otvara između knjiga i njihovih autora može se prepoznati povijest jednoga umjetničkog udruženja u kojem se zrcali nacionalna i europska povijest, u koju je hrvatska književnost 20. stoljeća bila duboko utkana.

Celebrating 125 years of the Croatian Writers' Association – a history within history

The Croatian Writers' Association (DHK) is the oldest organisation of writers in Croatia dedicated to fostering and promoting literary production. It was founded in Zagreb, Croatia's capital, on 22 April 1900, in memory of a Croatian poet Marko Marulić, who on that date, in 1501, had completed *Judita*, the first epic in the Croatian language. Apart from earning Marulić the titles of "the father of Croatian literature" and "the Croatian Dante", this historic event has since 1996 been marked as the Croatian Book Day.

From its inception to the present day, the Association's development has been shaped by other distinguished Croatian writers, such as Ivan Trnski (1819-1910), one

of the most prominent figures of the 1835-1848 Croatian national revival movement and the Association's first president.

The exhibition with which the Association celebrated its 125th birthday (*125 godina Društva hrvatskih književnika*) was hosted by the National and University Library in Zagreb (NSK), the Association's longstanding partner in the preservation of its publishing production. Opened by the NSK Director General Dr Ivanka Stričević, the Association's President Dr Hrvojkja Mihanović-Salopek and the exhibition's author Dr Dubravka Brezak Stamać on 24 June, it remained on view by 5 July 2025.

Regionalni sastanak ureda za ISBN u NSK

{ Nacionalna i sveučilišna knjižnica bila je domaćin 11. regionalnog sastanka ureda za ISBN koji se održao u suradnji s Međunarodnim uredom za ISBN (International ISBN Agency). Sastanak, koji je okupio predstavnike nacionalnih ureda ISBN-a iz zemalja Srednje i Jugoistočne Europe, obilježen je i 30. obljetnicom Hrvatskoga ureda za ISMN te isticanjem dugogodišnje uspješne suradnje NSK s međunarodnim identifikacijskim sustavima ISBN i ISMN.

Izvršna direktorica Međunarodnoga ureda za ISBN Stella Griffiths i glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević prigodom otvorenja 11. regionalnog sastanka ureda za ISBN. / The Executive Director of the International ISBN Agency Stella Griffiths and the NSK Director General Dr Ivanka Stričević at the opening of the 11th ISBN Regional Meeting. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

U suradnji s Međunarodnim uredom za ISBN (International ISBN Agency), Nacionalna i sveučilišna knjižnica organizirala je i ugostila sudionike 11. regionalnog sastanka ureda za ISBN. Sastanak je predvodila izvršna direktorica Međunarodnoga ureda za ISBN Stella Griffiths, a sudjelovali su i voditelj poslova Nick Woods te predstavnici nacionalnih ureda ISBN-a iz Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Kosova, Mađarske, Republike Srpske, Slovenije i Srbije. U povodu obilježavanja 30. obljetnice Hrvatskoga ureda za ISMN sastanku se pridružila i direktorica Međunarodnoga ureda za ISMN (International ISMN Agency) Sylvia Schmidt, dok se njezin zamjenik Wolfram Krajewski sastanku pridružio putem platforme Zoom.

Sastanak je započeo srdačnom dobrodošlicom glavne ravnateljice NSK prof. dr. sc. Ivanke Stričević koja se osvrnula na značajne obljetnice, i to 30. obljetnicu Hrvatskoga ureda za ISMN, 30. obljetnicu preseljenja Knjižnice u novu zgradu te 33. obljetnicu suradnje i članstva u sustavu ISBN-a. Tom je prigodom izrazila zadovoljstvo zbog dugogodišnje suradnje i aktivnoga članstva NSK u međunarodnim sustavima ISBN i ISMN. Program sastanka bio je oblikovan prema uobičajenoj strukturi te je obuhvatio izvješće direktorice Međunarodnoga ureda za ISBN o poslovanju sustava, njegovu razvoju te uvođenju novih usluga i

odluka kao i izvješća regionalnih ureda. Direktorica Međunarodnoga ureda za ISMN Sylvia Schmidt predvodila je gostujuću sesiju posvećenu sustavu ISMN-a u sklopu koje je Wolfram Krajewski predstavio sustav ISMN Manager. O djelovanju Hrvatskoga ureda za ISBN i Hrvatskoga ureda za ISMN od njihova utemeljivanja do danas govorila je koordinatorka ureda mr. sc. Danijela Getliher, dok su o novome sustavu za prihvrat obveznoga primjerka digitalne građe eOP izlagale koordinatorka Centra za razvoj Hrvatske digitalne knjižnice Karolina Holub i djelatnica Centra Marlena Vičević.

Svrha je Regionalnoga sastanka usklađivanje rada ureda, pružanje potpore u primjeni donesenih odluka te smjernica i uputa povezanih s radom sustava kao i rješavanje aktualnih tema u poslovanju. Sastanak ističe važnost razumijevanja i primjene pravila koja osiguravaju ujednačen rad sustava, objedinjujući potrebe zemalja sa sličnim i različitim praksama. Ujedno predstavlja jedinstveno mjesto edukacije i razmjene iskustava među stručnjacima iz područja knjižničarstva te razmjene iskustava u području nakladništva i knjižničarstva. Regionalni sastanak ureda za ISBN obveza je zemalja članica sustava iz Srednje i Jugoistočne Europe, ali i prilika da se zajedničkim okupljanjem predstavnika sa sličnim iskustvima u nakladništvu

Sudionici 11. regionalnog sastanka ureda za ISBN tijekom boravka u NSK. / The participants in the 11th ISBN Regional Meeting during their tour of NSK, which hosted the Meeting. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

te raspravom o aktualnim temama razmijene spoznaje i pronadu praktična rješenja za izazove s kojima se uredi suočavaju u svakodnevnom radu. Upravljanje podacima u skladu s GDPR-om, dodjela ISBN-a i ISMN-a digitalnim publikacijama, vlastita naklada, utjecaj umjetne inteligencije na nakladništvo i identifikacijske sustave, dodjela ISBN-a i ISMN-a te dostava obveznog primjerka, ISMN Manager, novi identifikatori, pogreške u metapodacima i izvješćivanju samo su neke od tema koje su ispunile radni dio sastanka. Nakon službenoga dijela sudionici su obilježavanje obljetnica proslavili glazbenim razgledom grada, svečanom večerom i obilaskom Knjižnice.

Izvršna direktorica Međunarodnoga ureda za ISMN Sylvia Schmidt i voditelj poslova Međunarodnoga ureda za ISBN Nick Woods. / The Executive Director of the International ISMN Agency Sylvia Schmidt and the International ISBN Agency's Operations Manager Nick Woods. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

NSK hosts 2025 ISBN Regional Meeting

On 10 and 11 June 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) hosted the 11th Regional Meeting of the International ISBN Agency. Organised for the purpose of training and exchange of experiences between professionals working on the administration of the ISBN and related identifiers systems in countries with similar publishing practices, it brought together the representatives of the countries of central and south-eastern Europe.

Apart from the Agency's Executive Director Stella Griffiths, its Operations Manager Nick Woods and the members of the Croatian ISBN Agency, the meeting was attended by the representatives of the ISBN agencies of Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Hungary, Kosovo, Montenegro,

Republic of Srpska, Slovenia and Serbia. Also attending the meeting – in connection with the 30th anniversary of the founding of the Croatian ISMN Agency – were the Executive Director of the International ISMN Agency Sylvia Schmidt and the Agency's Vice Chairman Wolfram Krajewski, who joined the meeting online.

The meeting participants discussed issues related to GDPR-geared data management, ISBN and ISMN allocation to digital publications, self-publishing, the impact of AI on the publishing industry and identifiers systems, ISBN and ISMN assignment in relation to the legal deposit procedure, the ISMN Managers software, new identifiers, metadata errors, errors in identifiers administration-related reports, etc.

Umjetna inteligencija u središtu 39. godišnjeg sastanka CENL-a

{ Tijekom stručnoga programa 39. godišnjeg sastanka CENL-a održanoga od 16. do 18. lipnja u Nacionalnoj knjižnici Škotske u Edinburghu, ravnatelji europskih nacionalnih knjižnica naveli su brojna iskustava i promišljanja o temi „Umjetna inteligencija susreće kulturnu baštinu“.

Skupna fotografija sudionika godišnjega sastanka CENL-a 2025. ispred zgrade Futures Instituta, mjesta održavanja skupa u Edinburghu. / Participants in CENL AGM 2025, in front of Edinburgh Futures Institute (EFI). Autor fotografije / Photo by: Neil Hanna.

CENL je mreža koja okuplja ravnatelje nacionalnih knjižnica iz zemalja članica Europske unije i Vijeća Europe te broji 46 članova iz 45 europskih zemalja. Njezina je svrha poboljšanje i promicanje djelovanja europskih nacionalnih knjižnica koje čuvaju vrijednu kulturnu i znanstvenu baštinu.

Tijekom stručnoga programa 39. godišnjeg sastanka CENL-a održanoga od 16. do 18. lipnja u Nacionalnoj knjižnici Škotske u Edinburghu, koja je 2025. godine obilježila 100. obljetnicu utemeljenja, ravnatelji europskih nacionalnih knjižnica razmijenili su brojna iskustva i promišljanja o temi *Umjetna inteligencija susreće kulturnu baštinu*.

Uvodno izlaganje pod naslovom *Održavanje knjižničnih vrijednosti u svijetu tehnološke industrije* održala je Melissa Terras, profesorica digitalne kulturne baštine na Umjetničkome fakultetu u Edinburghu i utemeljiteljica Transkribusa, platforme za prepoznavanje teksta povijesnih dokumenata temeljene na umjetnoj inteligenciji. Sudionici su imali priliku čuti kako se u suočavanju s ubrzanim teh-

nološkim razvojem koji se odvija neovisno o knjižnicama mogu očuvati temeljne knjižnične vrijednosti, informacijsko okružje i demokracija. Među istaknutim temama posebno se izdvojilo pitanje označivanja sadržaja nastaloga uporabom umjetne inteligencije.

Drugo pozvano predavanje naslovljeno *Umjetna inteligencija u nacionalnim knjižnicama: razmišljati brzo ili sporo* održao je Paul Gooding, profesor knjižničarstva i digitalnih znanosti na Sveučilištu u Glasgowu. Njegov je istraživački rad usmjeren na procjenu utjecaja digitalnih knjižničnih zbirki na institucije i korisnike te njihovu inovativnu ponovnu uporabu u području digitalnih humanističkih znanosti. Istaknuo je kako se vrijeme provedeno s tehnologijom može pretvoriti u dragocjeno razdoblje promišljanja ako se iskoristi za razumijevanje njezinih načela i etičkih polazišta.

U dijelu programa *Umjetna inteligencija u akciji: glasovi nacionalnih knjižnica*, predstavnici zemalja članica CENL-a

Rad u skupinama o temama povezanim s umjetnom inteligencijom u nacionalnim knjižnicama. / Participants in CENLAGM 2025 during group discussions on the use of artificial intelligence in national libraries. Autorica fotografije / Photo by: Susanne Oehlschläger, Deutsche Nationalbibliothek.

predstavili su primjere uspješne prakse i izazove povezane s primjenom umjetne inteligencije u knjižničnim uslugama.

Prvoga dana izneseni su primjeri jedanaest knjižnica koji su pokazali zajedničke mogućnosti poput automatske katalogizacije, poticanja uporabe malih jezika i razvoja sustava za automatske korisničke preporuke. Istodobno su istaknuti i zajednički problemi, među kojima se izdvajaju izazovi povezani s autorskim pravima, snažnim pritiskom tržišnih tehnoloških rješenja i utjecajem razvoja umjetne inteligencije na okoliš.

Drugoga dana program je nastavljen tematskom cjelinom *Oslobođena umjetna inteligencija: oblikovanje budućnosti (nacionalnih) knjižnica*. Jean-Philippe Moreux, predsjednik CENL-ove Radne skupine za umjetnu inteligenciju u knjižnicama, upozorio je na sve veću zabrinutost među

članicama zbog djelovanja moćnih tehnoloških tvrtki koji masovno prikupljaju digitalne sadržaje. Pod utjecajem takvih okolnosti izrađuje se nacrt Plana etičke prakse za umjetnu inteligenciju.

Tajnica organizacije AI4GLAM Ines Vodopivec predstavila je ulogu i djelovanje ove međuinstitucionalne organizacije te preporučila strategiju za uporabu umjetne inteligencije koju je razvila Kongresna knjižnica Sjedinjenih Američkih Država. Strategija obuhvaća nekoliko načela osobito korisnih za ustanove kulturne baštine.

Tri su nacionalne knjižnice predstavile primjere uspješnoga djelovanja, a među njima se posebno istaknula Nacionalna knjižnica Finske, zahvaljujući opsežnim oblicima suradnje, razvoju brojnih digitalnih alata i uspješnoj primjeni inovativnih rješenja.

Sudionici godišnjega sastanka imali su priliku i aktivno sudjelovati u radnim skupinama. Među donesenim zaključcima istaknuta je potreba za jačanjem suradnje na europskoj razini, povećanjem ulaganja u istraživanje i razvoj vlastitih kapaciteta za umjetnu inteligenciju, preuzimanjem ključne uloge nacionalnih knjižnica u

Članovi Izvršnoga odbora CENL-a: Sara Lammens (Belgija), Frank Scholze (Njemačka), Karin Grönvall (Švedska), Gilles Pécout (Francuska), Ivanka Stričević (Hrvatska) i Tomáš Foltýn (Češka). / The members of the CENL Executive Committee Sara Lammens (Belgium), Frank Scholze (Germany), Karin Grönvall (Sweden), Gilles Pécout (France), NSK Director General Ivanka Stričević (Croatia) and Tomáš Foltýn (Czech Republic). Autorica fotografije / Photo by: Susanne Oehlschläger, Deutsche Nationalbibliothek.

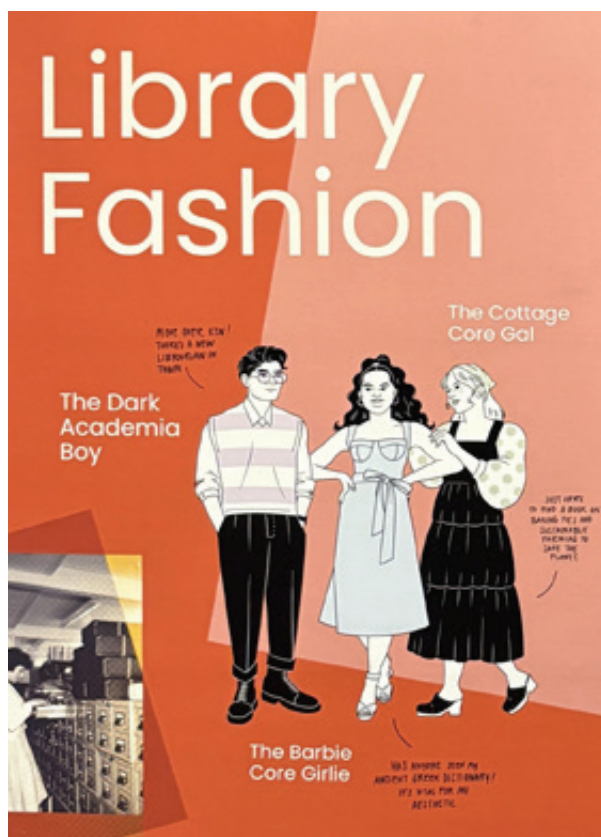

obavješćivanju i osnaživanju javnosti te zaštitom i promicanjem malih jezika.

Završno izlaganje održao je Sir Richard Ovenden, glavni knjižničar knjižnice Bodleiana i ravnatelj Sveučilišnih knjižnica Helen Hamlyn. Njegovo nadahnuto predavanje koje je izazvalo veliko zanimanje temeljilo se na njegovoj knjizi *Burning the Books* (2020.), u kojoj opisuje povijesne prijetnje znanju – od Aleksandrijske knjižnice do američke administracije 2025. godine. Ovenden je temu obogatio promišljanjima o ulozi umjetne inteligencije u knjižnicama, istaknuvši važnost etičkih načela i pozvavši na oprez u od-

nosu prema moćnim tehnološkim tvrtkama koje neovlašteno preuzimaju digitalne sadržaje pohranjene u knjižnicama.

Sljedeći godišnji sastanak CENL-a održat će se u lipnju 2026. godine u Luksemburgu. Prezencijama ili video-snimkama s konferencije održane 2025. godine moguće je pristupiti na mrežnoj stranici <https://www.cenl.org/agm/15-17-june-2025-edinburgh-scotland>, gdje je nakon jednostavne i besplatne registracije omogućen pristup cjelovitom sadržaju namijenjenom članicama CENL-a.

Dio izložbe *Draga knjižnice* u povodu 100. obljetnice Nacionalne knjižnice Škotske. / Part of *Dear Library*, the exhibition marking the 100th anniversary of the National Library of Scotland. Autorica fotografije / Photo by: Jagoda Ille, NSK.

Artificial intelligence in the focus of the 2025 CENL AGM

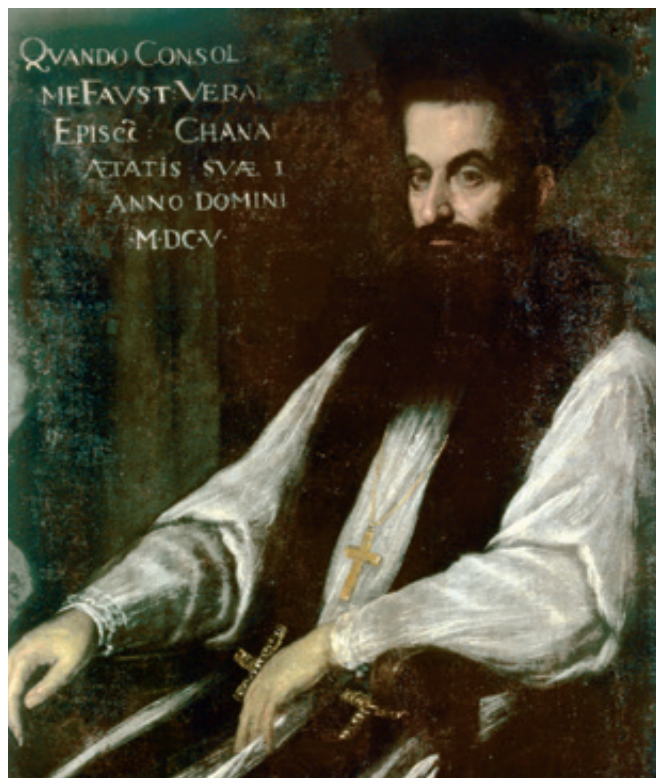
From 16 to 18 June 2025, the latest Annual Meeting of the Conference of the European National Librarians (CENL) was held in Edinburgh, at the National Library of Scotland, which last year celebrated its 100th birthday. The present directors of the European national libraries shared their experiences in a programme entitled *Artificial Intelligence Meets Cultural Heritage*.

In addition to theoretical, even philosophical, along with sociological approaches to the future of cultural heritage and its formats in the age of artificial intelligence presented as part of the keynote and closing speeches, the conference participants had the opportunity to learn about the practices of the national li-

braries already deeply immersed in applying AI in their daily operations. In this context, the participants heard about advantages such as automated cataloguing, greater visibility of lesser spoken languages and the creation of automated recommendations for library users, but were also given insight into the related challenges, which currently seem to outnumber the benefits. These include issues associated with copyright, the dominance and radical impact of commercial technological solutions, effect of the development of AI tools on the environment, need in this context for supranational cooperation, additional funding, institutional and national AI strategies and many others.

Izložba o stvaralačkoj snazi i domišljatosti Fausta Vrančića

Izložba „Faust Vrančić – hrvatski Leonardo da Vinci“ prikazuje renesansnog polihistora, uključujući ne samo životopis i djela, već i ideje koje su ga pokretale, nadahnjivale i oblikovale njegove interese.

Portret Fausta Vrančića, 1605., ulje na platnu, 112 x 83, autor nepoznat. / Portrait of Faust Vrančić, unknown artist, 1605. Oil on canvas, 112 x 83 cm.

U sklopu manifestacije *Susreti s baštinom* u prostoru Cro-Atriuma od 16. do 30. svibnja 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici priređena je gostujuća izložba *Faust Vrančić – hrvatski Leonardo da Vinci*. Izložba je ostvarena suradnjom NSK i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na baštinskim projektima kojima se nastoji istaknuti uloga znamenitih osoba i djela hrvatske kulturne prošlosti te omogućiti njihovo dublje razumijevanje u suvremenome hrvatskom i europskome okružju.

Na otvorenju je uvodni govor održala glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević, nakon čega su govorile autorica izložbe dr. sc. Marijana Borić, znanstvena savjetnica Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU-a, koja je održala predavanje *Faust Vrančić – hrvatski Leonardo da Vinci*, i dr. sc. Anja Nikolić-Hoyt, znanstvena savjetnica u trajnome izboru Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU-a, s predavanjem *Konceptualna pozadina Vrančićeva Dikcionara*. Izložbom se nastojalo produbiti sjećanje i izraziti zahvalnost Faustu Vrančiću (Šibenik, 1551. – Venecija, 1617.) za njegov izniman doprinos hrvatskoj i europskoj znanstvenoj i kulturnoj baštini. Kako bi se

Vrančićevo nasljeđe kao vrijedan dio hrvatske znanstvene tradicije približilo široj hrvatskoj i međunarodnoj publici, izložba je zamišljena kao putujuća. U siječnju 2026. godine predstavljena je u Pečuhu, a zatim i u nekoliko drugih gradova, među kojima su Sydney, Auckland i Wellington.

Povod je izložbi 410. obljetnica objave Vrančićeva djela *Machinae novae* (Rim, 1615./16.), u kojem je autor predstavio niz vizionarskih izuma i tehničkih inovacija, te 430. obljetnica njegova rječnika *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (Venecija, 1595.), prvoga hrvatskog rječnika u kojem je hrvatski jezik uvrstio među pet najuglednijih jezika tadašnje Europe. Izložba obuhvaća četrnaest panoa uz koje su, iz fondova NSK, bila predstavljena izvorna izdanja *Machinae novae* i *Dictionariuma*, zatim multimedijски sadržaji te izbor literature o Vrančiću. Posjetitelji su tako imali priliku izbliza upoznati djela koja svjedoče o stvaralačkoj snazi i domišljatosti ovoga iznimnog vizionara. Izložba prikazuje njegov životni put, crkveno i političko djelovanje te cjelokupan opus. Vrančić se isticao kao gorljiv zagovornik katoličke obnove i autor prijedloga za vjersku obnovu u Ugarskoj, utemeljenih na načelima mirne pro-ureformacije. U skladu sa širokim rasponom tema kojima se bavio, izložba donosi raznovrsne priloge o njegovim intelektualnim zanimanjima, izumiteljskim, leksikografskim, filozofskim, književnim i teološkim, njegovim objavljenim i neobjavljenim djelima, diplomatskome djelovanju, usponu u crkvenoj i političkoj hijerarhiji te intelektualnoj i kulturnoj povijesti njegova doba. Namijenjena je znanstvenicima, stručnjacima i širokomu krugu posjetitelja.

Svjetskoj je javnosti opsežnije predstavljeno najpoznatije Vrančićevo djelo *Machinae novae*. Riječ je o jednome od temeljnih ostvarenja renesansne tehnike koje, osim iznimne praktične vrijednosti, u potpunosti izražava Vrančićevo vizionarstvo i najavljuje daljnji razvoj tehničkih dostignuća, čime ovo djelo zauzima osobito mjesto u povijesti znanosti i inženjerstva. Na izložbi su prikazani i protumačeni njegovi najznačajniji projekti, poput mosta od metala, mosta ovješena o lance, žičare, prvoga amortizera u povijesti tehnike, padobrana i drugih, koji i danas, četiri stoljeća poslije, premda u ponešto izmijenjenu i suvremeniju obliku, nalaze široku primjenu širom svijeta. U izložbi je predstavljeno više znanstveno relevantnih tema, među kojima osobito mjesto zauzima Vrančićev doprinos ranonovovjekovnomu europskom nastojanju na razvoju tehničkih izuma i usa-

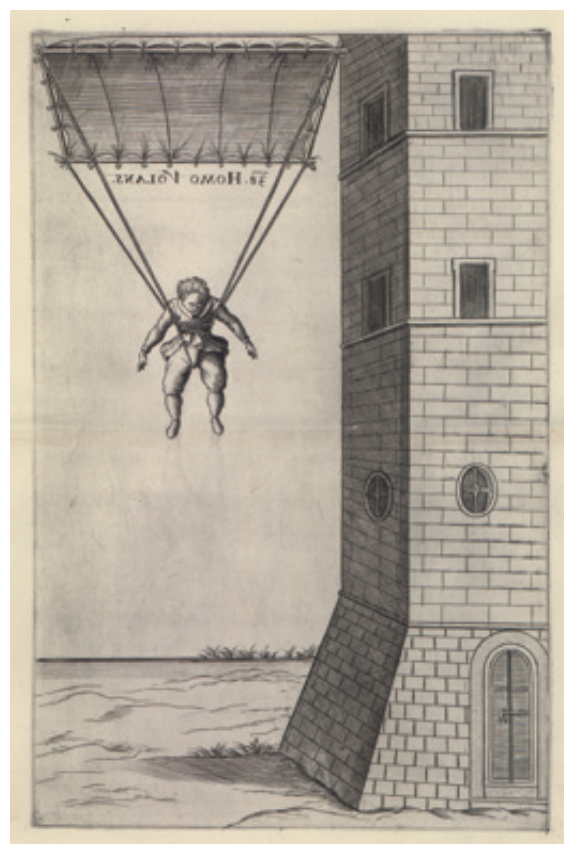

Veduta Šibenika, Franz Hogenberg; Georg Braun, 1575., bakropis, Grafička zbirka Nacionalne i sveučilišne knjižnice, GZGS 1825 hog I. / *Sibinium* (Šibenik, Vrančić's native city), by Georg Braun and Franz Hogenberg (Cologne, 1575). Etching, NSK Print Collection, shelfmark GZGS 1825 hog I.

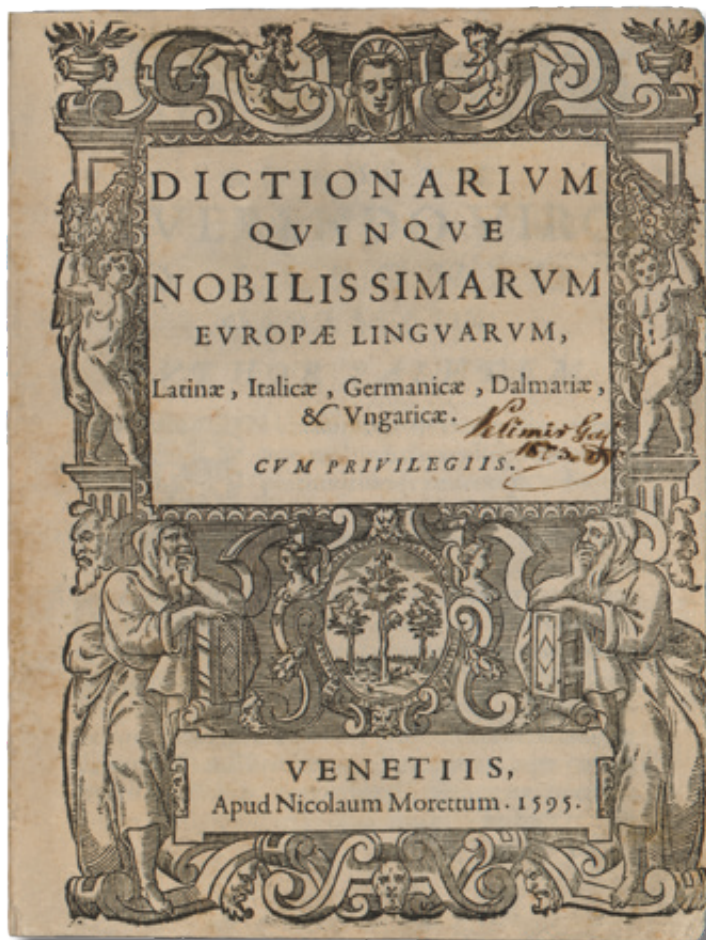
vršavanju tehnologije, a posebno njegov doprinos razvoju tehnike. Pokretan živim intelektom i tehničkim duhom, Vrančić je promišljao konstrukcije koje u njegovo doba nisu mogle biti ostvarene, već su stoljećima poslije pronašle svoju primjenu u praksi. Izložba *Faust Vrančić – hrvatski Leonardo da Vinci* prikazuje renesansnoga polihistora, obuhvaćajući njegov život, djela i ideje koje su ga nadahnjivale, poticale i oblikovale njegova istraživanja. Vrančićevo je nasljeđe, kao i nasljeđe brojnih drugih hrvatskih humanista, još uvijek ispunjeno mnogim nepoznicama i tumačenjima koja zahtijevaju nova istraživanja. Upravo je zato ova studijska izložba pripremljena u skladu s najnovijim znanstvenim spoznajama i povijesno utemeljenim interpretacijama koje se temelje na vjerodostojnim arhivskim izvorima.

Faust Vrančić svojim je intelektualnim, profesionalnim i duhovnim djelovanjem povezivao različita područja tadašnje Europe – od rodnoga Šibenika i Dalmacije, Hrvatsko-Ugarskoga Kraljevstva i Habsburškoga Carstva do Mletačke Republike i Papinske Države. Premda je pripadao europskoj eliti svojega vremena, sačuvao je jasno poimanje vlastitoga identiteta i povezanost s rodnim krajem. Raznovrsnost njegova opusa i univerzalnost poruka kojima je nadahnjivao obvezuju nas na trajno istraživanje i međunarodno promicanje njegova nasljeđa kao sastavnoga dijela hrvatske kulturne baštine i identiteta. Ova izložba pritom predstavlja vrijedan doprinos tim nastojanjima.

Faust Vrančić, naslovnica djela *Machinae novae*, (projekt Leteći čovjek – *Homo volans*, crtež br. XXXVIII), Venecija, 1615./16., Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK RIIC-2°-6. / "The flying man" (*Homo volans*, drawing no. XXXVIII), from *Machinae novae*, by Faust Vrančić (Venice, 1615/16). NSK Manuscripts and Rare Books Collection, shelfmark RIIC-2°-6.

Faust Vrančić, naslovnica djela *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum*, Venecija, 1595., Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK RIIC-8°-59. / The front page of *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* (Venice, 1595), by Faust Vrančić. NSK Manuscripts and Rare Books Collection, shelfmark RIIC-8°-59.

Faust Vrančić, naslovnica djela *Machinae novae*, Venecija, 1615./16., Zbirka rukopisa i starih knjiga NSK RIIC-2°-6. / The front page of *Machinae novae*, by Faust Vrančić (Venice, 1615/16). NSK Manuscripts and Rare Books Collection, shelfmark RIIC-2°-6.

Exhibition spotlighting the creative power and ingenuity of “the Croatian Leonardo da Vinci”

From 30 June to 25 July 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) put on *Faust Vrančić – the Croatian Leonardo da Vinci*, an exhibition presenting the intellectual and spiritual profile of Faust Vrančić, a remarkable Croatian scholar at the turn of the 17th century. Detailing not only his biography and works, but also the ideas that inspired him and shaped his interests, the exhibition marked the 410th anniversary of the publication of his breakthrough work *Machina novae* (Venice, 1615/16), in which he described his visionary inventions and technical innovations, along with 430 years since he published the first Croatian dictionary placing the Croatian language among the five leading European languages at the time (*Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae* (Venice, 1595)).

In line with a wide range of Vrančić's interests, the exhibition disclosed interesting details of his achievements as an inventor, lexicographer, philosopher, writer and theologian, of his published and unpublished works,

diplomatic activity, his rise in both the ecclesiastical and political hierarchy as well as about the intellectual and cultural developments of his age.

Presenting *Machinae novae* as Vrančić's world-famous work, it brought closer to its visitors the features making *Machinae* a major title of the Renaissance technical literature, standing out both in terms of its great practical value and of documenting Vrančić's remarkable ability to anticipate the developments that would later occur in technology, which makes this work particularly valuable. Specially highlighted, some of his most advanced ideas and projects – such as a metal bridge, chain suspension bridge, aerial lift, the first shock absorbers in the history of engineering, parachute and others – are still widely applied around the world, more than four centuries after Vrančić described them and with minimal modifications. Driven by his lively intellect and endless interest in engineering, Vrančić envisioned structures whose construction was not possible during his lifetime and for which it took centuries to come into use.

Potpisan sporazum o suradnji s Nacionalnom knjižnicom Albanije

{ Potpisivanjem petogodišnjega sporazuma o suradnji nacionalnih knjižnica Hrvatske i Albanije produbljeni su odnosi dviju ustanova te stvoreni novi poticaji za zajedničke projekte, razmjenu stručnjaka i suradnju u području knjižničarstva, bibliografije i zaštite kulturne baštine.

Potpisivanje sporazuma s Nacionalnom knjižnicom Albanije. / The Director of the National Library of Albania Piro Misha and NSK Director General Dr Ivanka Stričević signing the Memorandum of Understanding between the two libraries. Autorica fotografije / Photo by: Renata Breka, NSK.

Ravnatelj Nacionalne knjižnice Albanije Piro Misha i glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice prof. dr. sc. Ivanka Stričević potpisali su u svibnju 2025. godine petogodišnji sporazum o suradnji dviju knjižnica.

Svečanost potpisivanja održana je u Zagrebu, u nazočnosti zamjenice ravnatelja Nacionalne knjižnice Albanije Majlinde Bami, pomoćnice za djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske dr. sc. Sofije Klarin Zadravec i knjižničarske savjetnice za međunarodnu suradnju NSK Jagode Ille.

Predviđena suradnja obuhvaća razmjenu knjižnične građe, međuknjižničnu posudbu i razmjenu stručnjaka kao i suradnju u području knjižničarstva, bibliografije, znanstvenih informacija te zbirke rijetke građe. Posebna je pozornost usmjerena i na razmjenu izložaba te provedbu zajedničkih projekata.

Ravnatelj Misha, poznati albanski prevoditelj s engleskoga, francuskoga i talijanskoga jezika te publicist, izdavač i autor, tijekom susreta razgovarao je o suradnji dviju nacionalnih knjižnica, izgradnji nove zgrade Nacionalne knjiž-

Piro Misha u Zbirci rukopisa i starih knjiga. / The Director of the National Library of Albania Piro Misha at the NSK Manuscripts and Rare Books Collection.

Autorica fotografije / Photo by: Renata Breka, NSK.

Razmjena darova s Nacionalnom knjižnicom Albanije. / The Directors of the Albanian and Croatian national libraries exchanging gifts.

Autorica fotografije / Photo by: Renata Breka, NSK.

nice u Tirani i kulturno-povijesnim odnosima Hrvatske i Albanije.

Predstavnici Nacionalne knjižnice Albanije tijekom su posjeta obišli zgradu Nacionalne i sveučilišne knjižnice te pokazali posebno zanimanje za građu iz Zbirke rukopisa i starih knjiga koja svjedoči o kulturnoj baštini Albanije.

U sklopu službenoga programa posjeta razgledali su i Središnju knjižnicu Albanaca, koja od 1994. godine djeluje u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića u sastavu Knjižnica grada Zagreba.

NSK and the National Library of Albania sign a cooperation agreement

In May 2025, the Director of the National Library of Albania Piro Misha and Director General of the National and University Library in Zagreb (NSK) Dr Ivanka Stričević signed a five-year cooperation agreement between the two libraries.

The agreed cooperation will focus on the exchange of library resources, inter-library loan, staff exchange programmes and LIS-related collaboration. Also, bibliographies-related work, providing access to scientific infor-

mation, curating special collections as well as exhibition exchanges and the organisation of joint projects have been singled out as areas of particular interest for both institutions.

As part of the signing's accompanying programme, the representatives of the Albanian national library made a tour of NSK and visited Croatia's Central Library for Albanians, which operates within the Zagreb City Libraries public library network.

Djelatnici NSK izabrani u radna tijela IFLA-e

{ Djelatnici Nacionalne i sveučilišne knjižnice sudjeluju u radu pet stručnih tijela Međunarodnoga saveza knjižničarskih društava i ustanova (IFLA), čime NSK aktivno doprinosi međunarodnoj knjižničarskoj zajednici.

Slijeva nadesno: Ana Knežević Cerovski, Matilda Justinić, dr. sc. Lobel Machala, Karolina Holub i dr. sc. Sofija Klarin Zadravec. / Ana Knežević Cerovski, member of the NSK Cataloguing Department, Matilda Justinić, member of the NSK Croatian Institute for Librarianship, Dr Lobel Machala, Head of the NSK Croatian National Bibliography Department, Dr Sofija Klarin Zadravec, NSK Assistant Director General for National Library Affairs, and Karolina Holub, Head of the NSK Croatian Digital Library Development Centre. Autorica fotografije / Photo by: Dragana Koljenik, NSK.

IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), odnosno Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova, utemeljena je 1927. godine i najveća je međunarodna organizacija koja promiče interese knjižnica, knjižničarskih i informacijskih ustanova te knjižničara širom svijeta, a njezino se djelovanje može pratiti na mrežnome mjestu: www.ifla.org. Njezine ključne aktivnosti obuhvaćaju promicanje međunarodnih standarda, očuvanje kulturne baštine, poticanje razumijevanja o važnosti kvalitetnih knjižničnih i informacijskih usluga u svim područjima te zastupanje interesa članova na međunarodnoj razini. Važnu ulogu u ostvarivanju poslanja i vizije IFLA-e imaju njezina radna tijela u kojima stručnjaci iz ustanova članica kao i pojedinačni članovi volonterski sudjeluju te doprinose provedbi strateških ciljeva edu-

cijom, standardizacijom, razmjenom znanja i primjenom najboljih praksi.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, kao središnja ustanova za knjižnice u Republici Hrvatskoj, dugogodišnja je članica IFLA-e, a njezini djelatnici aktivno sudjeluju u radu njezinih stručnih tijela. Time se osigurava razmjena stručnih iskustava, usvajanje najboljih praksi te doprinos globalnim inicijativama usmjerenima prema razvoju i unaprjeđenju knjižničnih usluga. Djelatnici NSK od 2025. sudjeluju u radu pet stručnih tijela IFLA-e – Sekcije za nacionalne knjižnice (IFLA National Libraries Section), Sekcije za statistiku i vrednovanje (IFLA Statistics and Evaluation Section), Sekcije za bibliografiju (IFLA Bibliography), Sekcije za novinske medije (IFLA News

Media Section) i Sekcije za katalogizaciju (IFLA Cataloguing Section).

Pomoćnica glavne ravnateljice za djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske dr. sc. Sofija Klarin Zdravec 2025. godine prvi je put izabrana u Sekciju za nacionalne knjižnice. Ključne aktivnosti ove sekcije usmjerene su na unapređivanje rada nacionalnih knjižnica, osobito u području obveznoga primjerka, katalogizacije, očuvanja i digitalizacije građe, razvoja digitalnih usluga, analize podataka i dr. Dodatne pojedinosti o radu Sekcije dostupne su na mrežnome mjestu: <https://www.ifla.org/units/national-libraries>.

Voditelj Odjela bibliografskoga središta i koordinator nacionalnoga bibliografskog programa Tekuća nacionalna bibliografija u NSK dr. sc. Lobel Machala u 2025. godini nastavlja s radom u Sekciji za bibliografiju. Sekcija je usmjerena na razvoj nacionalnih bibliografija, unaprjeđivanje univerzalne bibliografske kontrole te promicanje važnosti nacionalnih bibliografskih podataka u svim područjima djelovanja knjižnica. Dodatne pojedinosti o radu Sekcije dostupne su na mrežnome mjestu: <https://www.ifla.org/units/bibliography>.

Koordinatorica Centra za razvoj Hrvatske digitalne knjižnice Karolina Holub 2025. izabrana je u drugi mandat Sekcije za novinske medije i ponovno kao predsjednica te Sekcije od 2025. do 2027. godine. Djelovanje sekcije usmjereno je na medijske sadržaje u svim oblicima i na svim platformama – od tiskanih izdanja, mikrofilma, radija i televizije do mrežnoga prijenosa sadržaja i internetskih vijesti. U njezin djelokrug ulaze i sva područja poslovanja od katalogizacije do trajne pohrane medijske građe. Dodatne pojedinosti o radu Sekcije dostupne su na mrežnome mjestu: <https://www.ifla.org/units/news-media>.

Viša knjižničarka u Centru za razvoj Hrvatske digitalne knjižnice Matilda Justinić prvi je put 2025. godine izabrana u Sekciju za statistiku i vrednovanje. Sekcija se bavi razvojem i primjenom statističkih pokazatelja te metodama vrednovanja knjižničnih usluga i projekata. Svrha je sekcije osigurati pouzdane podatke koji će potvrditi vrijednost knjižnica, poboljšati upravljanje i potaknuti razmjenu stručnih iskustava. Dodatne pojedinosti o radu Sekcije dostupne su na mrežnome mjestu: <https://www.ifla.org/units/statistics-and-evaluation>.

Koordinatorica procesa Normativni nadzor – imena Ana Knežević Cerovski 2025. godine prvi je put izabrana u Sekciju za katalogizaciju, a nominiralo ju je Hrvatsko knjižničarsko društvo. Neke od ključnih aktivnosti ove sekcije uključuju predlaganje i razvoj načela i pravila katalogizacije, izradbu rječnika, smjernica, alata i standarda za bibliografske podatke neovisno o vrsti medija. Dodatne pojedinosti o radu Sekcije dostupne su na mrežnome mjestu: <https://www.ifla.org/units/cataloguing>.

Uključivanje djelatnika NSK u stručna tijela IFLA-e omogućuje usklađivanje rada s međunarodnim smjernicama, praćenje najnovijih trendova i inicijativa, unaprjeđivanje stručnih kompetencija ustanove te povezivanje s priznatim stručnjacima u području knjižničarstva. Takvo sudjelovanje omogućuje suradnju s istaknutim stručnjacima iz područja knjižničarstva, potiče razvoj inovativnih rješenja te osigurava aktivnu ulogu NSK u oblikovanju budućnosti knjižničarstva u Hrvatskoj i svijetu.

NSK staff elected to five IFLA sections

IFLA, the International Federation of Library Associations and Institutions, is the largest international organisation promoting the interests of libraries and library professionals all across the world. The National and University Library in Zagreb (NSK) is IFLA's long-standing member and actively participates in the work of its sections.

Five members of NSK staff are currently among the library professionals leading IFLA sections for national libraries, bibliography, news media, statistics and cata-

loguing. Their participation in these sections' activities contributes to the creation of additional opportunities for cooperation between libraries and heritage institutions around the world as well as to the advancement of international standards, recommendations and cultural policies concerning librarianship and heritage protection. Also, it is a validation of the high level of professional competence of NSK's staff, its strategic orientation and thereby of the strategic orientation of Croatian librarianship as a whole.

KABINE

za digitalno učenje

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Provjerite dostupnost i
rezervirajte online

Kabine za digitalno učenje dostupne su korisnicima na 1. i 3. katu tijekom radnog vremena Knjižnice. Kabine su namijenjene za samostalno ili suradničko digitalno učenje, praćenje nastave na daljinu i sudjelovanje na sastancima, radionicama ili konferencijama na daljinu!

Kabine su opremljene:

- › internetskim priključkom
- › prijenosnim računalom (na zahtjev)
- › monitorom 21" s HDMI povezivanjem
- › USB utičnicom
- › strujnom utičnicom
- › zvučnom izolacijom
- › podesivim ventilacijskim sustavom
- › podesivim osvjetljenjem

Kontakt

Informacijski pult na 1. katu (zapadni pult)

Tel.: 01/616 4274

E-adresa: rezervacija_kabina@nsk.hr

Kabine za digitalno učenje pilot je projekt ostvaren u okviru projektne aktivnosti partnerske institucije NSK u projektu *e-Sveučilišta* koji se financira iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026.

Maja Priselac

Anica Nazor: Život posvećen znanosti i budućim naraštajima

{ Još uvijek radim i to me veseli, a još više me raduje spoznaja da ima i drugih kojima je stalo nastaviti ondje gdje su prethodnici stali te time omogućiti da prošlost i povijest žive u znanosti.

Akademkinja Anica Nazor / Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Anica Nazor. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

Rijetke su osobe koje svoj život posvete dubokomu i predanom istraživanju prošlosti kao temelju bolje budućnosti. Među takvima je akademkinja Anica Nazor, istaknuta hrvatska filologinja, paleoslavistica i paleokroatistica. Svoj profesionalni vijek akademkinja Nazor posvetila je istraživanju i očuvanju glagoljske baštine, skrivenih rukopisa, liturgijskih tekstova i vrijednih knjiga koji su stoljećima bili važan dio duhovnosti, identiteta i jezika hrvatskoga naroda. Kao dugogodišnja ravnateljica Staroslavenskoga instituta, urednica časopisa *Slovo* te priređivačica brojnih pretisaka i kritičkih izdanja, profesorica Nazor ostavila je neizbrisiv trag u hrvatskoj znanosti, ali i u povijesti hrvatske pismenosti. Još važnije, njezina je važnost usmjerena i prema budućnosti, zahvaljujući iznimnoj sposobnosti da naizgled zaboravljene tekstove približi današnjemu znanstveniku, studentu i čitatelju.

Akademkinjo Nazor, na početku našega razgovora zanima me kako je započeo Vaš put. Što je potaknulo Vaše zanimanje za glagoljaštvo i staroslavensku filologiju te kada ste prvi put osjetili da će filologija postati Vaš životni poziv?

Kada sam 1954. godine počela studij kroatistike i rusistike u Zagrebu, profesor Josip Hamm izabrao me za demonstratoricu na staroslavenskome jeziku. Dužnost mi je bila pomagati studentima u pripremi ispita iz staroslavenskoga koji se slušao i polagao na prvoj godini studija, a upravo tada osjetila sam da je to put kojim želim ići. Još i prije toga, u tadašnjoj sedmogodišnjoj školi, pokazivala sam smisao i veliko zanimanje za gramatiku, što će vas možda iznenaditi. Rad na gramatici uistinu me usrećivao.

Akademkinja Anika Nazor s akademikom Stjepanom Dajmanovićem i prof. dr. sc. Borisom Kuzmićem na predstavljanju izdanja *Korizmenjak, transkripcija s rječnikom* u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici 2019. godine. / Fellows of the Croatian Academy of Sciences and Arts Anika Nazor (centre) and Stjepan Dajmanović (left) and Professor Boris Kuzmić (right) at the 2019 presentation at NSK of the Latin transliteration of a gem of Croatian Glagolitic heritage (*Korizmenjak*, Senj, 1508). Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

Tko su bili ljudi koji su Vas najviše usmjerili i čiji su Vas rad ili osobnost osobito nadahnjivali?

To je prije svega bio profesor Josip Hamm koji je poslije otišao na bečku katedru slavistike. Osobit uzor bio mi je profesor Vjekoslav Štefanić s kojim sam surađivala na izdanju pregleda srednjovjekovne hrvatske književnosti *Hrvatska književnost srednjeg vijeka*, objavljenom 1969. godine. Djelo su objavile tadašnja Zora i Matica hrvatska. Sjećam se da su se tekstovi morali skraćivati, što nije bilo lako, a sadržaj je tada bio ocijenjen kao *veliko otkriće*.

Spomenuli ste suradnju s profesorom Štefanićem i koliko Vam je to izdanje značilo. Jesu li tijekom godina postojali još neki trenutci koji su Vam se jednako snažno urezali u pamćenje?

Uvijek mi izmami osmijeh sjećanje na jedan od trenutaka koji ću pamtiti zauvijek, a to je priča o Misalu Hrvoja Vukčića Hrvatinića. Nakon objave jedne vrlo lijepe monografije o Misalu više se ništa nije znalo o njegovoj sudbini i više od pedeset godina smatralo se da je *Hrvojev misal* izgubljen. A što se dogodilo? Na kraju se pokazalo da nije vraćen na svoje mjesto i u jednome ga je trenutku sasvim slučajno otkrila povjesničarka iz Beograda Mara Harrisjadis. Sjećam se i trenutka kada se u Staroslavenskome institutu pojavila zamisao da priredimo faksimil Misala, i to u boji. Što su bile manje mogućnosti da ga objavimo u crno-bijelome izdanju, to je naša želja da ga prikazemo

u punoj ljepoti postajala sve snažnija. Ukrašen je s više od 380 ukrasnih inicijala i više od 90 minijatura. Pokojni profesor Štefanić, tada ravnatelj Staroslavenskoga instituta, govorio je: „Pa tko će vam to objaviti?“, ali se u njegovim očima jasno vidjelo koliko želi izdanje u boji i zlatu. Tako je i bilo. Presudilo je upravo to nastojanje, odnosno težnja prema najboljem mogućem rješenju.

Dok razgovaramo, pred nama je pretpisak *Transita sv. Jerolima* u izdanju NSK. Koliko Vam je važno ponovno približavanje takvih izdanja čitateljima i što, prema Vašem mišljenju, ona ostavljaju budućim naraštajima?

Jako sam sretna kada vidim tu knjigu pred sobom. Sveti Jeronim ili Jerolim bio je iznimno popularan, i to s razlogom, zato što se vjerovalo da je činio izvanredna djela koja se zajedno s njegovom smrću opisuju u ovoj knjizi. To nije bila samo crkvena nego i pučka literatura onoga doba, ono što su ljudi doista čitali o svecima. Dugo je vremena prevladavalo mišljenje da su glagoljaši bili primitivni. Međutim, Senjska tiskara u kojoj je nastalo sedam knjiga, među njima i *Transit*, pokazala je da je riječ o velikome tehničkom, ali i kulturnome i društvenome pothvatu. Zamislite, ono što je učinio Gutenberg, a što se smatra jednim od zvjezdanih trenutaka u povijesti čovječanstva, pojavilo se samo dvadeset osam godina poslije i u Senju, zahvaljujući iznimno darovitomu čovjeku Blažu Baromiću. To su bili istinski domoljubi.

Akademkinja Anica Nazor. / Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Anica Nazor. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

U Vašem su se radu pojavili brojni glagoljski tekstovi. Postoji li neki koji Vam je ostao posebno drag ili upečatljiv?

Pamtim priču o nezahvalnome sinu iz *Korizmenjaka*. Otac, koji je živio sam, došao je sinu u posjet. Sin je pripremao pijetla za pečenje i sakrio ga čim je čuo da otac dolazi. Ocu je dao tek komadić kruha i požurio ga ispratiti. Kada je otac otišao, sin je posegnuo za pijetlom, ali mu se tada žaba kraštača priljepila za lice, zbog čega se više nije mogao pokazivati među ljudima. Zanimljiva priča, zar ne? Mnogo je takvih lijepih primjerâ koji su nekoć snažno utjecali na moral ljudi.

I danas ljudi vole te priče. Pokojni gospodin Juraj Lokmer rekao mi je, primjerice, da je *Korizmenjak* vrlo čitan. Priredila sam ga u transkripciji, onako kako se čita, a ne u transliteraciji. Nije to lak posao, no smatram da je više-struko koristan. Važno je novim naraštajima prenijeti predodžbu onoga vremena jer je upravo to uloga znanosti. U tome vidim i važnu ulogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice, kojoj sam jako zahvalna na mnogočemu.

Puno ste vremena proveli u NSK i knjižnicama uopće.

Mnogo me profesionalnih i privatnih sjećanja povezuje s knjižnicama, od vremena kada sam se kao studentica pri-

premala za ispite do razdoblja kada su mi bila širom otvorena vrata i vaše Knjižnice i Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za istraživanje i moj znanstveni rad. Ne znam smijem li to reći, ali znala sam dobivati primjerke knjiga koje se ne smiju iznositi izvan prostora knjižnice samo da mogu raditi preko vikenda.

Djelovali ste kao predavačica, ravnateljica Staroslavenskoga instituta, istraživačica i autorica. Koja Vam je od svih tih uloga najviše prirasla srcu?

Sve što sam radila pružalo mi je zadovoljstvo. Mogu reći da sam uvijek usklađivala želje s mogućnostima i u tome pogledu nemam velikih razočaranja. Često se pitam kako sam sve uspjela napraviti, ali živjela sam to. Sjećam se jedne Nove godine koju sam provela na glagoljskim natpisi-ma koje je akademik Branko Fučić pripremao za objavu. Drago mi je da jesam jer su njegovi objavljeni zapisi danas na ponos Akademiji.

Na Staroslavenskome institutu imala sam izvrsne surad-nike i radili smo kao jedna dobra obitelj. Oslobađali su me koliko su mogli administrativnih poslova kako bih se mogla posvetiti stručnomu radu. Nikada nismo žalili za sredstvima koja smo ulagali u važnu ostavštinu Instituta za našu kulturu i birali smo najbolje suradnike. Sjećam se da nam je snimke radio fotograf Nacionalne i sveučilišne knjižnice Ivan Pančoka, a te su snimke i danas iznimno čitljive. Bitno mi je bilo i ono što znam prenijeti drugima, studentima. Osjetila sam to već na početku svoje karije-re kada sam predavala na Filozofskom fakultetu u Zadru, gdje su se dolazili usavršavati učitelji. I danas mi se javljaju oni kojima sam predavala i šalju mi zapise na glagoljici. To znači da sam ostavila trag u njihovim karijerama i njihovu obrazovanju.

Što biste poručili mladim ljudima koji danas ulaze u svijet znanosti, osobito filologije i povijesti jezika?

Mislim da svaki čovjek mora odrediti svoj put, ali ipak preporučujem da se zadržavaju u knjižnicama. Ondje čovjek često naiđe na nešto za što nije ni znao da postoji.

Dotaknuli smo se brojnih tema i približili se kraju našega razgovora, iako bismo mogli još dugo razgovarati. Imate li možda još nešto što biste voljeli dodati, a da nismo spomenuli?

Ne bih rekla da smo išta propustili reći. Uvijek postoji nešto što bi se moglo dodati, ali ja sam zadovoljna. Čovjek uvijek teži većemu i vjeruje da može učiniti više, ali granice ipak postoje. Mislim da sam znala procijeniti u sklopu struke što je bitno, a što nije. Još uvijek radim i to me veseli, a još više me raduje spoznaja da ima i drugih kojima je stalo nastaviti ondje gdje su prethodnici stali te time omogućiti da prošlost i povijest žive u znanosti.

Akademkinja Anica Nazor u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici na predstavljanju pretiska i transliteracije *Oficija rimskoga* 2023. godine, uz autoricu prof. dr. sc. Sanju Zubčić te recenzente akademika Matea Žagara i doc. dr. sc. Veru Blažević Krezić. / Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Anica Nazor (second left) at the 2023 presentation at NSK of the facsimile edition and transliteration of *Officium parvum Beatae Mariae Virginis* (Rijeka, 1530), together with the facsimile's editor-in-chief Professor Sanja Zubčić (first left), the Head of the NSK Manuscripts and Rare Books Collection Dr Irena Galić Bešker (centre) and the edition's consulting editors Assistant Professor Vera Blažević Krezić and Fellow of the Academy Mateo Žagar. Autorica fotografije / Photo by: Renata Breka, NSK.

Anica Nazor: A life dedicated to research, with a future-oriented perspective

A Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Anica Nazor is Croatia's leading philologist and authority on early Slavic and Croatian languages, their literatures and related cultures. She dedicated almost her entire academic career to researching the manuscripts, liturgical texts and books of the Croatian Glagolitic tradition, tirelessly working on the preservation of that invaluable heritage.

As a former longtime Director of the Old Church Slavonic Institute, the editor-in-chief of the Institute's journal (*Slovo*) and editor of numerous facsimile and critical editions of the historic works of Croatian literary and cultural tradition, Nazor has left an indelible mark on Croatian science, especially in the context of the Croatian tradition of literacy. However, perhaps even more important, she must be given credit for the impact that her work will certainly have on the future, owing to her staggering ability to bring the almost forgotten old

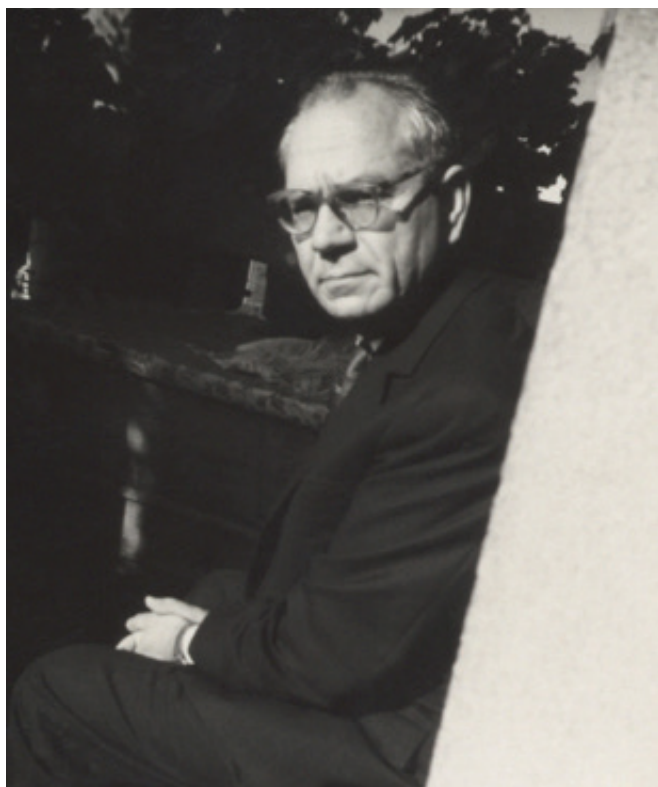
texts closer to today's researchers, students and readers. In her interview for *The Voice of NSK*, Nazor remembers her beginnings as a student and the mentors who greatly influenced her academic career. She recounts the details of the preparation of the facsimile edition of the most richly decorated illuminated manuscript in the Croatian Glagolitic script, known as Hrvoje's Missal (*Hrvojev misal*, 1403/04), emphasising the importance of such editions for the preservation of cultural heritage and its popularisation among the younger generations. Apart from recalling her work on other Croatian Glagolitic texts, Nazor looks back at the role that libraries had in her work from her student days to major research projects. Describing the satisfaction that she has gained from all the roles she has assumed throughout her career, she has as simple as strong a message for young people: spend time at libraries!

Ivan Kapec, Karolina Tumbas i Jakov Žižić

Preslika građe / NSK collection items scans: Darko Čizmek i Sonja Hrelja

U povodu 110. obljetnice rođenja klasika hrvatskoga knjižničarstva Šime Jurića

Godine 2025. Nacionalna i sveučilišna knjižnica obilježila je 110. obljetnicu rođenja Šime Jurića (1915. – 2004.), knjižničara, bibliografa i filologa koji je svojim radom i znanstvenim doprinosom trajno obilježio razvoj hrvatskoga knjižničarstva.

Fotografija Šime Jurića iz njegove osobne ostavštine koja se čuva u Zbirci rukopisa i starih knjiga, sign. R 7990 C-b. / A photograph of Šime Jurić from his personal archive at the NSK Manuscripts and Rare Books Collection (shelfmark R 7990 C-b).

Godine 2025. obilježili smo 110. obljetnicu rođenja Šime Jurića (1915. – 2004.), knjižničara, bibliografa i filologa koji je velik dio svojega radnog vijeka proveo u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. U toj je ustanovi bio voditelj Zbirke rukopisa i starih knjiga te je trajno obilježio razvoj stručnih standarda, obradu građe i razumijevanje knjižničarstva kao znanstveno-kulturne discipline. Jurićeva rukopisna ostavština, koja se danas čuva u Knjižnici, svjedoči o njegovu svestranom radu i širokome rasponu interesa.

Šime Jurić rođen je u Sinju u brojnoj obitelji Špira i Marije Jurić, rođene Šerić. Gimnazijsko je obrazovanje započeo u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju, a maturu je položio 1934. godine u Državnoj realnoj gimnaziji u Sinju. Kao student bio je arhivar Akademskoga kluba u Sinju,

utemeljenoga 1936. godine. Bio je među prvim Sinjanima koji su nakon studija ostali živjeti i raditi u Zagrebu. U rodnome je Sinju stekao temelje humanističkoga obrazovanja, samoprijegornoga istraživačkog rada i domoljubnoga osjećaja za promicanje hrvatske kulturne baštine.

Jurićev se rad kao knjižničara odlikuje metodičnošću i posvećenošću građi. U rukopisima kao što su *Bibliografija rukopisne građe u NSK*, *Bilješke iz bibliotekarstva*, *Bilješke. Kod obrađivanja knjiga i rukopisa* i *Bilješke. Najstarije knjižnice u Hrvatskoj* jasno se očituje njegovo shvaćanje knjižničarskoga posla kao sustavnoga i istraživačkoga rada. U tekstu *Paleografija, povijesnoumjetnička terminologija u katalogizaciji rukopisa* izražena je i njegova težnja povezivanju knjižničarske prakse s poviješću umjetnosti i paleografijom.

Kao inkunabulist, Jurić je bio među prvim hrvatskim stručnjacima koji su se sustavno bavili starim tiskom i njegovom bibliografskom obradom. Rukopisi poput *Aus der Geschichte der croatischen Inkunabulistik*, *Bibliografsko opisanje inkunabula*, *Izveštaj o službenim putovanjima u vezi s popisivanjem inkunabula 1963./1964.*, *Hrvatske inkunabule* i *Pojedinačne „Nove“ inkunabule opisane 1997.* svjedoče o njegovoj terenskoj i istraživačkoj aktivnosti te upućuju na rad kojim je utemeljio nacionalnu inkunabulistiku. Članak *Hrvatske inkunabule*, objavljen 1984. godine u časopisu *Slovo* (br. 34), sažima dio tih višegodišnjih istraživanja.

U rukopisima se Jurić javlja i kao filolog, jednako posvećen latinskim i grčkim tekstovima. Prevodio je i komentirao antičke autore, što pokazuju rukopisi *Prijevod Katulovih pjesama*, *Praeparationes od C. Taciti – „Annales“* te niz rukopisa povezanih s Plinijem Starijim, među kojima su *Izvod iz Plinija Starijeg, Riječi i fraze iz Plinija Starijeg* i *Priručni latinski rječnik uz lekturu Plinija*.

Jurićeve bilješke i komentari dodatno otkrivaju njegovu znanstvenu disciplinu. U rukopisima *Bilješke o poeziji*, *Bilješke iz beletristike*, *Bilješke o piscima, tiskarima i knjigama u srednjem vijeku* i *Bilješke o Jurju Šižgoriću [1420. – 1509.]* sustavno prikuplja podatke o književnim i kulturnim pojavama, povezujući književnu povijest s poviješću knjige.

SAVEZ DRUŠTVA BIBLIOTEKARA JUGOSLAVIJE
SEKCIJA ZA NAUČNE BIBLIOTHEKE
KOMISIJA ZA POPISIVANJE INKUNABULA

SRJ
SRJ

LIST ZA EVIDENCIJU INKUNABULA

BIBLIOGRAFSKI PODACI

1. Odbornik: CHENONIA

2. Naslov djela: Statuta Crenosse. Statuta mercatorum Crenosse. I-II.

3. Mjesto: Brixiae,

4. Tiskar (Stampa): Boninus de Boninis /Dobrić Dobričević/,

5. Nakladnik (edendi): ....

6. Datum: I/15.XI 1484, II/19.XI 1485.

7. Format: 2°

8. Pismo: Rom.

9. Literaturni: CR 15004- ER 15004, BMC VII 969, ISI 3260 + 6372, Goff S-712, Red. 1016

10. Sveinjenje kao dokumentacije

PODACI O MJESTU Gdje SE ČUVA PRIMJERAK

11. Mesto (mesto) i adresa: Bogišićeva biblioteka Cavtat

12. Signatura: Ink. II-10 /St.sign. Ink.19/.

NAPOMENE: Podatke pisati latiničnim, a rukopisne bilješke (vidi str. 2-3) u pismu originala.
Napomena: Izdajati obraditi na dodatnom listu po metodi CW str. 1 str. XI-XVIII i str. 3 str. IX-XXXII.
Pismo: običajni podatak i crna lista podataka. Svesi dodatna bibliotekarska handovera i obraditi!

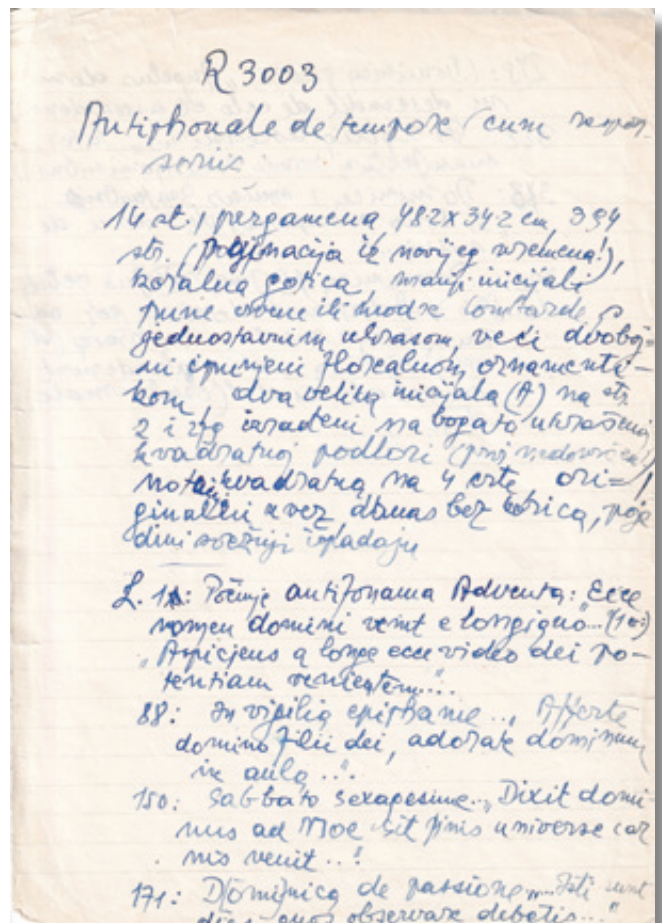
Strojopis Popis Bogišićeve knjižnice u Cavtatu, primjer lista za evidenciju inkunabula iz osobne ostavštine, sign. R 7990 A 717. / Form from the archive of Šime Jurić for registering incunabula from private archives. Typescript (Popis Bogišićeve knjižnice u Cavtatu), NSK Manuscripts and Rare Books Collection, shelfmark R 7990 A 717.

U manjem, ali vrijednome dijelu ostavštine nalaze se i rukopisi leksikografskoga sadržaja, primjerice *Riječi koje se u slovenskom i hrvatskom jednako pišu, a imaju drugo značenje*, što upućuje na njegovu osjetljivost za jezične nijanse i usporedbe među slavenskim jezicima.

Rukopisna ostavština Šime Jurića pruža cjelovit uvid u njegov profesionalni svijet u kojem su knjižničarstvo, filologija i bibliografija nerazdvojno povezane. Ostavštinu je stručno obradio knjižničar Drago Pažin. Ona ne svjedoči samo o opsegu njegova rada nego i o tome kako je razumijevao knjigu, tekst i njihovu povijest. Time Šime Jurić ostaje jedan od ključnih likova hrvatskoga knjižničarstva 20. stoljeća, ne zbog retorike zasluga, nego zbog tihe, sustavne i dugotrajne predanosti struci.

Znanstveni kolokvij posvećen Šimi Juriću u povodu 110. obljetnice njegova rođenja

U organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Kluba Sinjana Zagreb 4. rujna 2025. godine u dvorani *Judita* u CroAtriumu NSK održan je znanstveni kolokvij posvećen Šimi Juriću. Kolokvij, održan u sklopu programa *Susreti s baštinom u CroAtriumu*, okupio je brojne struč-

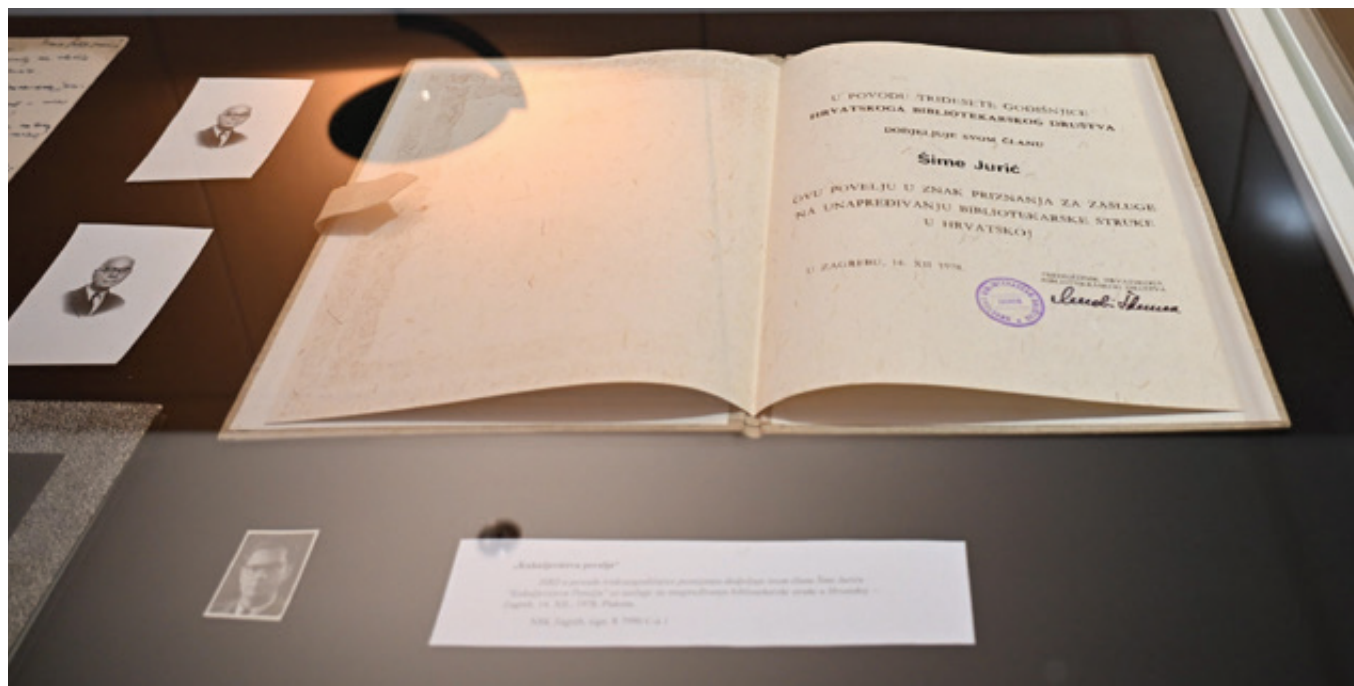
Primjer rukopisnih kataložnih listića koji su poslije poslužili za tiskanje *Kataloga rukopisa NSB*, arhiv Zbirke rukopisa i starih knjiga NSK. / One of the handwritten catalogue cards used for the preparation of the 1991 NSK manuscripts catalogue (*Katalog rukopisa NSB*). Šime Jurić's archive, NSK Manuscripts and Rare Books Collection.

njake, Jurićeve bivše suradnike i poznavatelje njegova života i rada.

Glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević istaknula je Jurićev ključni doprinos ustanovi tijekom više od tri desetljeća vođenja Zbirke rukopisa i starih knjiga (1946. – 1979.). Sudionike je pozdravio i predsjednik Kluba Sinjana Jakov Žižić, koji je u svojem izlaganju govorio o Jurićevu sinjskom podrijetlu. Naglašena je i Jurićeva povezanost s rodnim Sinjem, gdje je istraživao povijest Sinjske alke i Cetinske krajine te rezultate objavio u djelima *Dokumenti i književna građa o Sinjskoj alki* (1988.) i *Bibliografske zabilješke o Sinju i Cetinskoj krajini* (1999.).

U prvome dijelu kolokvija sudionici su se prisjetili Šime Jurića kao stručnjaka i čovjeka. Njegova nećakinja Dunja Jurić Knežević podijelila je osobne uspomene, a Dražen Budiša, njegov nasljednik na mjestu voditelja Zbirke, govorio je o njihovoj suradnji u NSK. Snimljenim izlaganjem Jurića je predstavio Marko Grčić, a svoja su izlaganja održali i Tomislav Barhanović te pater Vatroslav Frkin.

Drugi dio programa bio je posvećen Jurićevu znanstvenom radu, osobito proučavanju starije hrvatske knjige i inkunabula. Današnja voditeljica Zbirke Irena Galić Beš-

Godine 1978. Šimi Juriću dodijeljena je *Kukuljevićeva povelja*, nagrada za doprinos knjižničarstvu koju dodjeljuje Hrvatsko knjižničarsko društvo. / In 1978, Šime Jurić received The Kukuljević Charter, the highest accolade awarded by the Croatian Library Association. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj.

ker istaknula je kako je Jurićevim zaslugama Zbirka postala nezaobilazno mjesto istraživanja hrvatske i europske kulturne baštine. O njegovim istraživanjima prvotiska i rijetkih knjiga govorila je Lucija Krešić Nacevski, dok su

Ivan Kapec i Karolina Tumbas predstavili njegovu rukopisnu ostavštinu. Na kolokviju je pročitano i izlaganje Nevena Jovanovića, koji se osvrnuo na Jurićevo proučavanje hrvatskoga latinizma.

Marking the 110th anniversary of the birth of Šime Jurić, one of the greatest names of Croatian librarianship

The 110th anniversary of the birth of Šime Jurić (1915-2004), a distinguished Croatian librarian, bibliographer and philologist, provided an opportunity for the National and University Library in Zagreb (NSK) to bring to the attention of the library community and the general public Jurić's outstanding contribution to the preservation of and research into Croatia's written heritage. The article presents Jurić's path through life, brings an overview of his professional and academic achievements as well as the highlights of a symposium which NSK organised in his honour on 4 September 2025.

Born in Sinj, a centuries-old Croatian city in the heart of the Dalmatian hinterland, Jurić began demonstrating his humanistic disposition and an inquisitive mind already as a young man. He dedicated the greater part of his professional life to his work at the NSK Manuscripts and Rare Books Collection, which he headed for more than three decades, between 1946 and 1979.

A wealth of his manuscripts preserved as part of the Collection's holdings includes research and philological notes, bibliographies, translations and various annotations bearing witness to Jurić's systematic work and complete dedication as a professional. Only a few of many examples from this rich manuscript archive have been singled out here to illustrate Jurić's expertise in philology and library science.

Jurić particularly distinguished himself as one of the pioneers in research into Croatian incunabula and the leading authority on early printed books, rare books and Croatian Latinists. The details featured here of his achievements in these and other fields and of the presentations on him as a scholar and person at NSK's 2025 symposium by his contemporaries, associates and family members, validate his special place in the history of Croatian librarianship and heritage studies.

Tri desetljeća staklene riznice baštine Nacionalne i sveučilišne knjižnice

{ Zgrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice jedno je od najprepoznatljivijih kulturnih i arhitektonskih zdanja suvremene Hrvatske. Na njezinu izgradnju, arhitektonsku vrijednost i ulogu djelatnika koji svojim radom čuvaju i oblikuju nacionalnu zbirku „Croatica“ podsjetio je poseban obljetnički program održan u povodu tridesete obljetnice preseljenja Knjižnice iz secesijske ljepotice na Marulićevu trgu u suvremenu staklenu riznicu hrvatske baštine na Trnju.

Razglednica otisnuta u povodu 30. obljetnice preseljenja s fotografijom Damira Fabijanića. / A postcard featuring a photograph by Damir Fabijanić issued as part of the celebration of the 30th anniversary of NSK's relocation to its current building.

Svečanost obilježavanja tridesete obljetnice preseljenja i djelovanja NSK u novoj zgradi održana je 28. svibnja 2025. godine, upravo na dan kada se Knjižnica 1995. godine prvi put otvorila javnosti. Tom su se prilikom glavna ravnateljica prof. dr. sc. Ivanka Stričević, akademik Velimir Neidhardt, jedan od projekatnata i voditelj izgradnje zgrade NSK, te ministrica kulture i medija dr. sc. Nina Obuljen Koržinek prisjetili ključnih trenutaka iz povijesti Knjižnice, osvrnuli na izazove i postignuća te istaknuli njezinu važnu ulogu u hrvatskome društvu. Uz brojne uglednike iz kulturnoga, znanstvenoga i javnoga života, svečanosti su nazočili i sadašnji te bivši djelatnici Knjižnice, a glazbeno su je obogatili *Zagrebački solisti*, isti ansambl koji je svirao i na otvorenju Knjižnice prije trideset godina. Na događanju je predstavljena i izložba *Prenosimo ideje kroz vrijeme: tri desetljeća staklene riznice baštine*, koja je prikazala dokumente o prikupljanju sredstava za izgradnju

nove zgrade, fotografije njezine gradnje te najvažnije trenutke u razvoju Knjižnice tijekom triju desetljeća. Izložbu je priredila mr. sc. Tamara Ilić Olujić, voditeljica Grafičke zbirke.

Od Marulićeva trga do Trnja — put prema novome domu

Premda Nacionalna i sveučilišna knjižnica djeluje već 418 godina, prva zgrada namjenski građena za njezin rad podignuta je 1913. na Marulićevu trgu prema projektu Rudolfa Lubynskoga. Tijekom desetljeća zgrada više nije mogla udovoljiti potrebama sve većega knjižnog fonda pa je 1977. godine Hrvatski sabor donio odluku o izgradnji nove zgrade. Na javnome natječaju održanom 1978. godine najuspješnijim je proglašen projekt tima arhitekata Velimira Neidhardta, Davora Mancea, Zvonimira Krznarića i Marijana Hrzića.

Sredstva za izgradnju nove zgrade osigurana su Samoupravnim sporazumom donesenim 1986. godine, a društvena akcija pod krilaticom *Svoju Nacionalnu i sveučilišnu biblioteku gradimo zajednički* ujediniła je brojne ustanove, tvrtke, udruge, vjerske zajednice i građane. Predsjednik Odbora za izgradnju NSB-a bio je dr. sc. Stipe Šuvar. Organizirane su brojne dobrotvorne akcije, među kojima i velika prodajna izložba 310 likovnih djela 260 hrvatskih umjetnika, čiji je prihod bio namijenjen fondu za izgradnju nove zgrade. Znatnu pomoć pružili su i hrvatski iseljenici koji su prikupljali sredstva širom svijeta, a zanimljiva je podudarnost da se nova zgrada Knjižnice danas nalazi upravo u Ulici Hrvatske bratske zajednice.

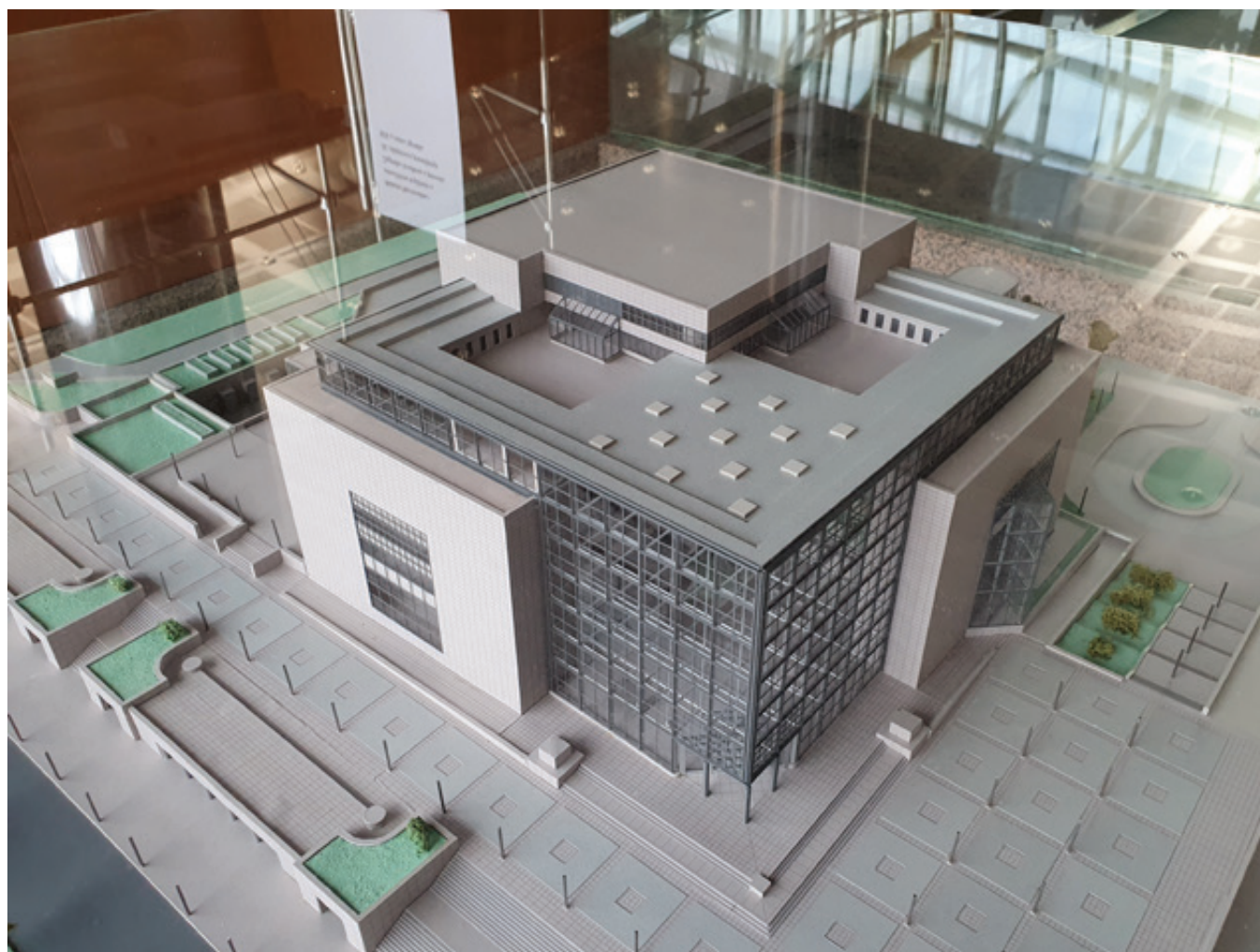
Svečanost polaganja kamena temeljca održana je 28. ožujka 1988. godine uz pozdravni govor tadašnjega ravnatelja Knjižnice Petra Piskača te nazočnost brojnih uglednika iz kulturnoga i političkoga života. Kamen temeljac položili su akademici Ivan Jurković i Andro Mohorovićić, a u mesinganome tuljcu pohranjena je povelja, djelo umjetnika Frane Para, s glagoljskim tekstom iz brevijara *Borgiano Illyrico* 5 iz druge polovice 14. stoljeća, rukopisa koji se čuva u Vatikanskoj knjižnici i potječe iz Gacke. Taj tekst, zapravo bilješka na zadnjoj stranici brevijara, simbolično

povezuje odaziv hrvatskih građana na prikupljanje priloga za izgradnju nove zgrade Knjižnice s neprekinutom brigom za očuvanje hrvatske knjige, jezika i pisma.

Gradnja nove zgrade započela je 5. svibnja 1988. godine i odvijala se u dvjema etapama. Prva etapa dovršena je 1995. godine, a 28. svibnja, na petu obljetnicu hrvatske državnosti, novu je zgradu svečano otvorio predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman. Preseljenje nekoliko milijuna jedinica knjižnične građe završeno je mjesec dana poslije. Druga etapa izgradnje završena je 2019. godine uoči predsjedanja Hrvatske Vijećem Europske unije. U novouređenome prostoru danas zasjeda Vlada Republike Hrvatske te se održavaju brojni knjižnični, kulturni i znanstveni programi, a osmišljen je i CroAtrium, prostor namijenjen izložbama, stručnim i znanstvenim skupovima te multimedijскомu predstavljanju zbirke *Croatica*.

Tri desetljeća razvoja i digitalne preobrazbe

Tijekom trideset godina djelovanja u novoj zgradi, čije je preseljenje provedeno pod vodstvom tadašnjega ravnatelja dr. sc. Ivana Mihela i njegova zamjenika dr. sc. Josipa Stipanova, Knjižnica se razvila u središnje mjesto hrvatske kulture i znanosti te postala važan međunarodni surad-

Novoizrađena maketa zgrade autora arhitekata Ivica Turčića i Igora Kozline. / A scale model by architects Ivica Turčić and Igor Kozlina of NSK's current building. Autorica fotografije / Photo by: Ana Ljubić, NSK.

HRAM HRVATSKE KULTURE

PREDSEDNIK TUĐMAN
SVEČANO OTVORIO NOVU
ZGRADU NACIONALNE I
SVEUČILIŠNE BIBLIOTEKE

ZAGREB - Uz zvuke himne Republike Hrvatske i lijepe nahe u izvedbi Akademskog zbora i članova Goran Kovačič, počela je jučer svečanost otvaranja nove zgrade Nacionalne i sveučilišne biblioteke, povijesni događaj kojim hrvatski narod na kraju jednog stoljeća označava ulazak svoje kulture i znanosti u novo stoljeće i novo tisućlje. U prisutnosti najistaknutijih predstavnika Sabora Republike Hrvatske, hrvatske Vlade, diplomatskoga zbora, vjerskih zajednica, političkog, znanstvenog i kulturnog života Republike Hrvatske, vrata novoga doma za svekoliko hrvatsko i svjetsko znanje simboličnom uporabom kompjutorske kartice-ključa otvorio je predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman.

Četiri stoljeća tradicije

Prije samoga tog najsvetijeg događaja programa, o značenju nove zgrade NSB-a za hrvatski narod i njegovu kulturnu baštinu, kao i za njegovu buduću znanstvenu, kulturnu i umjetničku dostignuća, govorili su dr. Ivan Mihalj, direktor Nacionalne i sveučilišne biblioteke, dr. Branka Jerena, hrvatski ministar znanosti i tehnologije, Zlatko Vitez, hrvatski ministar kulture, i Marijan Šunjić, rektor Sveučilišta u Zagrebu, a ansambl Zagrebačkih solista i zbor »Goranova« izveli su skladbe Frana Lhotke i Borisa Papandopula.

U povijesti jednoga naroda, rekao je dr. Mihalj, otvaranje nove zgrade središnje nacionalne knjižnice događaj je

● Vrata novoga doma za hrvatsko i svjetsko znanje kompjutorskom karticom-ključem otvorio je predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman

za pamćenje. Hrvati su u ovom stoljeću to doživjeli dvaput: na samom početku stoljeća, 1913. godine, kad je otvorena stara zgrada na Marulićevu trgu, i danas, na kraju 20. stoljeća, s mislima na 21. stoljeće. Nacionalna i sveučilišna biblioteka, podsjetio je dr. Mihalj, najstarija je kompleksna ustanova kulture hrvatskoga naroda s poviješću dugom četiri stoljeća. Započeto prije sedam godina, podizanje zgrade koju otvara financira se od 1991. godine iz državnoga proračuna. To je bio prvi akcelerator gradnje koja je jednog dana, usprkos ratnim uvjetima, nije bila prekinuta. Ta činjenica dovoljno govori o odlučnosti hrvatske države i hrvatskoga naroda da svoj hram kulture dovrši usprkos teškoćama, a u tome mogu uspjeti samo narodi duboke kulturne tradicije, zaključio je direktor Mihalj.

Otvoravanje svjetskoj znanosti

Za dr. Branka Jerena trenutak otvaranja novoga NSB-a simbolično označava da će u najljepšem sjaju bljesniti hrvatska povijest. Tim zdanjem omogućeno je hrvatskome narodu da se otvori prema svjetskoj znanosti, da zahvaljujući najmodernijoj tehnologiji informacije s izvora hrvatske kulture ponudi i najudaljenijem korisniku u svijetu. U tom času volja se potpisati 1991.

godine, najteže agresije na Hrvatsku, kad su hrvatski znanstvenici s najvećim trudom i naporom uspjeli održati znanstvenu suradnju sa svijetom. Svejedno da je opstao upravo po svojoj kulturi i znanosti, hrvatski narod ni tada nije prestao graditi svoju knjižnicu. Svi jet će znati, dodao je dr. Jeren, prepoznati taj bljesak hrvatske kulture.

Prirođenim nacionalni i kulturni događaj - tim riječima otvaranje zgrade ocijenio je i Zlatko Vitez. Otvarajući tu zgradu ujedno otvaramo vrata svoje budućnosti, označavamo svoj ulazak u 21. stoljeće, počinje život zgrade u kojoj će stasati novi hrvatski znanstveni i umjetnički naraštaji. Na tom postignuću, istaknuo je ministar Vitez, treba zahvaliti svakome Hrvat u domovini i u iseljenstvu, jer su svi dali jednodušnu potporu ovom pothvatu, a osobito treba zahvaliti novoj hrvatskoj vlasti i predsjedniku Tuđmanu osobno što su skrbili da ni u ratu gradnja knjižnice ne prestane.

Velebna zgrada za velebnu ustanovu

U ime Sveučilišta u Zagrebu i rektorskoga zbora hrvatskih sveučilišta otvaranje knjižnice pozdravio je i dr. Marijan Šunjić. Nacionalna knjižnica je mjesto gdje se pohranjuju svi pisani dokumenti, a time je ta ustanova i je-

Pred hramom hrvatske kulture i znanosti

dan od najvažnijih temelja sveučilišnoga rada. Kroz svoju povijest uvijek usko vezana sa Sveučilištem, Biblioteka je ove godine odlukom Sabora i službeno proglašena nacionalnom ustanovom što joj još više naglašava značenje. Ta velebna ustanova ovim otvaranjem dobiva i velebnu zgradu, kazao je dr. Šunjić.

U pratnji dr. Mihela i drugih suradnika NSB-a te brojnih uzvanika, dr. Tuđman je zatim otvorivši kompjutorskom karticom srampu u unutrašnjost knjižnice, krenuo u razgledavanje njenih prelijepe i funkcionalnih prostora. U katalogskom dijelu u prizemlju upoznao se s mogućnostima pretraživanja brojnih baza podataka o knjigama, a na gornjim katovima posjetio je posebne čitaonice grade iz područja humanističkih i prirodnih znanosti. Tu mu je dr. Mihalj predao prigodan dar - CD s elektronskim zapisom onoga fonda NSB-a koji se čuva u bazama »Croatice«, »Hrvatski tisak« i »Hrvatski crteži«, s otiskom Bašćanske ploče kao simbolom i spomenikom prvih početaka hrvatske pismenosti.

Mirjana Jurišić

IZJAVA PREDSEDNIKA dr. FRANJE TUĐMANA

Velebno zdanje

Razgledavši dio prostora nove zgrade Nacionalne i sveučilišne biblioteke, upoznavši se ukratko s golemim mogućnostima koje suvremena tehnologija pruža budućem radu hrvatske središnje knjižnice, predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman dao je kratku izjavu o prvim dojmovima.

Hrvatski narod, rekao je, među ostalim, dr. Tuđman, stvorio je tijekom svoje duge povijesti golemo kulturno naslijeđe, umjetnička djela, pisane spomenike koje dosad nije mogao primjereno predložiti svijetu. Sva je ta baština ostala skrivena ne samo drugima, nego kadšto i hrvatskim ljudima jer nismo imali svoje vlasti, svoje države koja bi to predstavila. Tek stjecanjem vlastite države u prlici smo pokazati svijetu svoja postignuća. Moglo bi se to usporediti sa slučajem otkrivanja antičke grčke kulture: svijet je o njoj više doznao tek onda kad se Grčka oslobodila turske vlasti, spomenuo je dr. Tuđman.

Osvrnuvši se zatim na samu zgradu Biblioteke i upozorivši usput kako bi bilo dobro u njezin službeni naziv umjesto riječi biblioteke vratiti hrvatsku riječ knjižnica, Predsjednik je ustvrdio kako je to velebno zdanje koje će pružiti osnove za daljnji razvitak hrvatske kulture i znanosti, kako to od njega očekuju svi ljudi iz hrvatske kulture.

BIBLIOTEKA U BROJKAMA

Mjesta za pet milijuna knjiga!

U novoj je zgradi oko 45 tisuća četvornih metara uporabive površine (radi usporedbe: u staroj je zgradi bilo samo devet tisuća). Tu će biti smješteno oko dva milijuna knjiga i svezaka drage pisane i rukopisne grade, koje NSB zasad čuva, a ubuduće će nova spremišta moći primiti pet milijuna svezaka.

Zgrada ima deset razina, od kojih su dvije podzemne. Za razliku od starinskih sveučilišnih knjižnica koje su gradju skrivale od korisnika, otvarajući im samo kataloge, ovdje će na nekoliko pristupa biti u tzv. otvorenom pristupu. To, dakako, ne znači da će biti manje sigurne. Naprotiv, sofisticirani sustav zaštite prijeti svaki pokušaj otuđivanja knjiga.

U čitaonicama će moći raditi oko 750 korisnika, a zaposlenih će u novoj zgradi, u odnosu na sadašnjih 240, moći biti 320.

Otvorena je nova zgrada stare hrvatske ustanove

Snimio R. BELOŠEVIĆ

Predsjednik Tuđman pomilovao 534 osuđenika

ZAGREB - U povodu pete obljetnice hrvatske državnosti, predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman, na temelju članka 98., stavak 5. Ustava Republike Hrvatske, na prijedlog ministra pravosuđa i slijedom zamolbi osuđenih osoba, donio je odluku o pomilovanju 534 pravomoćno osuđene osoba, od kojih se najveći broj već nalazi na izdržavanju zatvorskih kazni, priopćeno je danas iz Ureda Predsjednika Republike.

Predsjednikovo pomilovanje tako značajnom broju osuđenih osoba - trenutno u Republici Hrvatskoj zatvorske kazne izdržava ukupno 1800 osuđenika - motivirano je predstojećim svečanim praznikom Hrvatske države i naroda, te je upravljeno sudionicima domovinskog rata, starijim i bolesnim osuđenikima, stranim državljanima, prvi put osuđenima i maloljetnim osobama, stoji na kraju priopćenja iz Ureda Predsjednika Republike. (H)

POTPREDSEDNIK VLADE IRANA U MOSTARU

Pomaci u suradnji Hrvata i Muslimana

MOSTAR - Potpredsjednik vladanske Republike Irana dr. Hasan Habibi jučer je posjetio Mostar. Svoj posjet Mostaru dr. Habibi je započeo s gradonačelnikom istočnog dijela grada Safetom Oručevićem. Iranski je izaslanstvo sa svojim domaćinima potom obišlo grad i sudjelovalo u zajedničkoj molitvi. Potpredsjednika vlade Irana u popodnevnim je satima primio gradonačelnik zapadnog Mostara Mijo Brajković. Svoj boravak dr. Habibi završio je posjetom Europskoj upravi.

Sve strane ocijenile su posjet dr. Habibija korisnim. Rečeno je kako su visokoga gosta upoznali s trenutnim stanjem u gradu i što je učinjeno

od kako su zaustavljeni hrvatsko-muslimanski sukobi, te o postignutim rezultatima otkako je grad pod administracijom EU. Naglašeno je kako je Mostar pokus za ukupnu suradnju Hrvata i Muslimana i kako će o toj suradnji uveliko ovisiti provedba Federacije BiH. Iranski je potpredsjednik izjavio kako se uvjerio u pozitivne pomake koji su učinjeni u Mostaru, te da će vlada Irana pomoći u realizaciji projekata i Mostara i Federacije. Isto tako, naglasio je da se Bosna i Hercegovina i Hrvatska trebaju povezati zbog svoje stabilnosti i jačanja, te da će, uzimajući u obzir zajedničku embargu na oružje, pomoći ako to vlada Bosne i Hercegovine bude od Irana tražila. (J. P.)

Giulio Einaudi na Trškom Vrh

KRAPNA - Apostolski nuncij Giulio Einaudi jučer je, u povodu početka hodočašća u svetilište Majke Božje Jeruzalemske na Trškom Vrh, ondje predvodio svetu misu. Riječ je o tradicionalnom misnom slavlju koje se priređuje svake nedjelje uoči Duhova. Nazoćnim vjernicima obratio se istaknuvši želju za što skorijim mirom i Božjim blagostanjem, a pored njega nazočima je govorio i krapinski župnik Dragutin Burja. Nakon misnog slavlja, apostolski nuncij blagoslovio je automobile, koji su za tu prigodu došli iz svih dijelova Hrvatske. (D. V.)

Svečanost obilježavanja 30. obljetnice preseljenja. / Visitors at the celebration of the 30th anniversary of NSK's relocation to its current building. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

nik. Od 1997. godine djeluje pod sadašnjim nazivom, a upravo je te godine donesen Zakon o knjižnicama koji je značajno utjecao na digitalnu preobrazbu NSK. Godine 2004. uspostavljen je Hrvatski arhiv weba, čime se Knjižnica svrstala među najinovativnije knjižnice u svijetu. Tada je započela i sustavna digitalizacija građe, a zaslugom Knjižnice i Hrvatskoga zavoda za norme hrvatski jezik međunarodno je priznat 1. rujna 2008. godine. Hrvatski zavod za knjižničarstvo ima osobito važnu ulogu u poticanju razvoja knjižnica, koordinaciji hrvatskoga knjižničnog sustava, usklađivanju digitalizacije građe i razvoju Hrvatske digitalne knjižnice te provedbi programa stalnoga stručnog usavršavanja knjižničara. Tijekom prethodnih

dvaju desetljeća Knjižnica je provela brojne projekte digitalizacije poslovanja i kulturne baštine, uspostavila portale digitalizirane građe, izgradila nacionalne repozitorije ocjenskih radova ZIR i DR, sustav i portal Digitalne zbirke NSK te druge tematske portale poput portala Hrvatske glagoljice, Incunabula Croatica i Virtualne izložbe. Godine 2024. NSK je uvela novi sustav za prihvrat digitalnoga obveznog primjerka, čime je dodatno ojačala svoju ulogu u očuvanju suvremenoga hrvatskog nakladništva, a 2025. prešla je na novu digitalnu platformu knjižničnih usluga u oblaku zajedno s 82 druge hrvatske knjižnice. Sustavna izgradnja i zaštita fonda, koji danas broji više od 3,7 milijuna jedinica građe, u središtu su djelovanja Knjižnice,

Dio izložbenih panoa. / The exhibition marking the 30th anniversary of NSK's relocation to its current building. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Ansambel Zagrebački solisti na svečanosti obilježavanja 30. obljetnice preseljenja. / A performance by the Zagreb Soloists Ensemble at the opening of the exhibition marking the 30th anniversary of NSK's relocation to its current building. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

a rad s korisnicima i posjetiteljima stalno se poboljšava. Tijekom posljednjih trideset godina znatno se promijenilo okruženje u kojem Knjižnica djeluje, što je utjecalo i na razvoj njezina poslovanja od upravljanja analognom građom do snažnoga širenja digitalnih sadržaja te od diskete kao prvoga prijenosnog medija do suvremenih oblika pohrane u državnome oblaku eKultura. Danas NSK zapošljava više od tristo djelatnika, među kojima su knjižničari, kustosi, konzervatori, restauratori, arhivisti, fotografi, inženjeri, pravnici te stručnjaci za financije i komunikacije koji zajedničkim radom brinu o nacionalnoj baštini. Među njima je šezdesetak djelatnika koji još uvijek živo pamte preseljenje iz stare zgrade na Marulićevu trgu, a njih četrdesetak u svibnju prethodne godine posjetilo je secesijsku ljepoticu, današnji Državni arhiv, i ponovno oživjelo sjećanja na godine provedene u njoj.

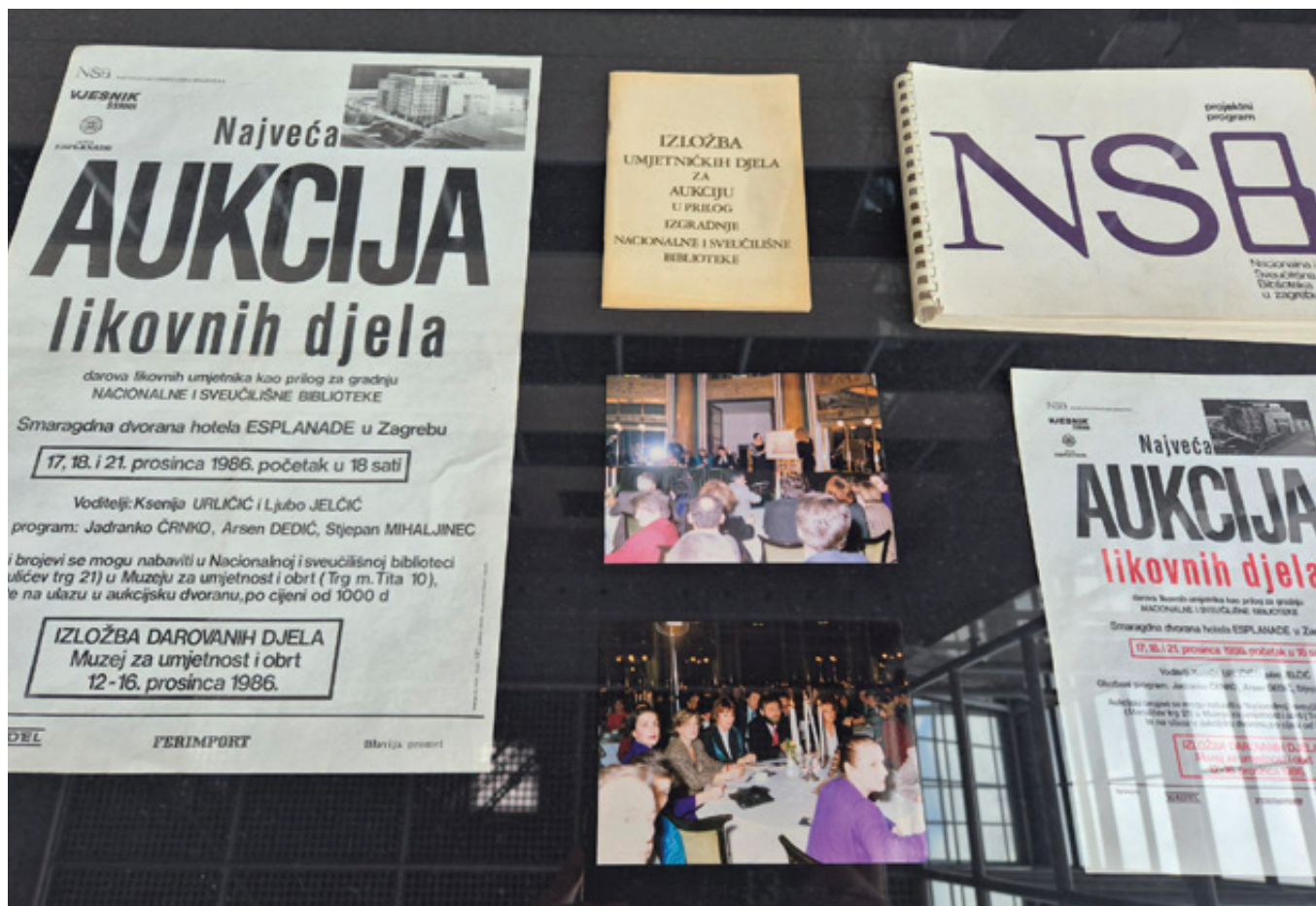
Kulturno središte Hrvatske

I tri desetljeća nakon preseljenja Nacionalna i sveučilišna knjižnica potvrđuje svoju ulogu kulturnoga središta Hrvatske. Kao staklena riznica kulturne i znanstvene baštine, sagrađena na temeljima zajedništva, NSK i danas ostaje prostor istraživanja, učenja, susreta i razmjene znanja te nastavlja prikupljati, čuvati i činiti dostupnom knjižničnu građu u tiskanim, rukopisnim i digitalnim oblicima, baš kako to poručuje naslov izložbe *Prenosimo ideje kroz vrijeme*.

Pozdravni govor ministrice kulture i medija dr. sc. Nine Obuljen Koržinek. / The Croatian Minister of Culture and Media Dr. Nina Obuljen Koržinek. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Jedan od izložbenih izložaka. / Archival material at the exhibition marking the 30th anniversary of NSK's relocation to its current building.
 Autorica fotografije / Photo by: Maja Priselać, NSK.

Three decades of “the glass treasure trove of heritage”, NSK’s modern home

In 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) marked the 30th anniversary of relocating to its current building. The celebration's central event took place on 28 May, the day when in 1995 Croatian President Dr Franjo Tuđman opened the building. The focus of the programme, which was attended by many distinguished guests and featured a performance by the Zagreb Soloists Ensemble, was the opening of an exhibition offering an overview of the Library's development and presenting its role in Croatian culture (*Prenosimo ideje kroz vrijeme: tri desetljeća staklene riznice baštine*).

The building, designed by architects Velimir Neidhardt, Davor Mance, Zvonimir Krznarić and Marijan Hržić, was a result of a major public campaign (*Svoju Nacionalnu i sveučilišnu biblioteku gradimo zajednički*) which

in the 1980s promoted the building's construction as a cause requiring national unity and brought together institutions, companies, associations, religious communities and citizens. Built into its foundations together with the cornerstone, which was laid in 1988, is a charter in the Glagolitic script, symbolising the centuries-long continuity of Croatian written heritage.

In three decades of operating from its new building, NSK transformed into a modern knowledge and heritage hub. With presently more than 300 members of its staff, it remains an open space for research, learning and exchanging ideas. As a guardian of Croatian identity and memory, it is constantly reaffirming its vital role in connecting the past and the future.

Sjećanja jedne nacije

{ U 2025. godini obilježena je 30. obljetnica uspješnoga završetka vojno-redarstvene akcije „Oluja“, jednoga od presudnih događaja Domovinskoga rata. Tim je povodom Nacionalna i sveučilišna knjižnica organizirala prigodnu izložbu posvećenu ulozi i važnosti postrojbi koje su sudjelovale u toj akciji. Svrha izložbe bila je odati počast i podsjetiti na slavne dane hrvatske povijesti te trenutke i osobe koji su ih obilježili.

Naslovnica Večernjega lista (zagrebačko izdanje) 3. kolovoza 1995. Zagreb: Večernji list, 1959–. (3. kolovoza 1995.) / The front page of the 3 August 1995 issue of Večernji list, one of Croatia's leading daily newspapers since 1959.

područja, među kojima su povijest, politika, vojna znanost i sociologija, koja proučavaju Domovinski rat, njegove povode, uzroke i posljedice. Obuhvaća i književna te publicistička djela nadahnuta događajima i sudionicima toga razdoblja. Svrha je Zbirke prikazati Domovinski rat s različitih gledišta kako bi se trajno sačuvalo znanje o tome važnom dijelu hrvatske povijesti.

Izložba je obuhvaćala knjige i drugu građu iz Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu, a posebno su mjesto imale monografije postrojbi koje su sudjelovale u Oluji. Iz fonda Knjižnice preuzete su naslovnice dnevnih novina od 3. do 8. kolovoza 1995. godine koje

su poslužile kao predložak za plakate, čime je obuhvaćeno izvješćivanje o tijeku akcije koja je trajala od 4. do 7. kolovoza te danima koji su joj prethodili i najavili njezin početak. Uz građu iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, posjetitelji su mogli na velikome ekranu gledati snimke Hrvatske radiotelevizije sa sudionicima Oluje koji nisu skrivali odlučnost i emocije. Osim toga, privatne su zbirke obogatile izložbu vojnom opremom, znakovljem, medaljama i poveljama dodijeljenima sudionicima, čime je dodatno dočaran ovaj važni povijesni trenutak.

Izložba *Sjećanja jedne nacije: 30 godina od vojno-redarstvene operacije Oluja* bila je otvorena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici od 28. srpnja do 18. kolovoza 2025. godine. Knjižnica ju je organizirala uz potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske te u suradnji s Hrvatskom radiotelevizijom i privatnim zbirkama. Temeljila se na građi i radu Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu.

Utemeljena 2008. godine, Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu okuplja građu iz različitih znanstvenih

KNIN OSLOBOĐEN

**HRVATSKA
VRAĆA
OKUPIRANA
PODRUČJA
U SVOJ
USTAVNO-
PRAVNI
SUSTAV**

**Večernji
list**

**nedjeljni
INFORMACIJE
magazin**

HRVATSKI DNEVNIK S NAJVEĆOM NAKLADOM
NEZAVISNE NOVINE

GOD. XXXIX. BR. 11.465
NEDJELJA
ZAGREB, 6. VII. 1995.

**3,40
KUNA**

● HV se preko Tržačkih Raštelja spojio s Petim korpusom Armije BiH

STR. 2.-10. i 40.

Predsjedniku Tuđmanu u četvrti središtem Zagreba prvi su željeli čestitati. *POK. MACEK*

OSLOBOĐENI

Drniš
Gračac
Benkovac
Hrvatska Dubica
Vrlika
Kijevo
Lovinac
Sv. Rok
Saborsko
Ličko Petrovo Selo
Lička Jasenica
Plaški
Ljubovo
Žitnić
Primišlje
Vaganac
aerodrom Željava...

Naslovnica Večernjega lista, 6. kolovoza 1995. Zagreb: Večernji list (6. kolovoza 1995.) / The front page of the 6 August 1995 issue of Večernji list, one of Croatia's leading daily newspapers since 1959.

Najveću su pozornost privukla dva izložka. Prvi su bile raznobojne trakice raspoznavanja koje su vojnici svakodnevno mijenjali radi lakšega prepoznavanja pripadnika vlastitih postrojbi i sprječavanja mogućih provala neprijatelja. Drugi je bila vojna kaciga sudionika Oluje s potpisima članova njegove postrojbe. Zanimljive pojedinosti posjetitelji su mogli pronaći i na naslovnicama dnevnih novina od 3. kolovoza, poput vijesti o predstojećoj turističkoj sezoni u *Glasi Istre* te najave koncerta skupine

Daleka Obala u *Večernjem listu*, koje ni po čemu nisu naslućivale burne dane koji su slijedili.

Izložba *Sjećanja jedne nacije* još je jedna od izložaba kojima Nacionalna i sveučilišna knjižnica čuva sjećanje na nasljeđe Domovinskoga rata, oslanjajući se na vlastitu građu te suradnju s drugim ustanovama i udrugama. To nasljeđe ostaje trajna obveza i podsjetnik na zajedničku povijest koju treba prenositi budućim naraštajima.

Pogled na postav izložbe *Sjećanja jedne nacije*. / *The Memories of a nation exhibition (Sjećanja jedne nacije)*. Autor fotografije / Photo by: Hrvoje Špac, NSK.

Memories of a nation – marking 30 years since Croatia's Operation Storm military offensive

From 28 July to 18 August 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) organised *Memories of a nation: 30 years since Operation Storm*, an exhibition marking the 30th anniversary of the key military offensive of the 1991-1995 Croatian Homeland War and the turning point in Croatia's struggle for freedom and independence (VRO Oluja).

By featuring selected titles from the Library's Homeland War Collection, newspaper material documenting the period before, during and after Operation Storm as well

as footage from the archive of the Croatian Radio Television and memorabilia from private collections, the exhibition provided a broad perspective on this part of Croatia's contemporary history, placing particular emphasis on the Operation's participants.

Organised with the support of the Croatian Ministry of Culture and Media, the exhibition was part of the Library's activities aimed at keeping alive the memory of this momentous period of Croatia's Homeland War.

Tragovima baštine – šest priča iz CroAtriuma

{ Program „Susreti s baštinom u CroAtriumu“ tijekom 2025. godine donio je mnoštvo stručno utemeljenih i tematski raznolikih događanja kojima je Nacionalna i sveučilišna knjižnica predstavila bogatstvo svoje baštinske građe te stručne i znanstvene uvide koji je nadopunjuju. Šest održanih programa približilo je hrvatsku kulturnu, glazbenu, vizualnu i iseljeničku baštinu različitim pristupima i tumačenjima, potvrđujući njezinu trajnu vrijednost te važnost njezina očuvanja i razumijevanja.

Dokumentiranje hrvatske državnosti u radovima srednjoeuropskih kartografa 16. stoljeća

Posjetitelji manifestacije *Susreti s baštinom u CroAtriumu* razgledavaju neke od najvrjednijih karata iz Zbirke zemljovida i atlasa / NSK's first 2025 *Heritage at Hand at CroAtrium* event spotlighted the invaluable cartographic material from the NSK Map Collection. Autor fotografije / Photo by: Hrvoje Ryznar, NSK.

Prvo događanje u sklopu programa *Susreti s baštinom u CroAtriumu* održano je 14. travnja 2025. godine u organizaciji Zbirke zemljovida i atlasa NSK, a bilo je posveće-

no kartografskomu stvaralaštvu srednjoeuropskih renesansnih kartografa 16. stoljeća, osobito Lazarusa Secretariusa i Wolfganga Laziusa, autora rijetkih sačuvanih prikaza istočnohrvatskoga prostora nastalih nakon bitke kod Mohača i osmanskoga prodora. Predavanje je održala povjesničarka i geografkinja s Instituta za istraživanje migracija dr. sc. Dubravka Mlinarić. Uz predavanje predstavljena je i građa iz fonda Zbirke zemljovida i atlasa NSK, koja, uz ostale vrste karata i atlasa, čuva više od trideset karata 16. stoljeća s prikazima kontinentalne Hrvatske. Digitalizirane primjerke moguće je pregledati na portalu Digitalna kartografska građa.

Faust Vrančić — hrvatski Leonardo da Vinci i konceptualna pozadina Vrančićeva *Dikcionara*

Sljedeće događanje koje je održano 16. svibnja 2025. godine u organizaciji Zbirke rukopisa i starih knjiga NSK bilo je posvećeno znanstvenomu, tehničkomu i jezičnomu nasljeđu Fausta Vrančića (1551. – 1617.), jednoga od najsvestranijih i najutjecajnijih hrvatskih humanista, izumitelja i leksikografa, čija su djela neizbrisivo obilježila hrvatsku znanost i kulturnu baštinu. Predstavljanje Fausta Vrančića kao svestrana renesansnog čovjeka (*homo uni-*

Predavanje o Faustu Vrančiću u sklopu manifestacije *Susreti s baštinom u CroAtriumu*. / NSK's 2025 *Heritage at Hand at CroAtrium* programme featured the *Faust Vrančić – the Croatian Leonardo da Vinci* event, dedicated to a remarkable Croatian scholar at the turn of the 17th century. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Znanstvenim kolokvijem obilježena 110. obljetnica rođenja Šime Jurića u sklopu manifestacije *Susreti s baštinom u CroAtriumu*. / A symposium commemorating a notable Croatian library professional and heritage expert Šime Jurić held as part of NSK's 2025 *Heritage at Hand at CroAtrium* programme. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

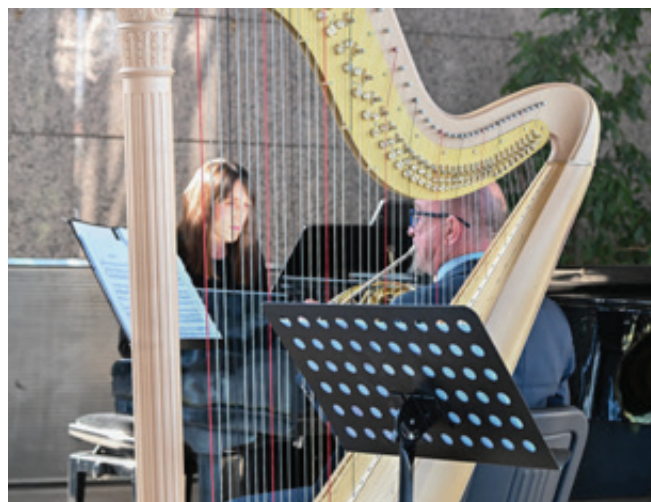
versalis) održale su predavačice dr. sc. Marijana Borić predavanjem *Faust Vrančić – hrvatski Leonardo da Vinci* i dr. sc. Anja Nikolić-Hoyt predavanjem *Konceptualna pozadina Vrančićeva Dikcionara*. Prigodnom izložbom iz fonda NSK predstavljena su izvorna izdanja *Machinae novae* i *Dictionariuma*, uz odabrane popratne tiskane i rukopisne materijale. Posjetitelji su se pobliže upoznali s djelima koja svjedoče o stvaralačkoj snazi i domišljatosti Fausta Vrančića.

Znanstveni kolokvij *Šime Jurić (1915. – 2004.): povodom 110. obljetnice*

Program se tijekom jesenskih mjeseci nastavio znanstvenim kolokvijem koji su Klub Sinjana Zagreb i NSK 4. rujna 2025. organizirali u spomen na Šimu Jurića, filologa, knjižničara, bibliografa, istraživača inkunabula i pisca, koji je Zbirku rukopisa i starih knjiga NSK vodio trideset i tri godine, između 1946. i 1979. godine. Autor je triju knjiga o latinskim autorima u kojima je sabrao i stručno obradio najvažnije doprinose hrvatskoga latinizma od početaka tiskarstva do 1848. godine. Izlaganja stručnjaka iz područja filologije, bibliografije, leksikografije, povijesti i književne povijesti osvijetlila su njegov profesionalni put obilježen predanošću knjizi, knjižnicama i rodnomu Sinju te Cetinskoj krajini. Posebno je istaknut njegov doprinos časopisu *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. Sudionici su se prisjetili Šime Jurića i u osobnim sjećanjima koje su podijelili njegovi bliski suradnici, prijatelji i članovi obitelji.

Predstavljamo hrvatske skladatelje – koncert u povodu 100. obljetnice rođenja skladatelja Miroslava Miletića

Glazbena je baština posebno istaknuta 3. listopada 2025. godine koncertom u organizaciji Zbirke muzikalija i audio-materijala NSK, kojim je obilježena 100. obljetnica rođenja hrvatskoga skladatelja Miroslava Miletića. Ovim su koncertnim događanjem, uz prigodnu virtualnu izložbu digitalizirane građe, izvedena njegova instrumentalna i vokalno-instrumentalna djela te skladbe francuskih autora. Djela su izveli Tajana Vukelić Peić na harfi, Zita Draušnik na violončelu, Nadja Varga Modrić na klaviru, mezzosopranistica Tihana Herceg Ivšić i Srđan Peić na francuskome rogu.

Koncertom u čast Miroslavu Miletiću obilježena 100. obljetnica rođenja hrvatskoga skladatelja u sklopu manifestacije *Susreti s baštinom u CroAtriumu*. / A concert in honour of a prominent Croatian composer Miroslav Miletić (1925-2018) held as part of NSK's 2025 *Heritage at Hand at CroAtrium* programme. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

Predavanje *Umjetnost između korica: umjetnička knjiga i knjiga umjetnika* prof. dr. art. Tanje Dabo s Akademije likovnih umjetnosti u sklopu manifestacije *Susreti s baštinom u CroAtriumu*. / A lecture by Professor at the Zagreb Academy of Fine Arts Tanja Dabo on books as works of visual art held as part of NSK's 2025 *Heritage at Hand at CroAtrium* programme. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Umjetnost između korica: umjetnička knjiga i knjiga umjetnika

Vizualna je baština predstavljena 29. listopada 2025. godine predavanjem *Umjetnost između korica: umjetnička knjiga i knjiga umjetnika* organiziranim u suradnji s Grafičkom zbirkom NSK. U izlaganju prof. dr. art. Tanje Dabo istaknuta su obilježja umjetničke knjige i knjige umjetnika te njihove posebnosti i međusobne razlike. Prikazani su radovi iz fonda Grafičke zbirke i primjeri knjiga oblikovanih kao umjetnička djela koje su izradile studentice Sveučilišnoga poslijediplomskog (doktorskog) studija likovnih umjetnosti, vizualne umjetnice Mia Maraković, Zorana Unković, Ivana Bajcer, Marija Lopac i Anita Miloš Tomaić.

Predstavljanje projekta *Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika*

Program *Susreta s baštinom u CroAtriumu* završen je 4. studenoga 2025. godine predstavljanjem projekta *Iz Pitts-*

burgha s ljubavlju koji su tijekom 2024. proveli Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Hrvatska bratska zajednica iz Pittsburgha uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Izlaganjem dr. sc. Tamare Štefanac, dr. sc. Sande Milošević i dr. sc. Tatjane Mihalić prikazani su rezultati terenskoga istraživanja bogate tiskane, rukopisne i glazbene baštine hrvatskih iseljenika sačuvane u zajednici u Pittsburghu te istaknuti izazovi njezina očuvanja i mogućnosti digitalizacije i virtualnoga povezivanja matične i iseljeničke baštine. Završetak izlaganja zaokružilo je izravno uključivanje predstavnika Hrvatske bratske zajednice.

Ovogodišnji ciklus *Susreta s baštinom* potvrdio je važnost sustavnoga predstavljanja i istraživanja baštinske građe koju NSK čuva te još jednom pokazao koliko su dragocjeni susreti znanstvenika, stručnjaka i publike u oblikovanju novih uvida u hrvatsku kulturnu baštinu.

Održano predstavljanje projekta *Iz Pittsburgha s ljubavlju: knjižnična baština hrvatskih iseljenika* u sklopu manifestacije *Susreti s baštinom u CroAtriumu*. / NSK's final 2025 *Heritage at Hand* at CroAtrium event showcased Croatian emigrant heritage. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Heritage at Hand: CroAtrium's six stories in 2025

A place of encounters focusing on heritage, CroAtrium is the multimedia lab and heritage interpretation centre of the National and University Library in Zagreb (NSK). Located in the most recently completed part of the Library's building and adding great value to the Library's services and events, its programme primarily focuses on the presentation of *Croatica*, Croatia's national library collection which NSK curates as an integral part of Croatian cultural heritage. Wishing to popularise among various audiences and the general public the inestimable treasures that it holds, in 2025

the Library launched the *Heritage at Hand at CroAtrium* programme.

The programme's 2025 edition featured six events which spotlighted the diverse forms and formats of heritage included in *Croatica*, encompassing visual art, cartographic material, music, analogue and digital content. Prepared by NSK's four special collections, its Preservation and Storage Department and through several collaborations, the programme was organised with the support of the Croatian Ministry of Culture and Media.

Dragana Koljenik

Korak unaprijed, pogled unatrag

{ Dan Nacionalne i sveučilišne knjižnice tradicionalno se obilježava 22. veljače u spomen na dan kada je 1483. godine otisnuta prva hrvatska tiskana knjiga „Misal po zakonu rimskoga dvora“, čija se dva primjerka ponosno čuvaju u fondu Knjižnice. U spomen na taj povijesni događaj istoga se nadnevka obilježava i Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva, a upravo iz „Misala“ potječe i logotip Knjižnice, slovo ugate glagoljice lže kao simbol hrvatske pismenosti, kulture i identiteta.

Knjižničarska savjetnica i voditeljica Odjela za obradu građe NSK Tanja Buzina, izv. prof. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić, prof. dr. sc. Damir Agičić, Gordana Radočaj i Hrvoje Špac, dobitnici priznanja NSK, s glavnom ravnateljicom NSK, prof. dr. sc. Ivankom Stričević. / NSK Director General Dr Ivanka Stričević (centre) with the winners of the NSK Awards for 2024 (from left to right) – a former Head of the NSK Cataloguing Department Tanja Buzina, Associate Professor Ivana Hebrang Grgić, Professor Damir Agičić, Head of the NSK Director General's Office Gordana Radočaj and the head of the most successful NSK team in 2024 Hrvoje Špac. Autor fotografije / Photo by: Darko Čizmek, NSK.

Svečani program obilježavanja Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice održan 21. veljače 2025. godine okupio je brojne uzvanike iz kulturnoga, znanstvenoga i javnoga života. Tom je prigodom Knjižnica proslavila i 418. obljetnicu svojega postojanja, odnosno četiri stoljeća i gotovo dva desetljeća neprekinute brige o pisanoj i tiskanoj baštini hrvatskoga naroda. Kao središnja knjižnica Republike Hrvatske i Sveučilišta u Zagrebu, NSK je danas jedna od temeljnih ustanova hrvatske kulture i znanosti te središnje mjesto hrvatskoga knjižničnog sustava.

Značajna postignuća i razvojni pomaci u 2024. godini

U prigodnome govoru glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice prof. dr. sc. Ivanka Stričević osvrnula se na najznačajnija postignuća ostvarena tijekom 2024. godine. Među najistaknutijim rezultatima posebno se iz-

dva porast broja upisanih korisnika za 15 posto, uspješna organizacija više od šezdeset događanja, provedba dvadeset i osam projekata te uvođenje novoga sustava za dostavu obveznoga primjerka digitalne građe. Posebno je naglašen projekt uspostave Bukineta, hrvatskoga visokoškolskog knjižničnog sustava u oblaku, razvijen u sklopu projekta *e-Sveučilišta*. Njegovom će se provedbom objединiti usluge, građa i podatci osamdeset i dviju knjižnica u sustavu visokoga obrazovanja, a Knjižnica je pritom nadogradila i vlastite korisničke prostore suvremeno opremljenim kabinama za digitalno učenje. Istaknuta je i važnost digitalizacije, pri čemu je u prethodnoj godini nastavljen trend porasta pristizanja digitalne u odnosu na analognu građu u fond Knjižnice. U ime Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske čestitku Knjižnici uputio je državni tajnik prof. dr. sc. Nikola Mrvac, a potom i

Sudionici na svečanosti proslave Dana NSK 2025. / Visitors at the celebration of the 2025 National and University Library in Zagreb Day.
Autor fotografije / Photo by: Darko Čižmek, NSK.

ministrica kulture i medija dr. sc. Nina Obuljen Koržinek, izaslanica predsjednika Vlade Republike Hrvatske. U svojim su govorima istaknuli ulogu Knjižnice kao središnje poveznice bogate hrvatske kulturne baštine i suvremenoga digitalnog doba te njezinu važnost u oblikovanju digitalne budućnosti hrvatskoga društva.

Nagrade i priznanja djelatnicima i suradnicima Knjižnice

Svečanost obilježavanja Dana NSK i ove je godine tradicionalno bila prigoda za odavanje priznanja zaslužnim djelatnicima i cijenjenim suradnicima Knjižnice dodjelom nagrada i priznanja NSK za 2024. godinu.

Nagrada za ukupni izniman stručni doprinos radu te promicanju NSK i knjižnične djelatnosti, dodijeljena u kategoriji zaposlenika Knjižnice, uručena je knjižničarskoj savjetnici Tanji Buzina za njezinu dugogodišnju izvrsnost i predanost radu. Izv. prof. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić, česta suradnica Knjižnice, nagrađena je za svoj ukupni izniman doprinos razvoju knjižnične djelatnosti radi višegodišnjega poticanja razvoja i inovacija u području knjižnične djelatnosti.

Priznanje Nacionalne i sveučilišne knjižnice koje se dodjeljuje poslovnemu subjektu za uspješnu suradnju s Knjižnicom ove je godine pripalo udruzi za promicanje kulture povijesti *Kliofest*. U ime Udruge priznanje je primio član Upravnoga vijeća prof. dr. sc. Damir Agičić.

Nagrada glavne ravnateljice za izvrsnost, proaktivnost i njegovanje kulture rada dodijeljena je Gordani Radočaj, voditeljici Ureda glavne ravnateljice NSK. Posebnim priznanjem istaknuti su i djelatnici Knjižnice predvođeni voditeljem projekta Hrvojem Špacom za inovativni projekt prve knjižnične igre zagonetki *Ključ iz davnine – tragom Ivane Brlić-Mažuranić*, koja je u Knjižnicu privukla gotovo 500 sudionika.

Baština koja povezuje

Posebnu je pozornost okupljenih na svečanosti privukao izloženi kodeks *Antiphonarium Romanum*, napisan prije tristo godina u pavlinskome samostanu u Remetama, a koji je Knjižnica 2024. godine pribavila kao vrijednu akviziciju. Umjetnički dojam događanja dodatno je obogatilo nastup Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO, čiji su glasovi i raskošne nošnje dočarali ljepotu hrvatske tradicijske kulture.

Otvorena vrata najveće hrvatske knjižnice

Obilježavanju Dana NSK prethodili su Dani otvorenih vrata održani 19. i 20. veljače 2025. godine. Tijekom dva dana građani su imali jedinstvenu priliku upoznati se s vrijednim zbirkama Knjižnice, sudjelovati u radionicama te razgledati izložbe posvećene hrvatskoj rukopisnoj i tiskanoj baštini. Među brojnim sadržajima posebnu je pozornost privukla radionica *Doktori za knjige*, na kojoj

Glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević. / NSK Director General Dr Ivanka Stričević. Autor fotografije / Photo by: Darko Čižmek, NSK.

Ministrica kulture i medija Republike Hrvatske dr. sc. Nina Obuljen Koržinek. / The Croatian Minister of Culture and Media Dr Nina Obuljen Koržinek. Autor fotografije / Photo by: Darko Čižmek, NSK.

Izaslanik ministra znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske prof. dr. sc. Nikola Mrvac. / The Envoy of the Croatian Minister of Science, Education and Youth and State Secretary Professor Nikola Mrvac. Autor fotografije / Photo by: Darko Čižmek, NSK.

su se posjetitelji mogli pobliže upoznati s restauratorskim i konzervatorskim tehnikama koje stručnjaci iz Odjela za zaštitu i pohranu građe NSK svakodnevno primjenjuju kako bi očuvali kulturnu i znanstvenu baštinu trajne vrijednosti.

Prenosimo ideje kroz vrijeme već više od četiriju stoljeća

Svečanost obilježavanja Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice još je jednom potvrdila njezinu iznimnu ulogu u

hrvatskoj kulturnoj i znanstvenoj zajednici. Tijekom više od četiriju stoljeća djelovanja NSK nije samo bila čuvarica pisane baštine nego i suvremeno središte znanja, istraživanja i digitalne transformacije. U skladu sa svojim poslanjem i vizijom sadržanom u izjavi *Prenosimo ideje kroz vrijeme*, Knjižnica nastavlja povezivati prošlost i budućnost, tradiciju i inovaciju, potvrđujući trajnu vrijednost hrvatskoga jezika, pismenosti i kulture.

Ansambli narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO. / LADO, Croatia's world-famous folk dance ensemble. Autor fotografije / Photo by: Darko Čižmek, NSK.

Posjetitelji na Danima otvorenih vrata. / Visitors of the 2025 NSK Doors Open Days programme.
 Autor fotografije / Photo by: Darko Čizmek, NSK.

Another step forward, with a look back

On 21 February 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) celebrated its day, marking 418 years of existence. Bringing together many distinguished guests, the representatives of Croatia's major cultural and academic institutions and prominent public figures, the celebration included an overview of the Library's activities and achievements in 2024.

It traditionally spotlighted the winners of the National and University Library in Zagreb Awards – the then Head of the NSK Cataloguing Department and Library Adviser Tanja Buzina received the award for 2024 in the category for the Library's outstanding employees, while Associate Professor at the Department of Information and Communication Sciences of the Zagreb University's Faculty of Humanities and Social Sciences Ivana Hebrang Grgić was awarded as a longstanding and prominent library professional for her outstanding contribution to the advancement of the library profession in Croatia and the related innovations. The 2024

NSK award for a legal entity successful in implementing intrasectoral and intersectoral cooperation initiatives was presented to Professor Damir Agičić, as the Head of KlioFest, the Croatian history festival, in whose organisation the Library has participated since its inception in 2014.

The special awards from the NSK Director General went to the Head of the NSK Director General's Office Gordana Radočaj, for excellence and proactivity throughout her career with NSK, and to the NSK team headed by Hrvoje Špac for excellence and effective teamwork in organising NSK's first ever escape room event.

Traditionally preceding the celebration was the Library's Doors Open Days programme. Held on 19 and 20 February, it highlighted NSK's manuscript holdings, once again attracting visitors of all ages who were able to learn more about the Library's collections, services, activities and events through special guided tours and an interesting workshop programme.

Edukacije CSSU-a koje oblikuju budućnost knjižničarske struke

{ CSSU, kao središnji centar profesionalnoga razvoja knjižničara u Hrvatskoj, nastavlja ispunjavati visoke standarde u pružanju potpore knjižničarima na putu njihova stručnog rasta, s posebnom pozornošću usmjerenom na daljnju izgradnju suvremenoga i održivoga knjižničarstva koje odgovara na potrebe korisnika i struke.

Trajna izobrazba važna je za budućnost knjižničarske struke, osobito s obzirom na društvene i tehnološke promjene jer omogućuje profesionalnu prilagodljivost i primjeren odgovor na potrebe korisničke zajednice. Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj (CSSU) djeluje kao sastavnica Hrvatskoga zavoda za knjižničarstvo te ima ključnu ulogu u razvoju knjižničarske struke na nacionalnoj razini. Njegova je temeljna zadaća osigurati neprekidnu izobrazbu i profesionalni razvoj stjecanjem novih znanja i vještina. CSSU organizira jednodnevne tečajeve, mrežne seminare (*webinare*) i e-tečajeve koji obuhvaćaju širok raspon tema – od temeljnih knjižničarskih djelatnosti do suvremenih izazova digitalnoga okružja. Poseban dio programa obuhvaćaju edukacije usmjerene na razvoj generičkih kompetencija, koje osposobljavaju knjižničare za uspješno djelovanje u dinamičnome, timski organiziranome i korisnički usmjerenome okružju.

CSSU djeluje od 2002. godine kada su Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Knjižnice grada Zagreba, Hrvatsko knjižničarsko društvo i Odsjek za informacijske znano-

sti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu potpisali Sporazum o osnivanju. Značajnu je ulogu u oblikovanju knjižničarskih znanja i vještina te usklađivanju s europskim standardima ostvario projekt *Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost*, proveden 2009. godine. Taj je projekt utvrdio temelje za oblikovanje kompetencijskog okvira u području knjižničarstva u Hrvatskoj. Pritom je naglasak bio na ishodima učenja, povezivanju formalnoga visokoškolskog obrazovanja s programima trajne izobrazbe te usklađenosti s Europskim kvalifikacijskim okvirom u pogledu kompetencijskoga pristupa.

Trajno praćenje i razvoj kvalitete edukacijskih programa s jasno oblikovanim ciljevima i ishodima učenja usklađeni su s načelima IFLA-inih *Smjernica za stalno stručno usavršavanje* te *Smjernica za obrazovne programe iz knjižničarstva i informacijskih znanosti*, koje podupiru održavanje i razvoj knjižničarskih znanja i vještina, kao i s IFLA-inom *Strategijom 2024. – 2029.*, usmjerenom na povezivanje i uzajamno jačanje knjižničarske zajednice te osiguravanje pristupa izvorima za cjeloživotno učenje.

Tečaj CSSU-a u prostoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice. / Participants in a course at the NSK's Croatian Continuing Professional Development Centre. Autorica fotografije / Photo by: Antonija Filipeti, NSK.

Koordinatorica CSSU-a Antonija Filipeti s kolegicama i kolegama iz Rumunjske u sklopu programa Erasmus+. / The Head of the Croatian Continuing Professional Development Centre (CSSU) Antonija Filipeti (centre) with colleagues from Romania who visited NSK as part of the Erasmus+ programme. Autorica fotografije / Photo by: Marta Kovač, NSK.

Godine 2023. Odsjek za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta u Osijeku i Odjel za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru postali su suradničke ustanove CSSU-a te se uključili u oblikovanje, praćenje i vrednovanje godišnjih edukacijskih planova. Ova nova suradnja dodatno potvrđuje važnu ulogu CSSU-a u planiranju i provedbi programa trajne izobrazbe usklađenih s međunarodnim standardima i smjernicama struke.

CSSU djeluje i na međunarodnoj razini sudjelovanjem na konferencijama, objavljivanjem stručnih i znanstvenih radova u inozemnim časopisima te suradnjom s predavačima iz inozemstva i stručnjacima iz područja informacijskih i komunikacijskih znanosti. Edukacije CSSU-a povremeno pohađaju i polaznici iz susjednih zemalja, među kojima su Slovenija, Srbija i Bosna i Hercegovina. Aktivnosti CSSU-a redovito se predstavljaju stručnjacima iz područja knjižničarstva tijekom posjeta Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, čime se potiče razmjena znanja i promiče stručni razvoj.

U sklopu redovitih djelatnosti organizira se stručna praksa za studente knjižničarstva, informacijskih i komunikacijskih znanosti te suradnja na programima međunarodne razmjene studenata i stručnjaka iz navedenih područja. U skladu sa strateškim ciljem jačanja kapaciteta NSK redovito se održavaju edukacije za zaposlenike te predstavljanja konferencija na kojima su sudjelovali djelatnici radi razmjene stručnih znanja i iskustava. Objavljen je i *Vodič za nove zaposlenike* koji olakšava snalaženje u prostoru Knjižnice te upoznavanje s pravilima i radnim postupcima.

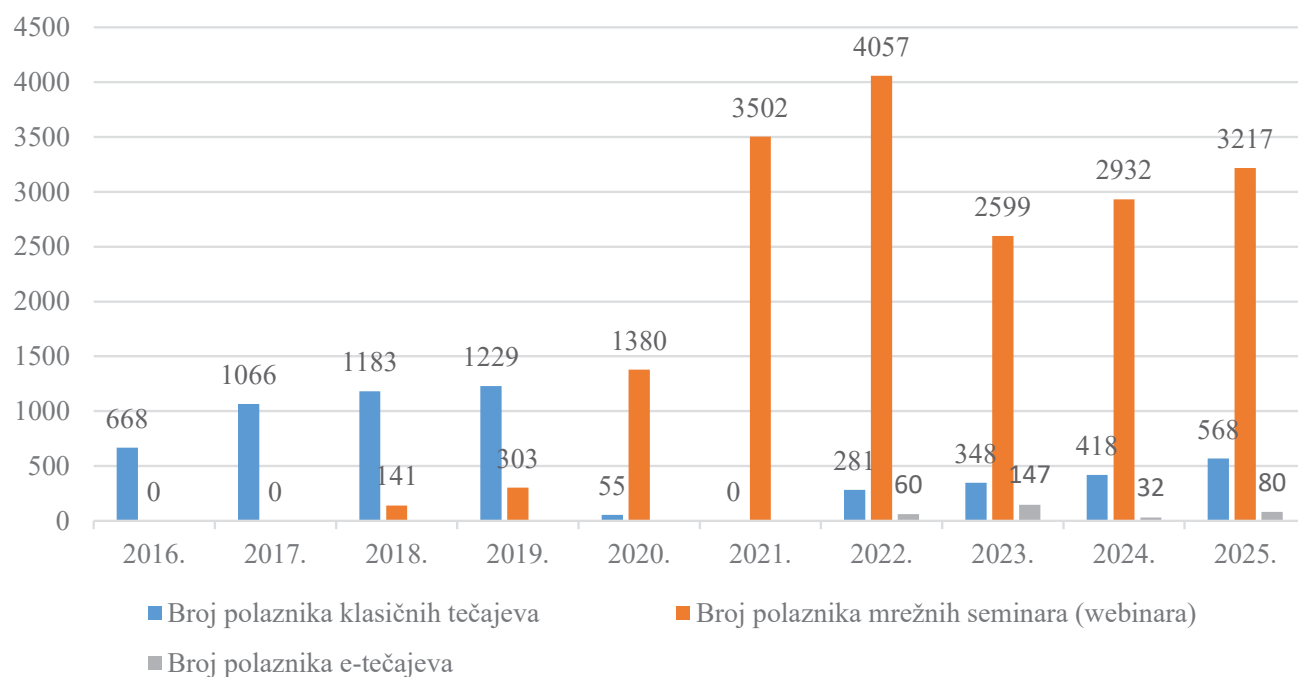
Tijekom 2025. godine edukacije CSSU-a najčešće su bile posvećene temama kao što su zelene knjižnice, građanska znanost, očuvanje knjižnične baštine, umjetna inteligencija te pisanje stručnih i znanstvenih radova. Najveći je broj polaznika iz školskih i narodnih knjižnica, a slijede polaznici iz visokoškolskih, specijalnih, Nacionalne i sveučilišne knjižnice te iz arhiva i muzeja. Kada je riječ o tečajevima koji su se održavali u fizičkome prostoru, najviše ih je sudjelovalo u Zagrebu, Zadru i Osijeku. Polaznici su u evaluacijskim upitnicima izrazili visoko zadovoljstvo sadržajem edukacija, predavačima i primjenjivošću stečenih znanja u svakodnevnome radu.

Tijekom 2025. godine zabilježen je znatan porast broja polaznika u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu se osobito ističe porast interesa za edukacije koje se održavaju u prostorima knjižnica, što je obilježje razdoblja nakon pandemije.

U povodu Tjedna otvorenoga pristupa 2025. godine, u sklopu posebnih aktivnosti, organizirane su brojne edukacije iz područja otvorene znanosti, autorskoga prava, bibliometrije i građanske znanosti. Tim je programima CSSU potaknuo promišljanje važnosti pristupa znanstvenim informacijama te odgovornoga korištenja i dijeljenja znanja. Slične će se aktivnosti i nadalje planirati radi osnaživanja znanja i vještina u Knjižnici, ali i u široj zajednici.

Videnje razvoja CSSU-a usmjereno je na daljnju izgradnju suvremenoga i održivoga knjižničarstva koje odgovara na potrebe korisnika i struke. Posebna se pozornost posvećuje poticanju suradnje te razmjeni stručnih znanja i

Broj polaznika CSSU-a

Grafikon Broj polaznika Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara prema godinama. / The number of participants in the programmes of the Croatian Continuing Professional Development Centre (CSSU) between 2016 and 2025, by type of programme (offline and online courses, webinars).

iskustava. CSSU će, kao središnji centar profesionalnoga razvoja knjižničara u Hrvatskoj, i dalje ispunjavati visoke

standarde u pružanju potpore knjižničarima na putu njihova stručnog rasta.

Training programmes that shape the future of the library profession

The Croatian Continuing Professional Development Centre (CSSU), which operates as part of the Croatian Institute for Librarianship at the National and University Library in Zagreb (NSK), has played a key role in the development and strengthening of the professional competencies of librarians in Croatia for over two decades. As a national continuing professional development centre, it offers library professionals a wide range of development opportunities through offline and online courses, workshops and webinars whose content meets the contemporary requirements in the library profession and follows global trends. Since its establishment in 2002, the Centre has been partnering with the leading library organisations and higher education institutions, acting in compliance with all relevant international guidelines and standards.

The reports on the Centre's activities are regularly presented at conferences in Croatia and abroad and its programmes feature guest lectures by prominent ICT professionals. In addition to internship programmes for LIS and ICT students, the Centre also organises

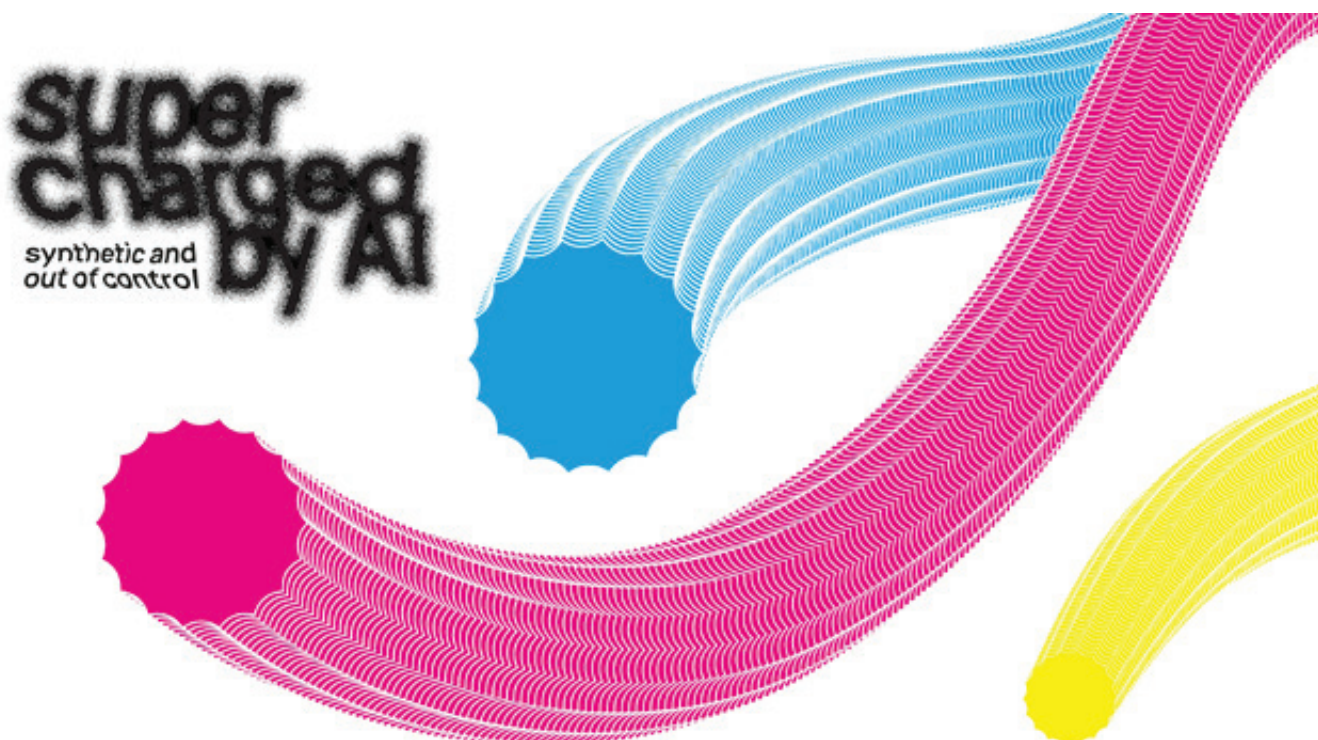
various international exchange-focused cooperation programmes and internal staff development activities. In 2025, it coordinated the preparation of a guide for NSK's new employees (*Vodič za nove zaposlenike*), which the Library published in order to make it easier for the new staff members to adapt to the Library's working environment and get acquainted with the related regulations and procedures. Also, the Centre's statistics for the past year show an increase in course attendance in comparison to the year before, with a particular rise in the interest in offline, in-person programmes.

The Centre's vision focuses on further advancing library profession in Croatia in line with contemporary developments, the principles of openness and sustainability and current trends when it comes to responding to both user and library staff requirements. The Centre continues to strongly promote cooperation and the exchange of professional knowledge and experience in its mission to support the development of library professionals.

Supercharged by AI – projekt koji povezuje knjižnice i digitalnu pismenost u doba umjetne inteligencije

Od srpnja 2024. do kraja veljače 2025. godine Nacionalna i sveučilišna knjižnica sudjelovala je kao partner na međunarodnome projektu Supercharged by AI, provedenome u suradnji s IFLA-om te udrugama i ustanovama iz još devet europskih zemalja. Projekt su osmislili Tactical Tech, međunarodna kreativna neprofitna organizacija, i DensityDesign Lab s Politehničkoga sveučilišta u Milanu (Politecnico di Milano), uz financijsku potporu Europskoga fonda za medije i informacije (EMIF).

Svrha je projekta bila povećati razinu digitalne pismenosti građana u vremenu ubrzanoga razvoja umjetne inteligencije. Središnji alat projekta bila je izložba *kreativnih intervencija*, dojmljiv i lako razumljiv prikaz utjecaja umjetne inteligencije na svakodnevne načine *online* komuniciranja i djelovanja. Izložba je plakatnim prikazima i posebno oblikovanim publikacijama približila javnosti teme poput političkoga utjecaja u digitalnome prostoru, internetskoga zlostavljanja, prijevара i društvenih predrasuda, čiji se učinci dodatno pojačavaju djelovanjem umjetne inteligencije.

U NSK je izložba bila postavljena od 29. siječnja do 14. veljače 2025. godine. Osim brojnih svakodnevnih posjetitelja, privukla je i nekoliko organiziranih skupina. U provedbi su se projekta NSK pridružile Gradska knjižnica Požega, Gradska knjižnica Rijeka, Knjižnice grada Zagreba – Knjižnica Augusta Cesarca i Veleučilište Velika Gorica, svaka s vlastitom izložbom i pratećim programima.

Za zahtjevan prijevod izvornih materijala s engleskoga jezika zaslužna je Maja Lesinger, viša knjižničarka i ravnateljica Knjižnice i čitaonice Grada Preloga.

Zahvaljujući predanosti svih uključenih partnera, od organizacije događanja, prevođenja i prilagodbe materijala do koordinacije timova, edukacija, prikupljanja anketa posjetitelja i komunikacijskih aktivnosti, projekt je ostvario rezultate koji su umnogome premašili početna očekivanja.

Na europskoj razini održana su 63 događanja u deset zemalja, koja je posjetilo više od 31 000 osoba. Prikupljeno je 1508 ulaznih i 783 izlazna upitnika, na temelju kojih su objavljena dva znanstvena rada. Projektni sadržaji zabilježili su 109 objava na društvenim mrežama, s dosegom od 88 822 osobe i gotovo 10 700 interakcija. Objavljena su 93 članka u digitalnim publikacijama, s više od 3200 pregleda, a projekt je predstavljen i u 17 biltena koji su zajedno dosegli približno 130 000 čitatelja.

U Hrvatskoj je također zabilježeno veliko zanimanje za projekt. Tiskani su dodatni primjerci materijala za izložbu, koja je u trenutku pisanja ovoga priloga još uvijek predstavljena u knjižnicama mreže Knjižnica grada Zagreba. Partneri su izložbeni program upotpunili tematskim predavanjima i radionicama, a nastava na Veleučilištu

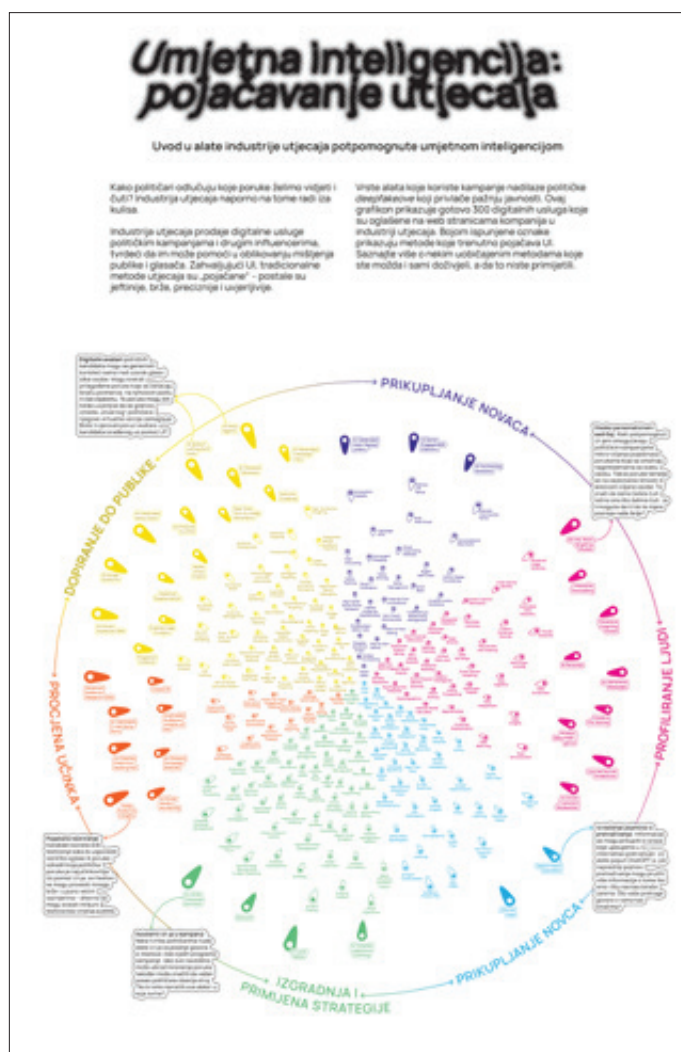
Skupni posjet korisnika treće životne dobi u NSK. / A visit by a group of senior citizens to the *Supercharged by AI* exhibition at NSK.
 Autorica fotografije / Photo by: Renata Vugrek, Knjižnica Medveščak.

Velika Gorica dopunjena je nastavnom jedinicom u kojoj studenti analiziraju pojmove i pojave prikazane na plakatima izložbe.

Rezultati i iskustva hrvatskih partnera predstavljeni su međunarodnoj stručnoj zajednici na kongresu IFLA WLIC u Kazahstanu u sklopu sesije *What have we learned from library-led AI Literacy*. Tom je prilikom Dorja Mučnjak, voditeljica Odjela korisničkih službi NSK, održala izlaganje o hrvatskim iskustvima, izazovima i postignućima u provedbi projekta. Rezultati upitnika pokazali su da je u Hrvatskoj, kao i drugdje, prisutan uobičajeni oprez, pa i određeni strah, prema novim tehnologijama.

Kao što se i moglo očekivati, mlađi su posjetitelji pokazali visoku razinu samopouzdanja, često s uvjerenjem da *već sve znaju*, dok su stariji pristupili temi s više promišljenosti. Dio starijih posjetitelja istaknuo je kako ih u potpunome doživljaju izložbe donekle ometaju neprevodivi izrazi na engleskome jeziku i obvezna uporaba mobilnih uređaja tijekom razgledavanja jednoga od plakata.

Vrijedan rezultat projekta u hrvatskome okružju svakako je povećana svijest o umjetnoj inteligenciji među knjižničarima. Tijekom provedbe projekta pokazalo se da među njima postoje različite razine poznavanja novih tehnologija, pri čemu su se jedni već osjećali vrlo upućenima, a drugi su prema umjetnoj inteligenciji pristupali s određenim oprezom. Upravo je zato ovaj projekt predstavljao dragocjenu priliku za zajedničko učenje, razmjenu iskustava i razvoj digitalnih znanja i vještina u knjižničarskoj zajednici.

Plakat *Pojačavanje utjecaja*. / The *AI: Amplifying Influence* poster at the *Supercharged by AI* exhibition.
 Autorica fotografije / Photo by: Renata Vugrek, Knjižnica Medveščak.

Sudjelovanje Dorje Mučnjak na kongresu IFLA WLIC, Astana, 2025. / The Head of the NSK User Services Department Dorja Mučnjak (third left) presented the results of the *Supercharged by AI* project's Croatian team at IFLA WLIC 2025, held in Astana, Kazakhstan. Izvor fotografije / Source: IFLA (<https://2025.ifla.org/day-four-highlights>, licencija CC BY 4.0.)

Projekt *Supercharged by AI* pokazao je koliko knjižnice mogu biti važni nositelji razvoja digitalne pismenosti i kritičkoga promišljanja u razdoblju obilježenome naglim razvojem umjetne inteligencije, a NSK je njime dodatno

napredovala prema ostvarenju svoje razvojne strategije do 2026. godine u području *Oснажени djelatnici, korisnici i ostali dionici za rad u digitalnom okruženju*.

Supercharged by AI: A project linking libraries and digital literacy in an AI-centred age

From July 2024 to February 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) partnered with the associations and institutions from nine countries in *Supercharged by AI*, an international project which Tactical Tech, a creative international non-profit organisation, and DensityDesign Lab, operating as part of the largest Italian technical university (Politecnico di Milano – Polimi), have come up with in collaboration with the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) and with the support of the European Media and Information Fund (EMIF).

Aimed at increasing digital literacy among the general population at the time of a rapid advance of artificial intelligence, the project included the organisation of a creative intervention exhibition which through engaging posters, publications and other resources brought closer to the public issues such as political influence in the digital environment, online harassment, online scams and online-created bias, whose negative impact is exacerbated, or “supercharged”, as a result of the rise of artificial intelligence.

The exhibition, hosted by NSK between 29 January and 14 February 2025, attracted a great number of visitors,

some of which saw it as part of organised group visits. Another four Croatian institutions, three libraries and a university (Požega City Library, Rijeka City Library, Zagreb City Libraries – August Cesarec Library, University of Applied Sciences Velika Gorica), joined NSK in this creative cooperation initiative, each with its own exhibition and related programmes.

Owing to the dedication of all the partners involved, in activities ranging from the organisation of events, the translation and other adaptations of the project materials, through efforts focusing on team coordination and training programmes, to collecting feedback from the visitors and running the project's promotional campaign, the project's outcomes have far exceeded the expected results.

The project's Croatian team's results and experiences were presented at the international level as part of the 2025 World Library and Information Congress of the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA WLIC) in Astana, Kazakhstan, in a report which the Head of the NSK User Services Department Dorja Mučnjak delivered in a session thematising the role of libraries in teaching AI literacy.

Izložba Hrvatskoga povijesnog muzeja posvećena Ivanu Supeku – *Dobrota kao najvrjednija stvar u životu*

{ *Mi smo sanjali jedan bolji, pravedniji svijet, društvo utemeljeno na načelima humanizma. Pokušali smo to ostvariti, ali nismo uspjeli. Zato je čitav moj život, više ili manje, jedan promašaj. Ali vi mladi, ako ste sve te ideje prihvatili, morate ih provesti. Mi smo izgubili rat.*

Ivan Supek drži referat *Nauka i društvo*, Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske, Topusko, 27. lipnja 1944. Iz albuma Mladena Ivekovića (HPM/MRNH-A-6337-I04-286). / Ivan Supek in Topusko, Croatia, on 27 June 1944, issuing one of the first public warnings against nuclear armament. Mladen Iveković's private archive, Croatian History Museum (object ID: HPM/MRNH-A-6337-I04-286).

Okupivši umjetnike i znanstvenike, Hrvatski povijesni muzej u povodu 110. obljetnice rođenja Ivana Supeka pre-tvorio je njegovih deset humanističkih načela u grafičku mapu *Mi smo sanjali...* i priredio istoimenu izložbu. Njome je upućen apel da se ovomu filozofu, fizičaru, književniku, mirotvorcu, eruditu i, iznad svega, humanistu trajno vraćamo u nastojanju da bismo ostvarili njegov san, a ne samo kada nas na to potaknu obljetnice.

Predstavljanje grafičke mape i otvorenje izložbe održano je 5. lipnja 2025. godine u NSK, koja je, dok je Hrvatski povijesni muzej još uvijek zatvoren zbog obnove, otvorila svoja vrata ovomu projektu. Autori su izložbe akademski kipar, ilustrator, redoviti profesor Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu i autor grafičke mape Svjetlan Junaković, kemičar s Instituta Ruđer Bošković Nikola Biliškov te kustosice Hrvatskoga povijesnog muzeja Petra Braun i Ana Filep. Grafike je otisnuo Marko Dajak s Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, na kojoj je mapa i otisnuta, a kritički osvrt na grafičku mapu napisala je povjesničarka umjetnosti Patricia Počanić.

Predstavljanje grafičke mape i otvorenje izložbe *Mi smo sanjali...*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica (malo predvorje), 5. lipnja 2025. / A print portfolio by Svjetlan Junaković illustrating Ivan Supek's humanistic principles, presented at NSK on 5 June 2025. Autorica fotografije / Photo by: Ivana Asić, Hrvatski povijesni muzej.

Ova je grafička mapa u mnogočemu iznimna. Prva je takva mapa Hrvatskoga povijesnog muzeja, prva grafička mapa Svjetlane Junaković i prva vizualizacija Supekovih humanističkih nastojanja. Uz grafičku mapu, središnji dio izložbe obuhvaćale su Junakovićeve ilustracije Supekovih humanističkih načela prema kojima su nastali plakati koji su se tijekom izložbe mogli vidjeti širom Zagreba. Predstavljeno je i nastajanje grafičke mape i ilustracija, zajedno s predmetima povezanim sa životom i djelom Ivana Supeka iz fonda Hrvatskoga povijesnog muzeja, njegovim književnim radom te djelima iz teorijske fizike, povijesti znanosti i filozofije.

Nadahnuće za naslov projekta potječe iz zbornika *Preživljavati usprkos*, nastalog 2015. godine u povodu stote obljetnice Supekova rođenja, čiji je urednik bio Nikola Biliškov. Polazeći od Supekove misli i njezine suvremenosti, taj poziv na obnovu humanizma donosi i jedan od njegovih posljednjih razgovora iz travnja 2006. godine. Prema Supekovim završnim riječima, grafička mapa i izložba Hrvatskoga povijesnog muzeja nazvane su *Mi smo sanjali...*

Ostvarenje izložbe i grafičke mape poduprle su institucije i organizacije koje je Ivan Supek svojim djelovanjem nadahnuo i koje su prepoznale važnost očuvanja njegova nasljeđa. Među njima su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Institut Ruđer Bošković, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Interuniverzitetski centar Dubrovnik, Sveučilišni računski centar, Hrvatsko filozofsko društvo i X. gimnazija Ivan Supek, koja je preuzela obvezu prenositi mladima sve ono što je Supek predstavljao. Izložba se mogla razgledati do 27. lipnja 2025. godine.

Sam protiv svijtu

Svjetlan Junaković vizualno je interpretirao posljednju inačicu humanističkih načela Ivana Supeka koju je oblikovao početkom 21. stoljeća u još jednome pokušaju humanoga apela. Ta su načela objavljena posmrtno u njegovoj posljednjoj poruci čovječanstvu *Trinitas: Filozofija – Znanost – Umjetnost* (2010.). U njima autor poziva na očuvanje života, poštovanje dosadašnjih postignuća, zaštitu prirode od uništenja te promicanje ljudske jednakosti i slobode. Naglašava potrebu za širenjem sućuti i solidarnosti na sve ljude, stalnim traženjem istine i primjenom znanstvenih istraživanja na opću blagodat. Zalaže se za njegovanje ljepote i umjetnosti, prenošenje humanističkih načela u pravne norme te promicanje svjetskoga sporazuma, suradnje i mira. Ponajprije ističe najvažniju poruku – potrebu da čovjek bude dobar.

Cijelim svojim životom Ivan Supek svjedočio je o predanosti humanizmu, pravdi, istini, toleranciji i ljudskome

Biti dobar – Deseto humanističko načelo Ivana Supeka. Autor ilustracije: Svjetlan Junaković. / Poster for the exhibition spotlighting Ivan Supek's humanistic principles featuring an illustration by Svjetlan Junaković of Supek's tenet that kindness is the greatest human value.

Autori izložbe Nikola Biliškov, Ana Filep i Svjetlan Junaković tijekom predstavljanja grafičke mape i otvorenja izložbe *Mi smo sanjali...* / The authors of *The world we dreamt of...* (*Mi smo sanjali...*) exhibition Dr Nikola Biliškov (Ruđer Bošković Institute), Ana Filep (Croatian History Museum) and Professor Svjetlan Junaković (Zagreb Academy of Fine Arts).
Autorica fotografije / Photo by: Renata Vugrek, Knjižnica Medveščak.

dostojanstvu. Zbog svoje se nepokolebljivosti često nalazio u situaciji *sam protiv svijeta*, no vođen načelom tolerantnosti nikada nije odstupio od svojih uvjerenja. Smatrao je da se rješenje nalazi u dubokoj preobrazbi svijeta u kojoj humanistička načela postaju presudna. To nisu bili protesti nego pozivi na sudjelovanje, apeli čovječanstvu da se razoružanjem, solidarnošću, tolerantnošću i znanstve-

no-umjetničkim stvaralaštvom jača ljudsko dostojanstvo i socijalna pravda, čuva prirodni okoliš te razvija sućut i odgovornost prema budućnosti planeta i života na njemu. Pred kraj svojega bogatog i dugoga života ovaj je nepomirljivi intelektualac, upitan što je najvažnije u životu, odgovorio jednostavno: „Biti dobar. Dobrota je najvrjednija stvar u životu.“

U središtu je izložbe grafička mapa Svjetlana Junakovića koja ilustrira humanistička načela Ivana Supeka. / The exhibition spotlighting a print portfolio by Svjetlan Junaković illustrating Ivan Supek's humanistic principles.
Autorica fotografije / Photo by: Renata Vugrek, Knjižnica Medveščak.

Croatian History Museum's exhibition commemorating Ivan Supek: Kindness as the greatest human value

As a way of marking the 110th anniversary of the birth of Ivan Supek (1915-2007), one of Croatia's greatest 20th-century minds, the Croatian History Museum published *The world we dreamt of...* (*Mi smo sanjali...*), its first ever print portfolio, and organised a homonymous exhibition. Spotlighting Supek's ten humanistic principles, this two-fold programme made an urgent appeal for revisiting the legacy of this outstanding philosopher, physicist, writer, peace activist, polyhistor and, above all, a humanist, not only when prompted by anniversaries, but constantly, in order to make his dreams and visions of a better world a reality.

Since the Museum has been closed due to reconstruction, the National and University Library in Zagreb

(NSK) opened its doors to the project and hosted the exhibition, which took place between 5 and 27 June 2025. Being the exhibition's focus and the first visualisation of Supek's inspiring principles, the print portfolio was authored by Croatia's award-winning visual artist and Professor at the Zagreb Academy of Fine Arts Svjetlan Junaković, as his first work in this format. Featuring a critical commentary by art historian Patricia Počanić, it was printed at the Academy by Marko Dajak, the Academy's collaborator. Apart from Professor Junaković, the exhibition's authors were also the Senior Research Associate at the Ruđer Bošković Institute Dr Nikola Biliškov and the Museum's Senior Curator Petra Braun and Adviser Ana Filep.

Izložba *Marginalije u središtu* – vrijedan trag čitateljske prisutnosti

Izložba pod nazivom „*Marginalije u središtu*“ pozvala je posjetitelje da vide ono što je inače na rubu, sporedno ili zanemareno, stavljajući to u središte pozornosti.

Autor izložbe i knjižničar za baštinske zbirke Ivan Volarević. / A member of the NSK staff and heritage collections specialist Ivan Volarević, one of the authors of the *Marginalia, in the focus* exhibition. Autor fotografije / Photo by: Darko Čížmek, NSK.

Katalog izložbe donosi pregled izložbene građe s najzanimljivijim primjerima marginalija iz bogatoga fonda NSK. / The catalogue of the *Marginalia, in the focus* exhibition brought detailed descriptions of the displayed items selected from the wealth of resources in the NSK collections. Autor fotografije / Photo by: Darko Čížmek, NSK.

U neprocjenjivome bogatstvu hrvatske kulturne baštine koja se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici bilo je i očekivano da će se na marginama knjiga i drugih vrsta građe pronaći različiti rukopisni tragovi čitatelja nastali tijekom stoljeća.

U drugoj polovici 2025. godine u NSK je predstavljen osebujan kulturni fenomen čitateljske prakse – marginalije, rukopisne bilješke na rubovima stranica knjiga i rukopisa, čija je pojava poznata još od antičkoga doba.

Tekstualne bilješke, crteži i znakovi najčešće se pojavljuju u rukopisnoj i knjiškoj građi. Pronalazimo ih u rukopisnim kodeksima, prvim tiskanim knjigama, inkunabulama iz 15. stoljeća kao i u starim knjigama iz 16. i 17. stoljeća.

Brojna poznata djela sadrže marginalije poput Vinodolskoga zakona, najstarijega spomenika hrvatskoga običajnog prava, glagoljske zbirke propovijedi *Korizmenjak* i *Historia naturalis* Plinija Starijega. U knjigama iz obiteljskih knjižnica i ostavština nalaze se zapisi i potpisi istaknutih pojedinaca, primjerice marginalije zapisane rukom Nikole Zrinskoga, utemeljitelja knjižnice Zriniane iz 17. stoljeća, rukopisna bilješka Eugena Kumičića na izvornome rukopisu *Urote Zrinsko-Frankopanske* ili bilješka knje-

ginje Jelene Pozza Sorgo kojom svoj primjerak *Pjesni raslike*, zbirku pjesama Dinka Ranjine, daruje Ljudevitu Gaju.

Marginalije se mogu naći i na drugim vrstama građe poput nacrtu, pomorskih atlasa, glazbenih partitura i grafičke građe, odnosno crteža. Posebno se ističu rukopisne bilješke Radoslava Franjetića na planovima i nacrtima Tvrđe u Osijeku, bilješke hrvatskoga slikara i grafičara Mencija Klementa Crnčića te zapisi poznatoga hrvatskog skladatelja Blagoja Berse.

Neprekidnost čitateljske prakse ostavljanja bilježaka potvrđuju i suvremene marginalije u udžbenicima, znanstvenim i književnim djelima kao i njihov razvoj u novim medijima, primjerice u obliku komentara u digitalnome okružju.

Autori izložbe Ivan Volarević i Iva Perinić nastojali su predstaviti bogatstvo i raznolikost marginalija na građi koja se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, a potječe od kraja srednjega vijeka do suvremenosti.

Odabir najzanimljivijih primjera i njihovu interpretaciju, uz autore izložbe, oblikovali su Ivan Kapec, Tatjana Mihačić, Mira Miletić-Drder i Jelena Duh, čiji su tekstovi dodatno obogatili ovu temu. Vrijedan doprinos ostvarenju izložbe pružili su i brojni stručni i tehnički suradnici.

Svečano otvorenje održano je 24. listopada 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Uvodni govor održala je glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević, nakon koje su se okupljenima obratili dr. sc. Jelena Lakuš i autori izložbe.

Postav izložbe sastojao se od trideset i šest izložbenih panoa podijeljenih u nekoliko cjelina. Radi lakšega snalaženja na podu su bile postavljene grafike s prikazom *maniculae*, malih ruku s ispruženim kažiprstom koje su služile kao pokazivači smjera, dok su druge grafike prikazivale uvećane reprodukcije marginalija s izloženih djela. U uvodnome dijelu izložbe predstavljen je interdisciplinarni uvid u važnost marginalija iz povijesnoga, kulturološkoga, komunikacijskoga, konzervatorsko-restauratorskoga, knjižničarskoga i sociološkoga gledišta. Četiri Zbirke posebne vrste građe bile su izdvojene i postavljene u obliku trokuta kako bi se dodatno istaknula jedinstvena vrijednost njihovih primjeraka te omogućilo njihovo razgledavanje iz svih kutova. Na videozaslonu istodobno su se mogli vidjeti i drugi relevantni primjeri marginalija.

Temeljiti uvid u povijesni i kulturni okvir ovoga zanimljivog fenomena dao je dr. sc. Tomislav Matić s Hrvatskoga instituta za povijest. U NSK je održao predavanje *Na rubu stranice – bogatstvo srednjovjekovnih marginalija*,

u kojem su marginalije predstavljene kao dragocjen izvor za razumijevanje srednjovjekovne kulture čitanja.

Uz izložbu je izrađen i prigodni katalog u kojem se nalaze kataloški opisi građe predstavljene na panoima i videozaslonu. Recenzentica je kataloga prof. dr. sc. Jelena Lakuš, a katalog su uredili Iva Perinić i Ivan Volarević. Lekturu i korekturu tekstova pripremila je Zrinka Mikulić, a dizajn je oblikovao Goran Hasanec, koji je izradio i cjelokupni izložbeni i promidžbeni materijal.

Izložba se mogla razgledati od 24. listopada do 7. studenoga 2025. godine.

U bogatstvu rukom ispisanih tragova koji čuvaju povijest čitanja posjetitelji su mogli prepoznati i vlastito iskustvo čitanja bilo da su marginalije koristili kao pomagalo u učenju, sredstvo komunikacije ili osobni zapis.

Marginalije su često jedini do danas sačuvani odjerci nekadašnjih čitatelja. Tako je jedna čitateljica u svojem molitveniku i priručniku za duhovni život iz 18. stoljeća zapisala: „Ko, ukrade ovu knigu, pojelega morske ribe.“ Ne sluteći da će ta simpatična marginalija u obliku kletve jednoga dana poslužiti i drugoj svrsi, postala je krilaticom kojom je obilježen spomen na ovu izložbu.

Autor izložbe Ivan Volarević, glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević, stručna suradnica dr. sc. Jelena Lakuš i autorica izložbe Iva Perinić na svečanome otvorenju izložbe. / The authors of the *Marginalia*, in the focus exhibition Ivan Volarević (first left) and Iva Perinić (first right), with the NSK Director General Dr Ivanka Stričević and collaborator on the exhibition Dr Jelena Lakuš (centre).
Autor fotografije / Photo by: Darko Čizmek, NSK.

Posjetitelji izložbe uz stručno vodstvo kustosice Ive Perinić. / Visitors of the *Marginalia, in the focus* exhibition with one of the exhibition's authors – art historian and curator Iva Perinić. Autor fotografije / Photo by: Darko Čizmek, NSK.

***Marginalia, in the focus* – revealing the reader's mark**

From 24 October to 7 November 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) put on *Marginalia, in the focus*, an exhibition spotlighting the marks in the margins of the books, manuscripts and other items in its collections, as the traces that readers have left of their presence throughout centuries and a record capturing the history of reading since medieval times.

Among marginalia in all types of library holdings featured on the exhibition's 36 display boards, those in the historic works of the Croatian and European cultural tradition, such as the 16th-century transcript of the 1288 Croatian codex constituting the second oldest Slavic legal text (*Vinodolski zakon*) and Pliny the Elder's celebrated *Naturalis historia*, or by various distinguished figures from Croatian history, e.g. Nikola Zrinski, Eugen Kumičić, Radoslav Franječić, Menci Clement Crnčić, Blagoje Bersa and others, attracted special attention. Also, the exhibition visitors found particularly interesting marginalia discovered in works from private libraries and personal archives, along with many other handwritten traces of bygone readers.

The exhibition offered an interdisciplinary insight into the phenomenon of marginalia from the historical, cultural, communicational as well as conservation- and library science-focused and sociological perspective. The accompanying catalogue brought detailed descriptions of the displayed items selected from the wealth of the Library's resources as the most representative for the value of the handwritten marks of their readers.

Far from being mere insignificant jottings, marginalia are an authentic document of the culture of reading, also encapsulating an intimate reading history. Vividly illustrating their relevance in embodying the past through preserving the thoughts, emotions and personalities of their authors and thus eternalising them, the exhibition was a strong appeal for recognising marginalia as priceless heritage of their own in time to prevent their disappearance and the related irreversible loss of invaluable insights that they offer.

Konferencije i skupovi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u 2025. godini

Renata Petrušić i dr. sc. Sofija Klarin Zadravec

Četrnaesti *D-fest*

Članice Programskog i Organizacijskoga odbora 14. *D-festa*. / The members of the 2025 D-fest Programme and Organising Committees.
Autorica fotografije / Photo by: Sanja Lapiš, NSK.

Četrnaesti festival hrvatskih digitalizacijskih projekata (*D-fest*), skup posvećen digitalizaciji, sustavima za upravljanje digitalnom građom, digitalnim proizvodima i uslugama te predstavljanju projekata digitalizacije, održan je 8. i 9. svibnja 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

U uvodnome dijelu skupa predstavljen je pregled ključnih razvojnih smjerova u organizaciji, planiranju i koordinaciji digitalizacije građe u hrvatskim arhivima, muzejima i knjižnicama na temelju izlaganja Hrvatskoga državnog arhiva, Muzejskoga dokumentacijskog centra i Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Time su postavljeni jasni temelji za budući razvoj ovoga područja. Drugi dio izlaganja bio je posvećen iskustvima ustanova uključenih u provedbu projekta *e-Kultura* i drugih digitalizacijskih projekata, čime je omogućen dublji uvid u razvoj procesa digitalizacije te promišljanje o ulozi stručnjaka koji ga oblikuju i provode. Prvi dan *D-festa* završio je izlaganjima o izradbi i primjeni novih digitalnih proizvoda te raspravom o budućnosti i ulozi umjetne inteligencije.

Drugi dan započeo je predavanjima o razvoju međunarodne digitalne infrastrukture, novim repozitorijima i apli-

kacijama te nizom projekata digitalizacije koji povezuju istraživače i stručnjake informacijskih i komunikacijskih znanosti. Nakon tema bliskih digitalnoj humanistici slijedila su izlaganja o izazovima i rješenjima u digitalizaciji različitih vrsta građe, od poslovnica i obiteljskih ostavština do fotografija u suvremenome digitalnom okružju. U završnome dijelu predstavljeni su rezultati završenih projekata digitalizacije, virtualne izložbe te novi portali i alati za predstavljanje kulturne baštine u digitalnome prostoru.

Ovogodišnje izdanje *D-festa* još je jednom potvrdilo njegovu ulogu središnjega mjesta razmjene znanja, iskustava i ideja o digitalizaciji kulturne baštine. Sudionicima je pružilo mogućnost stručnoga usavršavanja te potaknulo nova povezivanja i zajedničko promišljanje o budućnosti digitalizacije.

Na 14. *D-festu* sudjelovalo je 166 sudionika. / The 2025 D-fest brought together 166 participants.
Autorica fotografije / Photo by: Sanja Lapiš, NSK.

Šesti stručni skup *Izgradnja, upravljanje i evaluacija zbirke s temom Strategije za izgradnju knjižničnih zbirki*

Šesti stručni skup *Izgradnja, upravljanje i evaluacija zbirke s temom Strategije za izgradnju knjižničnih zbirki* održan u organizaciji Komisije za nabavu knjižnične građe i međuknjižničnu posudbu Hrvatskoga knjižničarskog društva i NSK. / The Sixth Library Collections Development, Management and Evaluation Symposium, addressing issues concerning collection development strategies, was jointly organised by the Croatian Library Association's acquisition and interlibrary loan commission and NSK. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Šesti stručni skup *Izgradnja, upravljanje i evaluacija zbirki s temom Strategije za izgradnju knjižničnih zbirki* održan je 19. rujna 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Skup je okupio brojne knjižničare i stručnjake iz sveučilišnih, narodnih, školskih i specijalnih knjižnica radi razmjene znanja, iskustava i primjera dobre prakse povezanih s izgradnjom i upravljanjem knjižničnim zbirkama.

Tijekom skupa razmotreni su različiti oblici razvoja knjižničnih zbirki, od nabave građe i vrednovanja fondova do istraživanja potreba korisnika. Posebna je pozornost posvećena e-knjigama, izazovima digitalizacije i izgradnji elektroničkih zbirki. Sudionici su otvoreno govorili o svakodnevnim profesionalnim izazovima s kojima se susreću, ali i predstavili niz inovativnih rješenja.

Izlaganje Jagode Ille o knjižničnoj diplomaciji privuklo je veliko zanimanje stručne zajednice. Autorica je istaknula važnost knjižnica u jačanju kulturnih veza među državama, poticanju dijaloga, promicanju slobode izražavanja i širenju znanja. Jasenka Pleško i Dunja Marija Gabriel upoznale su sudionike s europskim preporukama za izradbu strategija izgradnje zbirki koje promiču cjeloživotno učenje, slobodan pristup informacijama i razvoj kritičkoga mišljenja.

U zaključnome dijelu skupa istaknuto je da knjižnice trebaju razvijati zbirke koje istodobno odgovaraju na potrebe korisnika i pridonose očuvanju kulturnoga identiteta zajednice. Naglašena je važnost izgradnji zbirki inozemne nacionalne građe, praćenja potreba korisnika i osiguravanja otkupa knjiga u skladu s ciljevima Agende 2030, koja predstavlja temelj održivoga razvoja knjižničnih usluga.

U ime glavne ravnateljice NSK prof. dr. sc. Ivanke Stričević sudionicima se Skupa pozdravnim govorom obratila dr. sc. Breza Šalamon Cindori. / NSK Special Libraries Adviser Dr Breza Šalamon-Cindori welcomed the participants in the Sixth Library Collections Development, Management and Evaluation Symposium on behalf of the NSK Director General Dr Ivanka Stričević. Autorica fotografije / Photo by: Sanja Vešligaj, NSK.

Jubilarno 15. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj – s međunarodnim sudjelovanjem *Narodne knjižnice u digitalnom svijetu*

Jubilarno nacionalno Savjetovanje za narodne knjižnice potvrdilo je važnost knjižnica kao središta digitalne pismenosti, kulturne razmjene i cjeloživotnoga učenja, dodatno učvrstilo suradnju hrvatskih i inozemnih knjižničara te naznačilo smjer razvoja narodnih knjižnica u digitalnome okružju.

Pozdravni govor glavne ravnateljice NSK prof. dr. sc. Ivanke Stričević. / A welcome address by the NSK Director General Dr Ivanka Stričević. Autor fotografije / Photo by: Tomislav Čorak.

Petnaesto jubilarno Savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj – s međunarodnim sudjelovanjem održano je od 8. do 11. listopada 2025. godine u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci u organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice pod središnjom temom *Narodne knjižnice u digitalnome svijetu*. Savjetovanje je ove godine pratilo i obilježavanje brojnih važnih obljetnica u hrvatskome knjižničarstvu, među kojima su 150 godina djelovanja Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci kao domaćina, 85 godina Hrvatskoga knjižničarskoga društva i 75 godina njegove Sekcije za narodne knjižnice kao suorganizatora ovoga događanja.

Suradnja s vinkovačkom knjižnicom u organiziranju Savjetovanja ima posebnu vrijednost jer je riječ o knjižnici koja je tijekom Domovinskoga rata u potpunosti uništena, a potom ponovno sagrađena na istome mjestu kao jedna od najmodernijih knjižnica u Hrvatskoj. Programski dio organizacije i održavanja Savjetovanja obogaćuje višego-

dišnje partnerstvo s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom Ljubljana, Savezom knjižničarskih društava Slovenije i Udrugom narodnih knjižnica iz Slovenije. Konferencija se neprekidno održava uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, a ove su godine Savjetovanje poduprli i Vukovarsko-srijemska županija te Grad Vinkovci. Od prvoga susreta u Splitu 2003. godine ova stručno-znanstvena konferencija postala je središnje mjesto razmjene znanja, iskustava i ideja te više od dvaju desetljeća snažno oblikuje hrvatsko narodno knjižničarstvo.

Svaka je godina donijela novu važnu temu, a ovogodišnje Savjetovanje održano je na temu *Narodne knjižnice u digitalnom svijetu*. Odabrana tema usmjerila je pozornost na važnost razvoja narodnih knjižnica kao ustanova koje imaju ključnu ulogu u digitalnoj tranziciji i potrebu njihove transformacije u suvremene ustanove koje primjenjuju najnovije tehnologije kako bi što djelotvornije odgovarale na potrebe korisnika i razvijale se u središta inovacija, obrazovanja, uključivosti i očuvanja kulturne baštine u današnjem okružju.

Petnaesto Savjetovanje okupilo je čak 240 knjižničara i informacijskih stručnjaka, a pristigli su iz svih dijelova Hrvatske te iz Slovenije i Belgije.

Savjetovanje je svečano otvorila državna tajnica u Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske Dražena Vrselja. Pozdravnim govorima obratili su se glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice prof. dr. sc. Ivanka Stričević, župan Vukovarsko-srijemske županije Ivan Bosančić, pročelnica Upravnoga odjela za kulturu i turizam Grada Vinkovaca Marija Liščić Drmić, predstavnica Hrvatskoga knjižničarskog društva i predsjednica Sekcije za narodne knjižnice Anita Malkoč Bišćan te ravnateljica Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci Vedrana Lugić. Održan je bogat program stručnih izlaganja, radionica, okruglih stolova i filmskih prikaza.

Tijekom konferencije predstavljena su izlaganja posvećena razvoju digitalnih usluga, jačanju digitalnih vještina korisnika, primjeni suvremenih tehnologija te potpori inovacijama i digitalnim projektima u suradnji s lokalnom zajednicom. Posebno je naglašena važnost očuvanja kulturne baštine digitalizacijom knjižnične građe, povezivanja zajednice putem digitalnih platformi, promicanja informacijske i digitalne pismenosti te profesionalnoga razvoja i stjecanja novih stručnih znanja i vještina knjižničara.

Djelatnice NSK ispred Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci. / The members of NSK staff in front of the Vinkovci City Library, the host of the 15th Croatian Conference on Public Libraries. Autor fotografije / Photo by: Tomislav Čorak.

Radionice su tematski obuhvatile radionicu pod nazivom *Višestruke uloge, jedna misija: knjižnice za budućnost* koju su predstavili članovi radne skupine Otvorena metoda koordinacije (OMK) iz Hrvatske i Slovenije. Održana je i radionica *Inovativni načini financiranja knjižnica u Hrvatskoj*, dok je Luca Moltmann iz organizacije Public Libraries 2030 iz Belgije predstavila radionicu *Nove uloge narodnih knjižnica u digitalnom društvu*. Okrugli stolovi obuhvatili su dvije teme, i to *Dječji knjižničari između tradicije i inovacije* te *Istraživanje stavova knjižničara o Etičkom kodeksu Hrvatskoga knjižničarskog društva*.

Za potrebe Savjetovanja objavljena je programska knjižica u tiskanome i elektroničkom izdanju. Savjetovanje su poduprle i predstavile se tvrtke Primat Logistika d.o.o., Crescat d.o.o., ArhivPRO d.o.o. i Nakladnička kuća Katarina Zrinski.

Posljednjega dana Savjetovanja predstavljeni su zaključci konferencije te su dodijeljene nagrade Gradskoj knjižnici Rijeka za najbolje postersko izlaganje i Gradskoj knjižnici i čitaonici Virovitica za najbolji film u sklopu 4. knjižničarskog filmskog festivala. Program je zaključen interaktivnim kvizom na temu *1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva* kao novim oblikom aktivnosti tijekom Savjetovanja.

Sudionici Savjetovanja ispred Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci. / Participants in the 15th Croatian Conference on Public Libraries in front of the Vinkovci City Library, the Conference's host. Autor fotografije / Photo by: Tomislav Čorak.

Konferencija i projektni seminar *Sistemsko knjižničarstvo 2025.: Knjižnična tehnologija u fokusu*

Konferencija i projektni seminar *Sistemsko knjižničarstvo 2025.: Knjižnična tehnologija u fokusu* održani su 21. studenoga 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Skup je organiziran kao deveta otvorena konferencija korisnika knjižničkoga sustava NSK i knjižnica iz sustava visokoga obrazovanja i znanosti – Bukinet, ujedno i kao drugi projektni seminar partnerske ustanove NSK u sklopu projekta *e-Sveučilišta*. Održan je u hibridnome obliku s međunarodnim sudjelovanjem te je okupio približno 130 sudionika, od kojih je 60 sudjelovalo na daljinu.

Središnja tema konferencije bila je uspostava hrvatskoga visokoškolskog knjižničkog sustava u oblaku – Bukinet, temeljenoga na digitalnoj knjižničnoj platformi Alma/Primo VE, koja funkcionalno povezuje NSK i 82 knjižnice iz sustava visokoga obrazovanja i znanosti.

Skup su pozdravnim riječima otvorile glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević i ravnateljica Uprave za arhive, knjižnice i muzeje Ministarstva kulture i me-

dija Anuška Deranja Crnokić. Pozvano uvodno izlaganje održala je Eva Czegledi iz Clarivate. Program je bio strukturiran u trima tematskim blokovima s ukupno deset izlaganja.

U prvome tematskom bloku predstavljeni su tijek i iskustva implementacije platforme Alma/Primo VE za Hrvatsku te koncept i funkcionalnosti sustava Bukinet, uz osvrt na najnovije tehnološke inovacije i primjenu umjetne inteligencije u knjižničnoj tehnologiji. Drugi tematski blok bio je posvećen međunarodnim iskustvima upravljanja i razvoja nacionalnih knjižničkih sustava koji koriste platformu Alma kao i praktičnim iskustvima Sveučilišne knjižnice Rijeka u provedbi projekta. U završnome dijelu skupa održan je otvoreni sastanak projektnoga tima projekta *e-Sveučilišta*, na kojem su predstavljene dosadašnje aktivnosti NSK i određene smjernice daljnjega razvoja sustava.

Pomoćnica glavne ravnateljice NSK za djelatnost središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu i voditeljica aktivnosti NSK u projektu *e-Sveučilišta* dr. sc. Dijana Machala. / The NSK Assistant Director General for University Library Affairs and Head of the NSK segment of the *e-Universities* project Dr Dijana Machala. Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

Članovi Središnjega tima Alma NSK i vanjski pozvani izlagači slijeva nadesno: dr. sc. Marko Orešković (NSK), Igor Križevan (NSK), Andrea Saik (NSK), Tanya Tolubayev (Clarivate), Eva Czegledi (Clarivate), prof. dr. sc. Ivanka Stričević (NSK), dr. sc. Maciej Szablewski (National Library of Poland), dr. sc. Dijana Machala (NSK), Ana Knežević Cerovski (NSK), dr. sc. Lobel Machala (NSK), Elia Ekinović Micak (NSK), Igor Baj (NSK) i Maja Veić Božulić (NSK). / The members of the NSK Alma Digital Library Services Platform Development Team and invited speakers at NSK's 2025 Systems Librarianship conference Dr Marko Orešković (NSK), Igor Križevan (NSK), Andrea Saik (NSK), Tanya Tolubayev (Clarivate), Eva Czegledi (Clarivate), NSK Director General Dr Ivanka Stričević, Dr Maciej Szablewski (National Library of Poland), Dr Dijana Machala (NSK), Ana Knežević Cerovski (NSK), Dr Lobel Machala (NSK), Elia Ekinović Micak (NSK), Igor Baj (NSK) and Maja Veić Božulić (NSK). Autorica fotografije / Photo by: Sonja Hrelja, NSK.

The NSK conferences in 2025

On 8 and 9 May 2025, the National and University Library in Zagreb (NSK) organised its Fourteenth Festival of Croatian Digitisation Projects (D-fest), once again bringing together professionals from archives, museums and libraries for the purpose of professional exchange regarding heritage digitisation. Through providing an overview of digitisation-related strategic frameworks and heritage digitisation coordination initiatives and spotlighting international digital infrastructure, repositories, applications and projects in digital humanities, solutions for organising different digitised resources, online exhibitions and new websites and tools for presenting cultural heritage in the digital environment, D-fest reasserted its key role in providing opportunities for professional training and development in heritage digitisation.

The 2025 edition of the Library Collections Development, Management and Evaluation Symposium thematised various collection development strategies. Held at NSK on 19 September, it again proved to be a useful platform for the exchange of knowledge and professional experience between librarians and related professionals. In addition to debates on acquisition, collection evaluation, digitisation and electronic collections development, the Symposium's programme spotlighted issues surrounding library diplomacy and the European collection development recommendations focusing on

lifelong learning and free access to information. It was concluded that it is essential that library collections respond to the needs and requirements of library users, act as the guardians of cultural identities and are developed so as to contribute to the visibility and implementation of Agenda 2030.

The 15th edition of the Croatian Conference on Public Libraries, organised by NSK and entitled *Public Libraries in the Digital World*, took place between 8 and 11 October 2025 at the Vinkovci City Library. Confirming the Conference's status as Croatia's major gathering of library professionals with a decisive impact on shaping Croatia's public library sector for more than two decades, the programme of this year's conference highlighted the importance of innovations, networking and of adjusting to the needs of contemporary users.

NSK's 2025 Systems Librarianship conference, entitled *Library Technology in the Spotlight*, was held on 21 November as the 9th open conference for the users of Bukinet, the digital library services platform linking NSK and 82 other Croatian academic libraries, as well as the 2nd seminar which NSK organised as a partner institution in the *e-Universities* project. Organised as a hybrid conference and featuring presentations by speakers from several countries, the conference brought together 130 participants, of which 60 joined it online.

Ukratko

Pripremili: Martina Alviž i Ante Livajić

Međunarodna izložba fotografija 41. Zagreb Salona

U predvorju Nacionalne i sveučilišne knjižnice od 17. prosinca 2024. do 10. siječnja 2025. godine održana je međunarodna izložba fotografija 41. Zagreb Salona. Ovo prestižno događanje zabilježilo je izniman odaziv, okupivši 7537 fotografija 477 autora iz 48 zemalja svijeta.

Izložba Marko Marulić i Split – zajedničkih 500 godina

Na Europskome trgu u Zagrebu od 18. siječnja do 2. veljače 2025. godine u organizaciji Muzeja grada Splita održana je izložba *Marko Marulić i Split – zajedničkih 500 godina* u povodu 500. obljetnice smrti Marka Marulića (1450. – 1524.). Izložba je ponudila jedinstven uvid u povijesni, kulturni i književni značaj oca hrvatske književnosti.

Escape room KnjigoZOOv

Tim koji je organizirao escape room KnjigoZOOv. Autor fotografije NSK.

U sklopu programa Noći knjige u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici 23. travnja 2025. godine održan je *escape room* nazvan *KnjigoZOOv*. Izvrsno posjećen prošlogodišnji *escape room* bio je posvećen bogatom svijetu faune koji se skriva na policama Knjižnice.

Noć knjige 2025.

Glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević. Autor fotografije NSK.

Nacionalna manifestacija posvećena knjigama, njihovim autorima i čitateljima održana je 23. travnja 2025. u povodu Svjetskoga dana knjige i autorskih prava te Dana hrvatske knjige. Tema ovogodišnje manifestacije bila je *O životinjama i ljudima*, posvećena fauni u knjiškim svjetovima, a zaštitno lice bila je hobotnica Tint Uljević. Noć knjige održana je u knjižarama, knjižnicama, antikvarijama, školama, kulturnim centrima, na ulicama i trgovima te virtualnim prostorima.

Predstavljena monografija Hrvatski crtež

Predstavljanje monografije *Hrvatski crtež* dr. sc. Mikice Maštrović u NSK. Autorica fotografije: Renata Breka, NSK.

Monografija *Hrvatski crtež* istaknute povjesničarke umjetnosti, muzeologinje i knjižničarke dr. sc. Mikice Maštrović predstavljena je 8. svibnja 2025. godine u predvorju Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Knjiga donosi cjelovit prikaz razvoja crtačke umjetnosti u Hrvatskoj, od pretpovijesnih crteža na stijenama hrvatskih špilja, preko stvaralaštva Klovića, Medulića i Benkovića, do najnovijega naraštaja suvremenih autorica i autora.

Jedanaesta Knjižna booka

Jedanaesta *Knjižna booka*, svečanost knjige i čitanja posvećena obilježavanju Međunarodnoga dana knjige i rođendanu Hansa Christiana Andersena, održana je 9. svibnja 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

Festival povijesti KlioFest 2025.

Brojni povjesničari, autori, nakladnici i čitatelji okupili su se od 13. do 16. svibnja 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici na Festivalu povijesti KlioFest. Uz raznovrstan festivalski program, koji je obuhvatio predavanja, predstavljanja knjiga, okrugle stolove i promidžbe povijesne literature, u predvorju NSK održan je i sajam povijesne knjige, a u sklopu festivala dodijeljene su nagrade istaknutim povjesničarima.

Izaslanstvo Republike Azerbajdžan posjetilo NSK

Izaslanstvo Republike Azerbajdžan posjetilo NSK.
Autor fotografije: NSK.

Izaslanstvo Republike Azerbajdžan predvođeno zamjenikom ministra kulture Faridom Jafarovim posjetilo je Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu 24. lipnja 2025. godine. Glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević tom je prigodom dočekala izaslanstvo te ih provela Knjižnicom, predstavljajući njezinu povijest i ulogu. Posjet je završio razmjenom prigodnih darova kao izraz međusobnoga poštovanja i prijateljstva dviju država te potvrda otvorenosti Knjižnice za buduću suradnju s ustanovama Republike Azerbajdžan u području kulture, baštine i znanja.

NSK na 14. Festivalu Miroslav Krleža – dijalog s autorom koji i dalje nadahnjuje

NSK je sudjelovala na 14. Festivalu Miroslav Krleža susretom i izložbom *Iz autorova pera*. Autorica fotografije: Renata Breka, NSK.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica sudjelovala je 2. srpnja 2025. godine na 14. Festivalu Miroslav Krleža tradicionalnim tematskim susretom i jednodnevnom izložbom *Iz autorova pera: rukopisna građa Miroslava Krleže*. U prostoru Knjižnice predstavljeni su odabrani rukopisi iz Krležine ostavštine, uz osvrt na putopisnu knjigu *Izlet u Rusiju*, koja je poslužila kao predložak za predstavu kojom je otvoren Festival. O Krležinu opusu i nasljeđu govorili su sudionici programa iz područja književnosti, kazališta i kulture. Sudjelovanjem na Festivalu NSK se pridružila živomu dijalogu s autorom čija je ostavština trajno upisana u nacionalnu kulturnu baštinu.

Radionica Scopus Day za urednike znanstvenih i stručnih časopisa u NSK

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici 16. rujna 2025. godine održana je radionica namijenjena urednicima hrvatskih časopisa *Scopus Day*, organizirana u suradnji s Hrvatskom udrugom za znanstvenu komunikaciju (ZNAK) i tvrtkom Elsevier. Scopus je bibliografska i citatna baza podataka tvrtke Elsevier koja indeksira znanstvene časopise iz cijeloga svijeta i obuhvaća sva područja znanosti. U ovoj je bazi trenutačno indeksiran 161 hrvatski časopis, a mnogi drugi nastoje ondje pronaći svoje mjesto.

Okrugli stol *Politika raznolikosti i uključivosti u knjižnicama*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici 26. rujna 2025. godine održan je okrugli stol posvećen prilagodbi i pristupačnosti knjižničnih usluga o temi *Politika raznolikosti i uključivosti u knjižnicama*. Skupom je obilježeno 25 godina rada Komisije za prilagodbu i pristupačnost knjižničnih usluga, osobito posvećujući pozornost uslugama namijenjenima osobama s invaliditetom i osobama u riziku od socijalne isključenosti. Program je obuhvatio pozvana izlaganja, primjere dobre prakse i otvoreni razgovor o oblikovanju politike raznolikosti i uključivosti u knjižnicama, prilagođene potrebama lokalnih zajednica.

Potpisan sporazum o suradnji s Nacionalnom i univerzitetskom bibliotekom Bosne i Hercegovine

U Zagrebu je 14. listopada 2025. godine potpisan petogodišnji sporazum o suradnji Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine. Sporazum su potpisale v. d. direktorice Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine mr. sc. Adisa Žero i glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević. Sporazum obuhvaća suradnju u područjima koja povezuju ove dvije ustanove, od razmjene knjižnične građe, međuknjižničnih usluga i mobilnosti stručnjaka do zajedničkih aktivnosti u području knjižničarstva, bibliografije, znanstvenih informacija i zbirke rijetke građe. Obuhvaća i razmjenu izložaba, digitalizaciju građe te provedbu zajedničkih projekata.

Međunarodna izložba inovacija ARCA 2025 i sajam AGRO ARCA 2025

Otvorenje 23. međunarodne izložbe inovacija ARCA.
Autor fotografije: NSK.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici od 16. do 18. listopada 2025. godine u organizaciji Udruge inovatora Hrvatske održana je 23. međunarodna izložba inovacija ARCA i 16. međunarodni sajam inovacija u poljoprivredi, prehrambenoj industriji i poljoprivrednoj mehanizaciji. Predstavljene su brojne inovacije i nove tehnologije hrvatskih i inozemnih autora, od pojedinaca i istraživačkih timova iz različitih sektora do predstavnika akademske zajednice, znanstvenih ustanova te inovativnih i razvojnih tvrtki.

Veleposlanici Republike Albanije i Republike Kosova posjetili NSK

Predzadnji tjedan listopada 2025. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici obilježili su sastanci posvećeni međunarodnoj suradnji na kojima su sa svojim suradnicima nazočili veleposlanici Republike Albanije i Republike Kosova. Posjeti su održani u znak poštovanja i prijateljstva te radi jačanja međukulturne i baštinske suradnje. Veleposlanica Republike Albanije u Republici Hrvatskoj Njezina Ekselencija Donika Hoxha sastala se s glavnom ravnateljicom NSK prof. dr. sc. Ivankom Stričević i njezinim

Veleposlanik Republike Kosova Martin Berishaj i glavna ravnateljica NSK prof. dr. sc. Ivanka Stričević. Autorica fotografije: Sanja Vešligaj, NSK.

suradnicima. Razgovaralo se o albansko-hrvatskim kulturnim i povijesnim vezama te dosadašnjoj uspješnoj suradnji koja je 2025. godine okrunjena potpisivanjem petogodišnjega Sporazuma o suradnji dviju nacionalnih knjižnica. Kosovsko-hrvatske kulturne veze i dosadašnja suradnja Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Nacionalne knjižnice Kosova bile su među središnjim temama razgovora veleposlanika Republike Kosovo u Republici Hrvatskoj Njegove Ekselencije Martina Berishaja i glavne ravnateljice NSK prof. dr. sc. Ivanki Stričević.

Održan Mjesec hrvatske knjige

Susret publike i knjige u sklopu Mjeseca hrvatske knjige. Autorica fotografije: Sonja Hrelja, NSK.

Mjesec hrvatske knjige ove je godine pod krilaticom *Odabrali knjižničari* još jednom potvrdio središnju ulogu knjižničara u promicanju kulture čitanja. Jubilarno, 30. izdanje Mjeseca obilježeno je brojnim programima u gotovo 300 ustanova širom Hrvatske, uz velik odaziv publike svih naraštaja. Posebna pozornost bila je posvećena Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja, Čitateljskomu maratonu i obilježavanju Dana hrvatskih knjižnica. Nacionalna i sveučilišna knjižnica aktivno se uključila izložbama, predavanjima i akcijom oprosta zakasnina. Završna svečanost Mjeseca još je jednom naglasila važnost sustavnoga poticanja čitateljskih navika i vidljivosti knjižničarske struke.

Domu i rodu! – koncert zavičajnih i domoljubnih pjevak, napitnica i zdravica

U suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom, Međunarodna smotra folklor Zagreb priredila je u predvorju Knjižnice 7. studenoga 2025. godine koncert *Domu i rodu!* posvećen hrvatskim zavičajnim i domoljubnim pjevkama kao dio obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Program je obuhvatio poznate i manje poznate popijevke, napitnice i zdravice, od umjetničkih skladaba do tradicijskih napjeva prenošenih usmenom predajom, koje riječ i glazbu povezuju u slavlje ljepote hrvatskoga zavičaja, domovine i zajedništva.

Predstavljena monografija *Knjige umjetnika /Libri d'artista/ Artist's Book: Maja S. F.*

Predstavljena monografija grafičke umjetnice Maje S. Franković *Knjige umjetnika / Libri d'artista / Artist's Book: Maja S. F.* u NSK. Autorica fotografije: Sanja Vešligaj, NSK.

Monografija *Knjige umjetnika/Libri d'artista/Artist's Book: Maja S. F.* predstavljena je 20. studenoga 2025. godine u predvorju Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Monografija donosi pregled ciklusa knjiga umjetnika riječke grafičarke Maje S. Franković, izrađenih u tehnici litografije od 1995. do 2009. u litografskome ateljeu Cité Internationale des Arts u Parizu, kao i radova nastalih od 2010. do 2024. godine u ateljeima umjetnice u Brseču i Rijeci.

Izložba *Jadransko i jonsko brodogradnja u novom vijeku (1650. – 1850.)*

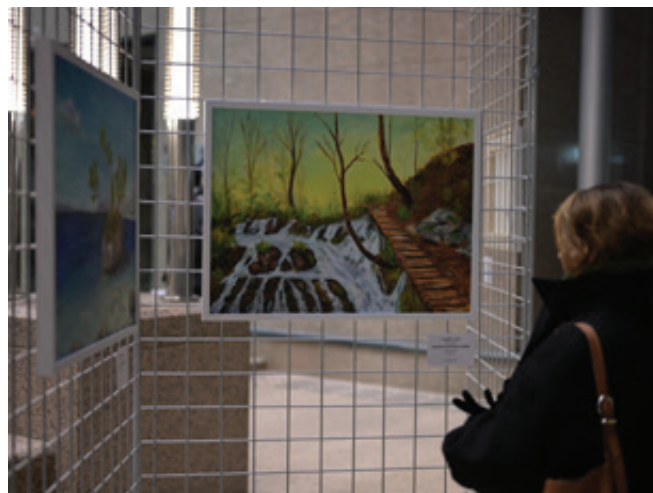

Otvorena izložba *Jadransko i jonsko brodogradnja u novom vijeku (1650. – 1850.)*. Autorica fotografije: Sonja Hrelja, NSK.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici od 28. studenoga do 12. prosinca 2025. godine održana je izložba *Jadransko i jonsko brodogradnja u novom vijeku (1650. – 1850.)*. Temeljena na analizi približno 20 000 dokumenata iz 18. stoljeća, izložba je donijela zanimljive pojedinosti iz prošlosti Mediterana te predstavila 62 vrste plovila.

Održana međunarodna izložba umjetnika koji slikaju ustima i nogama *Moja Hrvatska*

Međunarodna izložba umjetnika koji slikaju ustima i nogama *Moja Hrvatska* održana je od 17. prosinca 2025.

Međunarodna izložba umjetnika koji slikaju ustima i nogama *Moja Hrvatska*. Autor fotografije: Aleksandar Vrtarić.

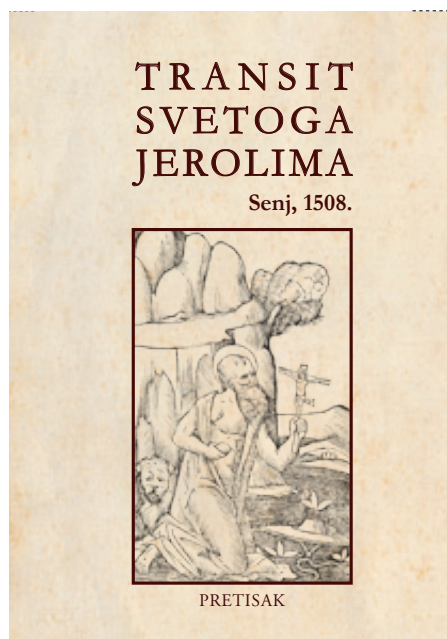
godine do 12. siječnja 2026. godine. Na izložbi su predstavljeni radovi umjetnika iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Srbije. Izloženi radovi prikazali su raznolike prizore hrvatskih gradova i pokrajina ne samo primorskih nego i kontinentalnih. Izložbu je organizirala izdavačka kuća umjetnika koji slikaju ustima i nogama d. o. o. (USUN).

Odabrane najljepše oblikovane knjige u 2025.

Na natječaj *Hrvatska lijepa knjiga* pristiglo je 188 izdanja, od kojih je prosudbeno povjerenstvo odabralo 12 naslova. Autorica fotografije: Sanja Vešligaj, NSK.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u suradnji s Hrvatskim dizajnerskim društvom provela je od 19. studenoga do 10. prosinca 2025. godine natječaj *Hrvatska lijepa knjiga* radi odabira najljepše oblikovanih hrvatskih knjiga za međunarodni natječaj i izložbu *Best Book Design from all over the World* koja će se održati za trajanja Sajma knjiga u Leipzigu i izložbu *Book Art International* koja se organizira u sklopu Sajma knjiga u Frankfurtu. Na natječaj je pristiglo 188 izdanja, od kojih je prosudbeno povjerenstvo izabralo njih 12. Prvi put, u povodu 30. obljetnice natječaja u organizaciji NSK i 60. obljetnice natječaja Zaklade, izložba najljepših svjetskih knjiga bit će organizirana sljedećega ljeta i u prostoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

Transit svetoga Jerolima

Urednica: dr. sc. Ivana Eterović

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2025.

O izdanju

Transit sv. Jerolima ima iznimnu vrijednost u hrvatskoj i europskoj kulturnoj baštini. Djelo tiskano u Senju 1508. godine jedno je od posljednjih izdanja senjske glagoljske tiskare te svjedoči o visokoj razini pismenosti, teološke misli i tiskarske vještine u glagoljaškoj tradiciji. Objavom pretiska osigurana je zaštita izvornika i dostupnost djela znanstvenoj i široj javnosti.

Incunabula Croatica

Urednica: izv. prof. dr. sc. Marijana Tomić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2025.

O izdanju

Monografija *Incunabula Croatica* donosi rezultate dugogodišnjega istraživanja hrvatskih inkunabula koje je Nacionalna i sveučilišna knjižnica provodila u suradnji s brojnim crkvenim i svjetovnim ustanovama u Hrvatskoj. U središtu izdanja nalazi se 96 hrvatskih inkunabula u 180 primjeraka iz 40 ustanova, a monografija predstavlja važan doprinos istraživanju najstarijih hrvatskih tiskanih knjiga.

Marginalije u središtu – katalog uz izložbu

Urednici: Ivan Volarević i Iva Perinić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2025.

O izdanju

Katalog izložbe *Marginalije u središtu*, postavljene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici od 24. listopada do 7. studenoga 2025. godine, donosi izbor rukopisnih zapisa na marginama rukopisne, tiskane i druge građe iz fonda Knjižnice. Predstavlja marginalije od kraja srednjega vijeka do suvremenosti kao vrijedan izvor za razumijevanje čitateljskih praksi i kulturnoga konteksta. Dostupan je i u elektroničkoj inačici na mrežnoj stranici NSK.

Zbirka zemljovida i atlasa

Osamdeset godina očuvanja kartografske baštine

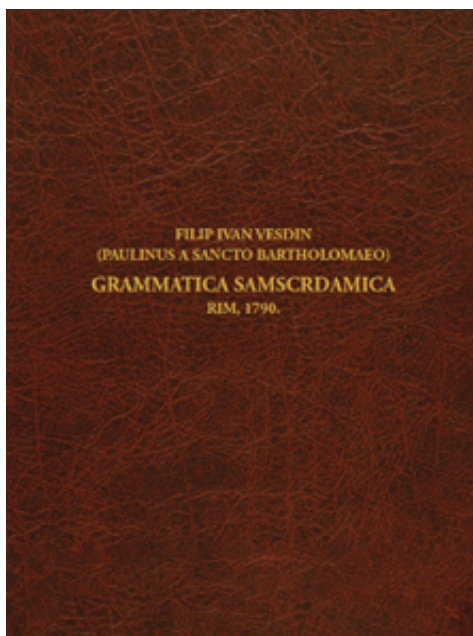
Zbirka zemljovida i atlasa NSK – Osamdeset godina očuvanja kartografske baštine

Urednica: dr. sc. Mira Miletić-Drder

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2025.

O izdanju

Izdanje predstavlja Zbirku zemljovida i atlasa NSK te njezinu osamdesetogodišnju ulogu u očuvanju, stručnoj obradi i dostupnosti hrvatske kartografske baštine. Istaknuti su najvrjedniji fondovi, osobito zbirka Croatica, kao i značaj Zbirke kao istraživačkoga i kulturnoga središta.

Sidharubam seu Grammatica Samscrdamica cui accedit Dissertatio historico critica in linguam Samscrdamicam vulgo samscret dictam auctore fr. Paulino a s. Bartholomaeo. Romae: ex typographia Sacrae Congregationis de propaganda fide, M.DCC.XC. [1790]

Urednica: dr. sc. Irena Galić Bešker

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2025.

O izdanju

Faksimilni pretisak prve tiskane gramatike sanskrtskoga jezika, autora Ivana Filipa Vezdina, objavljen je u suradnji NSK, Ministarstva kulture i medija te Tiskare Denona. Pretisak je temeljen na izvorniku iz 1790. godine koji se čuva u Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK. Ovim izdanjem obogaćena je znanstvena javnost, a izgled pretiska vjerno odražava izvorni primjerak uz poboljšanja omogućena modernom tehnologijom.

Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 19 za 2020. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 10 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 11 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 12 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 13 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 14 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 15 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 16 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 17 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 18 za 2021. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 03 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 04 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 05 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 06 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 07 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 08 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 09 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 10 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 11 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 01 za 2023. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz B – članci — svezak 01 za 2024. godinu

Niz C – serijske publikacije:

Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz C – serijske publikacije — svezak 10 za 2022. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: Niz C – serijske publikacije — svezak 11 za 2023. godinu

CIP – knjige u tisku

Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 10 za 2024. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 11 za 2024. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 12 za 2024. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — skupni svezak za 2024. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 01 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 02 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 03 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 04 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 05 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 06 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 07 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 08 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 09 za 2025. godinu
Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP – knjige u tisku — svezak 10 za 2025. godinu

Specijalne bibliografije

Specijalna bibliografije iz fonda NSK — Autografirana građa
Specijalna bibliografije iz fonda NSK — *Croatica* u Zbirci *De Franceschi*
Specijalna bibliografije iz fonda NSK — Prigodnice
Specijalna bibliografije iz fonda NSK — Bibliografija monografskih izdanja Augusta Cesarca do 1990. godine

Pogled u 2026. / A look ahead to 2026

prof. dr. sc. Ivanka Stričević, glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Gotovo svaka od posljednjih godina za Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu ima obilježja prijelomne, a možemo očekivati da se ni 2026. godina u tome pogledu neće bitno razlikovati. Obilježiti će je brojni razvojni koraci, a svi oni zahtijevaju uspostavu stabilnosti. Stoga je, uz redoviti rad vođen poslanjem Knjižnice, čija je temeljna zadaća skrb o nacionalnoj pisanoj i tiskanoj kulturnoj baštini u različitim pojavnim oblicima i formatima, u 2026. godini glavna misao vodilja upravo stabilnost, odnosno uspostava stabilnosti knjižničkoga sustava izloženoga stalnim promjenama i digitalnoj transformaciji obilježenoj iznimno brzim inovacijama koje treba iskoristiti i primijeniti. Stabilnost nam je potrebna u Knjižnici, ali i u novoj knjižničkoj informacijskoj infrastrukturi, platformi Alma/Primo VE koja okuplja NSK i 82 hrvatske visokoškolske i znanstvene knjižnice u primjeni novoga knjižničkog informacijskog sustava. Nakon više desetljeća nastojanja da se uspostavi knjižnični sustav visokoškolskih i znanstvenih knjižnica u Republici Hrvatskoj koji će nas održivo međusobno povezati učinili smo velik iskorak. Slijede edukacije knjižničara i korisnika te neprekidno praćenje i unaprjeđivanje sustava. U tome će nam zasigurno pomoći i naj-suvremeniji alati, uključujući one temeljene na primjeni umjetne inteligencije. Suradnja i razmjena znanja i iskustava stoga će biti važnije nego ikada, a to podrazumijeva i knjižnice koje su već uključene u sustav.

Cjelokupni knjižnični sustav u Hrvatskoj, a osobito središnja knjižnica kojoj su skrb o kulturnoj baštini, učinkovito korištenje domaćih i svjetskih znanstvenih izvora te poticanje razvoja svih knjižnica zakonske zadaće, mora biti otporan na sve izraženije prijetnje i rizike iz okruženja, od globalnih do specifično lokalnih. Stoga je neprekidni rad na sigurnosti i planovima otpornosti jedan od naših prioriteta. Uz navedeno, godina pred nama bit će obilježena i projektima i programima kada ćemo obilježiti 420. obljetnicu postojanja Knjižnice, danas Nacionalne i sveučilišne knjižnice. U 2026. godini započinje i rad na novoj *Strategiji razvoja NSK*, čija je svrha osigurati promišljene i održive korake u sljedećim godinama, vođene digitalnom transformacijom i zelenom tranzicijom, uz poseban naglasak na održivost i upravljanje rizicima. U konkretnim programima nastaviti ćemo preobražavati prostor Knjižnice u središte digitalnoga i suradničkoga učenja, okupljati raznolike publike radi promicanja čitanja, kulture i umjetnosti te uspostavljati nove i učvršćivati postojeće domaće i međunarodne suradnje. Pozivamo sve hrvatske knjižnice da se uključe u ove pozitivne promjene i zajednički pridonesu razvoju zreloga, stabilnoga i razvijenoga knjižničkog sustava u Republici Hrvatskoj.

Nearly each of the several past years was marked by various turning points for the National and University Library in Zagreb, and it may be expected that the year 2026 will not be much different in this respect. The many advances planned in it necessitate stability, which we will therefore use as the guiding principle in our efforts to build a strong national library system able to withstand exposure to constant changes amid digital transformation accompanied by swift innovations which need to be applied and taken advantage of, while at the same time we make sure that the Library's everyday operations run smoothly, in line with its mission, and that it fulfils its primary task – that of curating Croatia's written and printed heritage in a wide variety of formats.

We also need stability in view of the new information infrastructure that we have introduced through transitioning to the Alma/Primo VE digital library platform, which links NSK and other 82 Croatian academic libraries in an advanced library management system. Having made this huge leap forward after decades of sustained efforts, we are now preparing the related training programmes both for librarians and library users, aware that the new system needs continuous monitoring and improvements. Although the available sophisticated tools, including those AI-based, will certainly greatly facilitate these activities, cooperation and exchange of knowledge and experiences will now be more important than ever before, even for libraries that are already included in the system.

Considering that Croatia's entire library system must be resistant to the growing threats and risks in both the global and its immediate environment, one of our top priorities – as this system's central library, legally responsible for protecting and managing cultural heritage, efficiently using national and foreign research resources and for fostering the development of all Croatian libraries – is to continuously work on improving safety and devising resilience plans.

In addition, with our projects and programmes in the year ahead we will mark 420 years of the Library's history. Also, in 2026 we will start mapping out the Library's new development strategy, whose purpose will be to provide the basis for well-thought-out and sustainable actions in the upcoming years, geared to the requirements of digital transformation and green transition, with built-in sustainability and risk management standards. Determined to further transform the Library's spaces so that they are able to accommodate to the developments in contemporary research and learning practices, bring together various audiences in promoting reading, culture and art and enter new and strengthen existing cooperation initiatives, we urge all Croatian libraries to get on board and be part of the current exciting changes and in this way contribute to the development of a mature, stable and advanced library system in Croatia.

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU